

MR. SC. VESNA KEČALOVIĆ

PRIRUČNIK ZA NASTAVNIKE
UZ MUZIČKU / GLAZBENU KULTURU
ZA PRVI RAZRED DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE

DJEČIJA KNJIGA • BOSANSKA RIJEČ
SARAJEVO SARAJEVO

MR. SC. VESNA KEČALOVIĆ

PRIRUČNIK ZA NASTAVNIKE UZ MUZIČKU / GLAZBENU KULTURU

ZA PRVI RAZRED DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE

DJEČIJA KNJIGA • BOSANSKA RIJEČ

Biblioteka UDŽBENICI I PRIRUČNICI
Knjiga 205.

Urednik:
IVICA VANJA RORIĆ

Ilustracije:
MIOMIR TOMIĆ (iz udžbenika Muzička kultura 1)

DTP:
MILA RORIĆ

I UVOD

Opšte je poznata činjenica da je muzička/glazbena kultura izuzetno značajna i neophodna za psihički i fizički razvoj svakog djeteta. Dokazano je da djeca mnogo brže uče tekst pjevajući, a nepravilnosti pri izgovoru pojedinih glasova i riječi se brže otklanjaju. Muzika poboljšava čitanje i kvalitetnije razumijevanje pročitanog. Učenje stranih jezika je uspješnije kada se u nastavu uključi i muzika. Kroz nastavu ovog predmeta utiče se na razvoj inteligencije, kreativnih sposobnosti, sposobnosti čitanja, ali i socijalizaciju djeteta.

Smatra se da angažovanje djeteta u muzici pospješuje i uvježbava mozak za kompleksnije razmišljanje, rješavanje nekog problema, analiziranje, sintetizovanje, upoređivanje, uočavanje sličnosti i razlika.

Međunarodno udruženje za procjenu postignuća u obrazovanju je 1988. godine provelo testiranje kojim se vršila procjena znanja u prirodnim naukama. U istraživanju je učestvovalo sedamnaest zemalja. Prva tri mjesta zauzele su Mađarska, Japan i Holandija.

Prema mišljenju stručnjaka ovog Udruženja, razlog visokog postignuća u oblasti matematike i prirodnih nauka je muzički program koji u ovim državama počinje u obdaništu a završava se u srednjoj školi. Mađarski nastavnici smatraju da postoji direktna korelacija između muzike, matematike i fizike.

Kako bi u Bosni i Hercegovini nastava muzičke/glazbene kulture dobila ovaj značaj, urađen je novi Nastavni plan i program za devetogodišnje osnovno obrazovanje.

Nakon nekoliko godina primjene ovog Programa izvršena je i njegova evaluacija. U tom procesu evaluacije Program je samo dopunjen nekim novim nastavnim sadržajima (brojalicama, pjesmama, kompozicijama za slušanje i muzičkim igrama).

U tom kontekstu se pišu i novi udžbenici, koji su prilagođeni i primjereni uzrastu kojem su namijenjeni.

Neophodno je da udžbenik za nastavu muzičke kulture prati priručnik sa **osnovnim uputama** koje učitelj odnosno nastavnik treba da slijedi, uz veliku slobodu i ličnu kreativnost pri organizovanju nastavne građe.

Pored osnovnih uputa, u ovom priručniku su izloženi i **metodski postupci pri obradi brojalica, muzičkih igara, pjevanja pjesama po sluhu, slušanja muzike, rada na instrumentima Orfovog instrumentarija, uvođenja muzičkih pojmova kao i muzičkog izražavanja učenika.**

U ovom priručniku je sačinjena sinteza svih stavova i metodskih postupaka poznatih metodičara, kako bi sva dosad stečena iskustva poslužila u nastavnom procesu te omogućila što kvalitetniju nastavu muzičke kulture. Rukopis u cjelini stoga čine udžbenik sa CD-ovima za đake i Priručnik za učitelje.

Da bi se u nastavi ostvarili ciljevi i zadaci, kako materijalni, tako i oni funkcionalni i vaspitni, neophodno je detaljno proučiti Nastavni plan i program, koji predstavlja najvažniji dokument svake obrazovne ustanove. Dobro poznavanje Nastavnog plana i programa je preduslov da će nastava biti kvalitetno i uspješno organizovana.

Težište u Nastavnom programu za prvi ciklus (od prvog do trećeg razreda) je usmjereno na **razvijanje elementarnih muzičkih sposobnosti** djeteta tog uzrasta: razvijanje osjećaja za ritam, vokalne reprodukcije, impostacije glasa, disanja, pravilnog fražiranja, ispravne dikcije, a sve to igrom u učionici ili van nje. Prvu fazu ne karakteriše usvajanje velikog broja pojmova. Ova faza nije faza svjesnog usvajanja znanja, već faza učenja velikog broja pjesmica, muzičkih igara itd. koje će poslužiti za osvještavanje u višim razredima. Dakle, materijalni zadaci su manje zastupljeni od onih funkcionalnih, koji podrazumijevaju razvijanje sposobnosti i vještina pa je u skladu s tim udžbenik muzičke/glazbene kulture za prvi razred urađen u vidu **muzičke slikovnice** u kojoj se omogućuje učenicima tog uzrasta da kroz crtež naslućuju sadržaj pjesmica, brojalica, uče pravila muzičkih igara, određuju karakter kompozicije itd. Sav ostali potreban materija za rad sa učenicima (notni tekstovi) uvršten je u Priručnik za učitelje.

U prvom ciklusu je uspostavljen najviši nivo korelacije nastave muzičke kulture sa ostalim predmetima, jer djeca mnogo toga nauče pjevajući. U skladu s tim, **predlaže se da čas muzičke kulture u prvom razredu traje od 20 do 25 minuta** jer je toliko vremena potrebno da se obradi svaka metoda jedinica, a preostalo vrijeme da se iskoristi narednog dana kao prilika da se ponovi obrađeno, te da učenici na taj način imaju priliku da se odmire i relaksiraju.

Ovakva koncepcija nastave muzičke kulture ne treba da bude obaveza već otvorena mogućnost fleksibilnijeg načina rada i prilagođenosti psihofizičkim sposobnostima učenika te dobi. Ako se ukaže potreba da učitelj dovrši započeto ili učenici žele da se još zadrže u nekoj igri, tada im treba to i dopustiti.

1. Cilj i zadaci nastave muzičke kulture

Cilj nastave predmeta „Muzička kultura“ je buđenje interesa i ljubavi prema muzici, razvoj pozitivnog odnosa prema njoj, otkrivanje i razvoj senzibiliteta, razvoj muzikalnosti kod djece, te dječijih kreativnih i estetskih sposobnosti, kako bi vremenom muzika postala ne samo znanje nego i potreba svake ličnosti.

Materijalni zadaci nastave predstavljaju usvajanje i sticanje znanja, a znanje je pak sistem usvojenih činjenica i generalizacija koje se usvajaju perceptivnim, odnosno misaonim putem. Zadaci učenika/učenica u nastavi muzičke kulture za **prvi razred** su slijedeći:

- razlikuju, prepoznaju i upoređuju zvukove iz svog okruženja – neodređeni zvuk,
- određeni zvukovi – zvukovi instrumenata i ljudskih glasova,
- uočavaju tonove po visini (visoki – duboki tonovi),
- uočavaju razliku u jačini tonova (tiho – glasno) i primjenjuju ih tokom pjevanja,
- uočavaju trajanje tonova (dug – kratak),
- određuju tempo kompozicije (brz – spor),
- prepoznaju ranije učene pjesmice na osnovu melodije,
- učestvuju u zajedničkom pjevanju i poštuju pravila,
- korriguju greške u pjevanju,
- sviraju na ritmičkim instrumentima onako kako im učitelj/učiteljica pokaže,
- povezuju ritam pjesmice sa pokretom i prate datu koreografiju,
- ponavljaju i razumiju pokrete uz izgovaranje brojalice,
- razlikuju duge i kratke slogove prilikom izgovora teksta brojalice (trajanja),
- pravilno koračaju u ritmu,
- prepoznaju ranije slušana djela,
- određuju karakter djela (koračnica, uspavanka, vesela, tužna, i slično),
- prepoznaju sljedeće instrumente: klavir, gitaru, harmoniku, violinu, trubu,
- prepoznaju dječiji, ženski i muški glas, pjevanje soliste i hora,
- slušanjem i pjevanjem narodnih pjesma razvijaju ljubav prema tradiciji svog i drugih naroda.

Funkcionalni ili formalni zadaci se odnose na razvijanje ljudskih sposobnosti: praktičnih, senzornih, intelektualnih, izražajnih¹. Ovim zadacima se postiže razvijanje psihofizičkih funkcija pa je otud izveden i naziv ovih zadataka. Funkcionalni zadaci su sljedeći:

- razvijanje osjećaja za ritam i ritmičku reprodukciju,
- rad na razvijanju obima dječijeg glasa,
- kvalitetna vokalna reprodukcija pjesme sa njenim izražajnim elementima,
- primjena igre za vježbanje disanja,
- izmišljanje pjesmica na zadani tekst,
- improvizacija na instrumentima Orfovog instrumentarija,
- korištenje znanja u osmišljavanju ideja za kreativno stvaranje,
- izražavanje osjećaja tokom slušanja: literarno, crtežom i pokretom.

Vaspitni/odgojni zadaci se odnose na usvajanje vaspitnih/odgojnih

---

¹ Sposobnost je imanentna samo čovjeku. Ona se pokazuje u ljudskoj djelatnosti i odnosi se na njenu uspješnost.

vrijednosti: moralnih, estetskih, fizičkih i radnih. Vaspitni/odgojni zadaci učenika su da:

- uviđaju da pjevanje zahtijeva najviše vježbanja,
- usaglašavaju se sa razrednim horom,
- tokom sviranja i pjevanja, muziciranja u razrednom horu/zboru, orkestru, i grupi, razvijaju pozitivan stav prema sebi i u odnosu na druge,
- ispoljavaju emocionalne i estetske sudove,
- razvijaju pozitivan stav prema muzici i kompozitorima,
- ispoljavaju želju za bavljenjem muzikom,
- vrše samoprocijenjivanje u odnosu na druge učenike,
- razumiju i svjesno obavljaju muzičke zadatke i obaveze kao pojedinac ili u grupi.

2. Didaktičko-metodičke napomene

U didaktičko-metodičkim napomenama naglašeno je da je tokom školske godine potrebno obraditi najmanje **15 pjesama**. U izboru pjesama, za Priručnik i Udžbenik, vodilo se računa da one odgovaraju obimu dječijeg glasa, da su djeci po sadržaju i karakteru interesantne i bliske. Pjesmice su poredane po težini kako bi se postepeno razvijao obim dječijeg glasa na više i na niže, a kretalo se od pjesmica koje imaju obim terce prema onima koje imaju širi obim, obim oktave.

U prirodnoj atmosferi učenici prvo dožive pjesmu i osjete njen umjetnički kvalitet bilo da slušaju nastavnika koji pjeva uz instrumentalnu pratnju ili da slušaju snimku (CD). Učenici istovremeno uče poetski tekst i melodiju. Potrebno im je skretati pažnju na pravilno držanje tijela, disanje, intonaciju, pravilan izgovor teksta, nametati im odgovarajući tempo, dinamiku te ukazivati na karakter kompozicije.

Tokom školske godine sa učenicima treba obraditi najmanje **10 muzičkih igara**.

Igre sa pjevanjem i različitim sadržajem birati u tom smislu da djeca podražavaju razne radove, život u prirodi, narodne običaje i dr. One imaju osnovni zadatak da se pravilno izvodi melodija i usavršava skladno, izražajno, slobodno i ritmički povezano kretanje uz muziku. Tako se istovremeno kretnjama izražava karakter, ritam, tempo i dinamika pjesme a razvijaju se i usavršavaju preciznost, lakoća, skladnost i izražajnost pokreta uz muziku. Igre i narodna kola sastoje se iz osnovnih pokreta: hodanja, poskakivanja s plesnim elementima, raznih kretnji ruku, pljeskanja, tapkanja, okreta itd. Koreografija okretnih igara i narodnih kola ima utvrđene figure i kretnje. Veoma su vrijedne slobodne ritmičke igre u kojima

dolazi do izražaja dječija improvizacija na muziku koju su učenici/ce prethodno dobro upoznali.

Nastavni program za prvi razred nudi veliki izbor brojalica od kojih je **potrebno obraditi najmanje 15.**

Brojalica zauzima posebno mjesto u razvoju osjećaja za ritam kod djece mlađeg uzrasta. Treba ih izvoditi prvo skandiranjem teksta uz odbrojavanje, zatim instrumentima vlastitog tijela, priručnim instrumentima, instrumentima Orfovog instrumentarija, kretanjem u koloni ili krugu.

Slušanjem je potrebno upoznati najmanje 15 kompozicija domaćih i stranih autora. Prilikom izbora djela za **slušanje**, među kojima treba da budu zastupljena vokalna, instrumentalna i vokalno-instrumentalna djela, treba voditi računa da njihovo trajanje i složenost budu u skladu sa uzrastom. Djecu učiti da zapažaju i prepoznaju: karakter kompozicije, tempo, dinamiku, izvođače, izvođačke sastave i muzičke instrumente – o čemu je bilo više riječi tokom navođenja zadataka.

Podsticati djecu da svoje zapažanje i doživljaje izraze **opisno (usmeno)** ili **likovno**. Na taj način se podstiče kreativnost učenika.

U području **dječijeg stvaralaštva** treba koristiti Orfov instrumentarij, priručne instrumente i prepoznavati ih. Neophodno je uvrstiti ih na času pjevanja, izvođenju brojalica, kao i tokom izvođenja muzičkih igara i dramatizacija. Uz upotrebu ovih instrumenata organizovati i različite oblike improvizacije (melodijsku, ritmičku). Vidovi dječijeg stvaralaštva su likovno i literarno izražavanje na osnovu doživljaja muzike kao i muzičko-scenske igre koje povezuju melodiju, ritam, pokret i govor.

Djeca mogu izmisliti priče ili naslikati seriju slika koje će instrumentima „oživjeti“, kao i uz upotrebu lutke koja pjeva i govori.

Korelacija sa drugim predmetima je sasvim prirodna: likovno izražavanje doživljaja muzike ili ilustracija pjesme je vezano s nastavom likovne kulture, s bosanskim, hrvatskim, srpskim jezikom (rješavanje problema dikcije, pismenosti i sl.), s upoznavanjem okoline, odnosno prirode i društva (godišnja doba, svijet oko nas, životinje, narodna muzička tradicija BiH), tjelesnom i zdravstvenom kulturom (ritmika, ples uz muziku, dječije narodne igre, koordinacija pokreta i sl.) i matematikom (brojanje, pojam veličine i sl.).

Napomena autorice:

Učenici/ce prvog razreda po **Nastavnom planu imaju muzičku/glazbenu kulturu 2 časa sedmično (godišnje 68 časova)**. U **didaktičko-metodičkim napomenama** se navodi da je neophodno u ovom razredu obraditi najmanje 15 kompozicija za slušanje, 15 pjesama, 10 brojalica i 10 muzičkih igara, što ukupno čini 50 nastavnih jedinica (50 časova). Dodajmo tome i tri časa na početku

školske godine koji će poslužiti za predstavljanje zvukova iz okoline kako bi se došlo do pojmova zvuk i ton, nekoliko časova predviđenih za dječije stvaralaštvo (2-3 časa), te nekoliko časova za organizaciju i izvođenje muzičke dramatizacije.

Uzimajući u obzir koncepciju udžbenika, priručnika i prijedlog, svakako opravdan psihofizičkim sposobnostima djeteta te dobi, da čas traje 20-25 minuta, otvara se mogućnost za često ponavljanje obrađenih pjesama, muzičkih igara, brojalica i kompozicija za slušanje. Stoga se autor odlučio da u Udžbenik i Priručnik uvrsti nešto veći broj nastavnih jedinica od minimalnog broja, ponuđenog u didaktičko-metodičkim napomenama.

Od velikog broja naslova u Nastavnom programu koji je doživio evaluaciju² 2010. godine kao izbor je dato: 43 pjesme, 19 muzičkih igara, 23 brojalice i 28 kompozicija za slušanje, što ukupno iznosi 113 naslova. Od toga je izvršen odabir 58 naslova.

3. Metode i oblici u nastavi muzičke kulture

3.1. Metode

Riječ „metoda“ potječe od grčke riječi „methodos“, a znači „put ka nečemu“, odnosno, planski postupak (misaoni, praktični) za postizanje nekog cilja, ustaljeni način, model, procedura po kojoj se nešto radi (istražuje, utvrđuje, kreira)³.

Iz ovog tumačenja proizilazi da je metodika grana didaktike koja iznalazi načine i rješenja, kako bi nastavnik što uspješnije izvodio nastavu određenog predmeta i što jasnije i jednostavnije mogao voditi učenike do cilja – sticanja znanja i razvijanja vještina.

Metode u nastavi muzičke kulture različito se klasificiraju. Analizirajući različite izvore, priručnike, metodike i didaktičku literaturu može se konstatovati da se u praksi koristi cijeli spektar metoda u nastavi muzičke kulture: *metoda razgovora*, *metoda usmenog izlaganja*, *metoda demonstracije*, *metoda čitanja*

² Evaluacijom Nastavnog programa za predmet muzička/glazbena kultura 1. su unešeni u popis novi muzički sadržaji. U **pjevanju i sviranju** se pojavljuju sljedeći novi naslovi: Carstvo – drugarstvo, Prvačić, Najljepša mama na svijetu, Lako je prutu, Usporite pored škole, Razgranala grana jorgovana, Višnjičica rod rodila, Šušti, šušti bambusov list, Braću ne donose rode. **Brojalice** su dopunjene naslovima Igra kolo naokolo, Leptiriću, šareniću (pjevane brojalice ili brojalice s napjevom) i Pis maco pis. U popis **muzičkih igara** su dodani naslovi Zlokotlokrp i Glava, ramena, stomak, koljena. **Slušanje muzike** je obogaćeno kompozicijama Zvončići, zvončići i pjesmom Dom koja je u ranije važećem NP bila uvrštena u pjevanje.

³ Popularna enciklopedija, Bigz 1831, Beograd, 1976, str. 709

i rada na notnom tekstu, metoda učenja pjesme po sluhu, metoda rada sa dječijim instrumentarijem, metoda opažanja – promatranja i slušanja, metoda stvaralačkog rada, poučavanja i uvjeravanja, vježbanja i navikavanja, podsticanja i sprečavanja, interaktivno učenje u problemskoj nastavi, metoda učenja putem otkrića, interaktivno učenje u stvaralačkoj nastavi, interaktivno učenje u parovima i grupama, interaktivno učenje u programiranoj nastavi, analitičko-sintetička metoda, problemska metoda, projekt metoda, i druge.

Ovdje će biti ukratko rasvijetljeni određeni metodski postupci koji zaista jesu od velikog značaja u nastavi muzičke kulture a mogući su u primjeni za prvi razred.

Iz dosad rečenog se može zaključiti da su neke pomenute metode, kao što su: **metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda demonstracije, metoda rada na tekstu**, doista preuzete i prihvaćene iz didaktičke literature, te da se koriste u nastavi svih predmeta. Nastava muzičke kulture pak ima svoje specifičnosti, a neke od njih su i metode u radu, kao što su: **metoda učenja pjesme po sluhu, metoda rada sa dječijim instrumentarijem, te specifičan pristup i veliki broj mogućnosti metodskih postupaka u stvaralačkom radu djece.**

Ne treba zaboraviti u ovom trenutku pomenuti i konstantnu potrebu audio-vizuelnih sredstava i pomagala bez kojih je nemoguće izvoditi nastavu.

Metoda demonstracije je od izuzetnog značaja u nastavi muzičke/glazbene kulture. Često je nazivaju i metodom promatranja jer je demonstriranje popraćeno percipiranjem onog što se posmatra. Ona podrazumijeva da se svo učenje zasniva na pokazivanju, vizuelnom ili čulnom doživljaju, u našem slučaju doživljaju čulom sluha. Učenje brojalica, učenje pjesama po sluhu, slušanje muzike i dr., zahtijeva prvo demonstraciju, izvođenje iste, učenički doživljaj, pa potom učenje.

Demonstrirati se mogu: slike instrumenata, kompozitora, ilustracije koje oslikavaju sadržaj brojalice, pjesme, muzičke igre, pokreti i svakako od najvećeg značaja u nastavi muzičke kulture, zvučni efekti za koje su neophodne snimke muzike koja se izvodi ili sluša. Ukratko rečeno, bez demonstriranja onog što se trenutno obrađuje, nastava bi se pretvorila u verbalizam.

Metoda razgovora (dijaloška, erotematska metoda) je u upotrebi tokom cijelog časa, od uvodnog do završnog dijela. Ipak, najviše dolazi do izražaja tokom ponavljanja i provjeravanja znanja. Primjenu ima i kada obrađujemo brojalicu (analiza poetskog i notnog teksta), kada učimo novu pjesmicu, muzičku igru ili kada je u pitanju slušanje muzike bez obzira da li je slušanje globalno ili selektivno. Najčešće se koristi u kombinaciji sa drugim metodama i doprinosi dinamici školskog sata.

Metoda učenja pjesme po sluhu predstavlja svladavanje pjesme sa svim njenim elementima interpretacije: tekst, pravilna dikcija, disanje, fraziranje, ritam,

melodija, tempo, dinamika, i koliko je moguće, precizna intonacija. Nastavnik u ovakvom postupku pjeva i svira dio po dio pjesme, učenici slušaju i ponavljaju, a zatim naučene dijelove pjesmice sastavljaju u jednu cjelinu – pjesmu. Treba takođe istaći da snimke pjesama na CD-u umnogome pomažu nastavniku da djeca brže nauče pjevati pjesmicu.

Metoda rada sa instrumentima Orfovog instrumentarija podrazumijeva metodski postupak pri uvođenju učenika u svijet instrumentalne muzike sviranjem na dječijem instrumentariju. U prvom razredu je predviđeno sviranje na ritmičkim instrumentima: štapićima, zvečkama, praporcima, trianglu, činelicama itd.

Metoda stvaralačkog rada je postupak koji se provodi u fazi dječijeg muzičkog stvaranja i izražavanja. Ona je u primjeni kada učenici stvaraju novu brojalicu ili komponuju na zadani tekst, tokom stvaranja aranžmana, odnosno ritmičke pratnje tokom pjevanja pjesmice ili izvođenja brojalice, primjenjuje se tokom slušanja kada djeca imaju priliku da se izraze likovno ili pokretom. Očekivanja ne smiju biti pretenciozna već u granicama dobi djece tog uzrasta. Pismeno, literarno izražavanje u prvom razredu izbjegavati, jer učenici/ce tek uče pisati i čitati.

Metoda usmenog izlaganja se rijetko primjenjuje u razrednoj nastavi, na času muzičke kulture, jer su sadržaji više namijenjeni razvijanju muzičkih sposobnosti, izgrađivanju estetskog suda, razvijanju osjeta za lijepo, a najmanje za usmeno izlaganje bilo kakvih sadržaja koje uostalom Nastavni program i ne predviđa u tom uzrastu niti su djeca u stanju da prate bilo kakvo „suho“ usmeno izlaganje. Moglo bi se reći da ova metoda može imati djelomičnu primjenu, npr. u uvodnom dijelu časa kada učitelj uvodi učenike u sadržaj koji treba obraditi na času ili tokom slušanja kada učitelj čita ili prepričava sadržaj.

Na kraju treba naglasiti da se u nastavi muzičke kulture rijetko koristi isključivo jedna od metoda. Praksa je pokazala da je najprikladnije kombinovati pojedine metode kako bi čas bio što dinamičniji.

3.2. Oblici rada

U savremenoj didaktičkoj praksi se govori o frontalnom, grupnom radu, radu u parovima i individualnom radu.

Frontalni ili razredni rad je najčešći oblik rada, a sastoji se od simultanog rada sa svim učenicima.

Grupni oblik rada podrazumijeva dijeljenje odijeljenja u grupe. Te grupe za vrijeme nastave samostalno obrađuju neko gradivo pod kontrolom nastavnika. U nastavi muzičke kulture ovaj oblik rada ima primjenu tokom pjevanja pjesmice (učenici/učenice su podijeljeni u dvije grupe; prva grupa pjeva prvu strofu, druga

grupa drugu strofu pjesme), tokom sviranja na dječijem instrumentariju (nastavnik dijeli razred u grupe od kojih svaka grupa svira na istorodnim instrumentima), tokom pjevanja pjesmice koja ima više strofa itd. Tada nastavnik učenike/ce dijeli na broj potrebnih grupa od kojih svaka ima različite zadatke tokom izvođenja.

Individualni rad je rad unutar razrednog sistema gdje svaki učenik radi samostalno na svom zadatku, koji može biti identičan ili različit. Primjena ovakvog načina rada moguća je u nastavi svih predmeta pa i u nastavi muzičke kulture (rad sa instrumentima Orfovog instrumentarija i rad tokom kreativnog rada).

II DIO

1. BROJALICE

Rad na razvijanju osjećanja za ritam učenika od prvog do trećeg razreda se temelji na ponavljanju brojalica koje djeca donose u osnovnu školu, bilo da su naučene kroz igru, u kući ili u vrtiću, te učenjem novih brojalica koje su uvrštene u Nastavni program za prvi razred. Potrebno je razvijati osjećaj za dvodijelni, trodijelni i četverodijelni ritam, osjećaj za ravnomjernu pulsaciju jedinice brojanja dok u četvrtom i petom razredu brojalice treba da posluže za osvještavanje ritma.

Brojalice mogu biti **govorene i pjevane⁴ (brojalice sa napjevom)**.

---

4 Vidi detaljnije o pjevanim brojalicama u sljedećim knjigama:

a. Kojov Bukvić, Irena: Metodika nastave muzičkog vaspitanja za II godinu studija pedagoške akademije, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1989., str. 36.

b. Požgaj, Joža : Metodika nastave glazbene kulture u osnovnoj školi, Školska knjiga, Zagreb, 1988., str. 40.

c. Trakilović, Desanka: Muzička kultura sa metodikom u razrednoj nastavi, Učiteljski fakultet u Bijeljini, Bijeljina, 2002., str. 7.

d. Stojanović, Gordana : Nastava muzičke kulture od I do IV razreda osnovne škole, Priručnik za učitelje i studente učiteljskog fakulteta, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1996., str. 12.

e. Muzička enciklopedija I dio: Dječije pjesme i igre, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1974., str. 456.

f. **Zbornik napjeva narodnih pjesama Bosne i Hercegovine**. 1. Dječije pjesme. Zabilježio i za štampu pripremio **Cvjetko Rihtman** uz saradnju **Ljube Simić** i **Miroslave Fulanović-Šošić**, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Građa, knj. XIX, Odjeljenje društvenih nauka, knj. 15, Sarajevo 1974, 296 str.

Kraća izlaganja u ovoj knjizi, po **Jerku Beziću**, upozoravaju na osnovne značajke **pjesama za zabavljanje djece** - a) tepanje, cupkanje, prva pouka i šala (napjevi br. 231-288), b) brojačice, igre (289 -295) i c) napjevi koje su djeca primila vjerovatno preko zabavišta i škole (296-316).

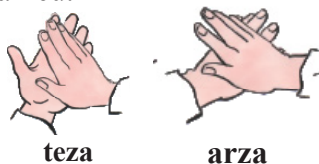
U metodikama nekih teoretičara predlaže se pjevanje brojlica na jednom tonu, kao prelazna faza ovih dviju vrsta. Govorene brojlice mogu biti: **racionalne** („Jedan, dva, tri“, „Pliva patka“, „Pusti pužu rogove“ itd.) i **iracionalne** („En, ten, tini“).

Metodski postupak pri obradi govorenih brojlica:

Na početku treba reći da je princip doživljaja, kao i pri učenju pjesmice ili slušanja muzike, najvažniji moment motivacije učenika za rad. Shodno tome nastavnik treba da izvede brojlicu u cjelini jasno izgovarajući tekst, rastavljajući ga na slogove ili zajedno sa učenicima da odsluša brojlicu sa CD-a.

Učitelj/učiteljica će uočiti postoje li u brojlici riječi koje učenici/ce ne razumiju i razjasniti ih te ponovo razgovijetno pročitati i ponavljati sa učenicima tekst brojlice dok ne bude naučen na pamet. **Pri čitanju teksta treba voditi računa o pravilnom akcentiranju jer ni na trenutak ne treba zaboraviti da je muzički ritam proistekao iz ritma govora.**

Kada je tekst brojlice naučen, treba preći na ritmičko izgovaranje uz ravnomjerno pulsiranje jedinice brojanja i pokrete razbrojavanja. U **dvodijelnom taktu (dvodijelni ritam)** se udarcem dlana o dlan ističe **teza**, a **arza** se označava udarcem dlana o nadlanicu.

teza

arza

Djeca se mogu **igrati u parovima** i to tako da se okrenu jedno prema drugom i, izgovarajući brojlicu, pokretima ruke od sebe ka drugom djetetu označavaju jedinice brojanja. Dijete koje rukom razbrojava brojlicu kreće (malo jači dodir) ka drugom djetetu (dotakne ga nježnije) kao na slici.

U posebnim napomenama uz tekstove dječjih pjesama iz Bosne i Hercegovine **Ljuba Simić** postavlja dvije osnovne grupe: A) **uspavanke** (“đetinje uz bešiku”, “uz kolijevku”) i B) **zabavne** (“đetinje za zabavljanje”, “uz igru”). **Tekstove uspavanki** razvrstava prema njihovim sadržajima u osam skupina: uvjeti pri rođenju, krojenje košuljice, pravljenje kolijevke, zaštita od svakog zla, o snu, želje: za budućnost, uspavanke sastavljene od nekoliko sadržaja, “ilahije” - pobožne pjesme Muslimana, koje se u relativno novije doba pojavljuju kao uspavanke. **Pjesme za zabavljanje djece** raspoređuje u tri skupine: **1) šala i pouka, s podskupinama:** a) tašunanje, cupkanje - cucanje, b) šaljive zgode i nezgode, c) o sreći i vrednoći (o vrijednostima), d) čobanin i njegovo stado, **2) “brojke”, “brojalice”, brojačice** i **3) igre.**

Brojalicu je moguće izvoditi i uz **koračanje**. Djeca se poredaju u niz ili naprave krug, te zajedničkim, sinhroniziranim kretanjem počinju izgovarati brojalicu.

U **trodijelnom taktu (trodijelni ritam)** isticanje **teze** (naglašeni dio takta) može biti izvedeno udaranjem dlana o dlan, a udarac dlana o nadlanicu (druga i treća doba) označavaće **arze** (nenaglašeni dijelovi takta)⁵.

Brojalice u trodijelnom ritmu izvoditi u grupama od tri djeteta. Skrenuti pažnju učenicima/ama koji rukama razbrojavaju brojalicu da drugo i treće dijete dotaknu malo nježnije. Na ovaj način se kod djece u ovoj dobi nesvjesno stvara slika o trodijelnom taktu i trodijelnoj muzičkoj mjeri.

Brojalica u **četverodijelnom taktu (četverodijelni ritam)** se može ozvučiti na sljedeći način: **dlanom o dlan** – prva doba; **dlanom o nadlanicu** – druga doba; **dlanom o nadlanicu** – treća doba i **dlanom o nadlanicu** – četvrta doba.

Kada je brojalica naučena, dodati i **ritmičke instrumente Orfovog instrumentarija**. Učenici će iskazati kroz stvaranje aranžmana svoju kreativnost. Treba istaknuti da učenici stvaraju i predlažu aranžmane a da se taj pojam kao ni do sad ostali navedeni pojmovi ne koriste tokom rada sa njima. Pogodno je koristiti riječ „stvarati“ ili postaviti pitanje: „Kako biste vi svirali na štapićima?“ itd.

⁵ Taktiranje (ili taktovanje) je riječ koja označava brojanje pomoću pokreta ruku za vrijeme pjevanja ili sviranja. Vidi opširnije u knjizi Jednoglasi solfeđo, Miodrag A. Vasiljević, str. 11.

Ako se učitelj/ica odluči da uvede taktiranje od prvog razreda osnovne devetogodišnje škole kako neki teoretičari predlažu, ne treba očekivati da učenici/ice savršeno taktiraju jer je njihova koordinacija pokreta još nerazvijena. Pokreti će im biti neusklađeni što će se vremenom poboljšavati a taktiranje biti sve uspješnije. Ovo je odlična vježba u periodu kada se uče pojmovi lijevo - desno, dole-gore, itd.

Taktiranje vježbajte sa djecom izgovarajući za dvodijelnu mjeru “dole-gore”, za trodijelnu “dole-desno-gore” a za četverodijelnu “dole-lijevo-desno-gore”. Ovaj izgovor se odnosi na taktiranje desnom rukom. Učitelj/ica obavezno taktira lijevom rukom (pokreti su u ogledalu jednaki dječjim) kako bi se djeca mogla orijentirati i pratiti pokrete učitelja/ice.

Radi veće uspješnosti i vizuelnog efekta, poželjno je na svakom času analizirati ilustraciju iz Udžbenika koja prati odgovarajući sadržaj brojalice, ali i način na koji je treba izvoditi. Podrazumijeva se da ilustracija prati racionalne brojalice koje imaju određen sadržaj, ali i iracionalne kod kojih se razvija dječija mašta.

Napomenimo još da se brojalice mogu izvoditi **kucanjem olovke o klupu, uz sviranje na instrumentima tijela, napravljenim instrumentima itd.**

Brojalice u četverodijelnom ritmu izvoditi u grupama od po četiri učenika kao na slici. Predlaže se izbjegavanje izvođenja ovih brojalica u paru! Ako se tokom dijeljenja razreda u grupe po četvero djece pojave grupe u kojima nedostaje četvrti igrač u razbrojavanju, moguće je u igru umjesto djeteta uključiti neku lutku⁶.

Brojalice u ovom priručniku su date onim redoslijedom kojim su izložene u Udžbeniku. Predviđeno je da se obrade prvo tri brojalice u nizu u kojima bi bili predstavljeni dvodijelni i trodijelni ritam (dvodijelni i trodijelni takt) a nešto kasnije njihova kombinacija – promjena mjere. Nadalje će u tim ritmovima biti obrađene pjesmice, muzičke igre, a i slušanje muzike će pratiti takav sistem rada (sve kompozicije i pjesme su u dvodijelnom, a zatim u trodijelnom ritmu). Slijede, zatim, brojalice u četverodijelnim ritmovima i kombinacije, odnosno brojalice sa promjenom ritma (promjena mjere).

2. MUZIČKE/GLAZBENE IGRE

Nastava muzičke/glazbene kulture počinje sa dječijom spoznajom o postojanju zvukova u njihovom okruženju koja je neophodna za shvatanje muzičkih/glazbenih pojava i sredstava izražavanja u muzici. Do takve spoznaje se ne dolazi verbalizmom u nastavi već predstavljanjem i demonstriranjem. Otud su u Udžbeniku na prvim stranicama predstavljeni zvukovi okoline (prirode: šuštanje lišća, šum vjetra, glasanje životinja – onomatopeja; saobraćaja: automobila, autobusa, kola hitne pomoći, voza, broda, aviona), zvukovi koje djeca mogu proizvesti tapšanjem rukama, pucketanjem prstima, udaranjem nogama o pod i muzičkim instrumentima.

Muzičko opismenjavanje na taj način nesvjesno započinje od prvog časa

⁶ Vidi detaljnije o lutkama na internet stranicama: www.dramskimetod.com/.../kreativne-lutkarske-igre-u-nastavi/ i www.dramskimetod.com/.../o-dramskim-igrama-za-djecu-predskolskog-uzrasta/

muzičke kulture. Učenik uočava i saznaje šta je zvuk, razlikuje određene i neodređene zvukove, shvata da se muzika služi zvukovima (tonovima) a kroz slušanje i pjevanje će saznati da muzika može izraziti sva ljudska osjećanja, oslikati likove, oponašati zvukove iz prirode itd.

Sva iskustva koja učenik stiže, od prvog razreda osnovne škole, konzerviraju se u njegovoj svijesti i kasnije služe za osvještavanje tokom uočavanja određenih pojava u muzici, svjesnog muzičkog opismenjavanja. **Ostvarivanje ovih zadataka se postiže isključivo putem organiziranih muzičkih igara** od kojih se prve igre sa djecom odnose na predstavljanje zvukova (artikulisanih i neartikulisanih). Poslije igara prepoznavanja zvukova iz okoline, zvukova koje proizvodi ljudski glas ili muzički instrument može se uvesti pojam **zvuka** kojim bi djeca definisala sve šta čuju. Riječ „definirati“ ne bi značilo da učenici znaju definiciju tona već da su stvorili u svojoj svijesti sliku o postojanju različitih zvukova.

Sljedeći zadatak je **uočavanje osobina tona** (muzičkih zvukova): **trajanja** (dug – kratak), **visine** (visok – dubok), **boje** (prepoznavanje đaka koji pjeva) i **jačine tona** (glasno – tiho). Ove igre se mogu provoditi na svakom času muzičke/glazbene kulture kako bi učenici/ce usvojili osnovne pojmove neophodne za izučavanje muzičke/glazbene umjetnosti. Da bi učiteljima/učiteljicama bilo moguće organizovati i realizovati ovakve igre na CD-u je snimljeno nekoliko serija tonova u nizu: prva serija tonova je namijenjena prepoznavanju tonova **po visini**, druga serija za prepoznavanje tonova **po jačini** i treća serija za prepoznavanje tonova **po trajanju**. Igre za prepoznavanje **boje tona** izvodimo nakon naučene pjesmice ili brojalice: prozvati jedno dijete i okrenuti ga prema ploči, a drugom djetetu rukom dati znak da pjeva naučenu pjesmicu ili izgovara brojalicu. Prepoznavanje pjevača po boji glasa je interesantno svakom djetetu. Tokom slušanja muzike, djecu učimo da prepoznaju pjevače (jednoglasno pjevanje, višeglasno pjevanje) ili instrumente po boji pa je i to jedan vid muzičke igre. Ove muzičke igre treba da budu utkane u svaki čas muzičke/glazbene kulture.

Najveći broj muzičkih igara, ponuđenih u Nastavnom programu za prvi razred su **igre sa pjevanjem**⁷ u kojima djeca jednostavno dočaravaju, ilustruju

---

7 Kada je u pitanju klasifikacija muzičkih igara mišljenja teoretičara su podijeljena. Tako, Mirjana Ivanović vrši sljedeću klasifikaciju muzičkih igara na: didaktičke, igre sa pjevanjem, igre slobodnih oblika, igre uz instrumentalnu pratnju i male muzičke dramatizacije ; Đorđe Lekić: onomatopejske m. i., didaktičke igre, ritmičke igre, igre sa pjevanjem i igre bez pjevanja (namijenjene učenicima I razreda), imitativne igre, didaktičke igre, igre sa pjevanjem i igre bez pjevanja (II i III razred osmogodišnjeg osnovnog obrazovanja), dok u IV razredu predlaže sistematizaciju naučenog, ali i kontinuitet u korišćenju svih vrsta muzičkih igara sa nešto složenijim pokretima ; Joža Požgaj muzičke igre ne potencira kao zasebnu oblast, već ih kao igru pominje u trenutku kada obrađuje brojalice, zatim glazbene igre uz pjesmu te u trenutku kada obrađuje slušanje, pominje i “pokret” uz glazbu; Stojanović Gordana u svom Priručniku za učitelje i studente

sadržaj pjesme – imitativne muzičke igre („Pilići“, „Berem, berem grožđe“, „Ovako se ruke miju“, „Koka i pilići“, „U šumici zeko“ itd). One obuhvataju različite ritmičke pokrete koji utiču na razvoj osjećaja za ritam ali i na pravilan razvoj djeteta te dobi. Istovremeno se kod djece razvija muzička memorija tokom učenja melodije, sposobnost vokalne reprodukcije, kao i ostale komponente muzikalnosti.

Neke od ovih igara se izvode u krugu, dok djeca oponašaju prizore sadržane u tekstu. Učenik/učenica u krugu – pojedinac ima glavnu ulogu i određuje (prema tekstu) šta će ko iz kruga oponašati pokretom. Igre sa pjevanjem koje se izvode u krugu su: „Koka i pilići“, „Ringeraja“.

Pored ovih igara uvrštene su i muzičke igre u kojima je razred podijeljen u dvije grupe – dva reda. Učenici u redovima su okrenuti jedni prema drugima („Hodavka“).

Zadatak plesova (muzičkih igara) je razvijanje osjećaja za ljepotu i skladnost pokreta, kao i smisla za usklađivanje pokreta uz muziku.

Djeci ne treba nametati plesove za odrasle, već ih prilagoditi dječijem psihofizičkom razvoju. Međutim, narodnim igrama se kod učenika razvija ljubav prema našoj narodnoj tradiciji i tradiciji drugih naroda pa kola uvrštena u nastavni program treba obraditi sa učenicima samo informativno. Nije im dakle svrha da ih učenici/ce savladaju i izvode kao odrasli već da ih upoznaju.

Muzičke igre tijesno povezuju nastavu muzičke kulture i tjelesnog odgoja, te je nemoguće u tom slučaju odvojiti nastavu ova dva predmeta. Na prvom se času uči pjevanje pjesme (muzičke igre) i uče pravila u igri, a na času tjelesnog odgoja se uče koraci i izvodi muzička igra. Stoga će biti prikazani metodski postupci pri obradi narodnih kola onako kako ih obrađujemo na nastavi tjelesnog odgoja.

Metodski postupak pri obradi narodnih kola⁸:

- Kolo se pokaže u cjelini sa odgovarajućom pjesmom i muzičkom pratnjom (ako je ima);
- Ako se kolo izvodi uz pjevanje, potrebno je prvo naučiti pjesmu po ustaljenom metodskom postupku obrade pjesme po sluhu;

---

učiteljskog fakulteta govori o muzičkim igrama i vrši slijedeću klasifikaciju: igre uz pjevanje u koje svrstava one koje imaju slobodan sadržaj ali i narodne igre, igre uz instrumentalnu pratnju (narodne, slobodnog sadržaja ili čak bez konkretnog sadržaja), muzičke dramatizacije, didaktičke igre, igre za razvijanje memorije i slušne pažnje, te igre za razvijanje osjećaja za melodijsku frazu i kadencu. Desanka Trakilović pominje kao “najčešći oblik sa kojim se djeca susreću brojalice i pitalice”, zatim, igre s pjevanjem, igre uz instrumentalnu pratnju i muzičke dramatizacije.

8 Ivančević, Vida: Telesno vaspitanje omladinki i članica, Partizan – novinska izdavačko – propagandna ustanova, Beograd, 1960.

- Kolo sada treba raščlaniti na dijelove i onda početi sa uvježbavanjem koraka polako uz brojanje i objašnjavanje;
- Kada su pojedini koraci tehnički dovoljno savladani, prelazi se na povezivanje dijelova u cjelini sa određenim brojem ponavljanja i u određenom tempu.

3. PJEVANJE I SVIRANJE U RAZREDNOJ NASTAVI

3.1 Pjevanje pjesama

S obzirom na psihofizički razvoj djeteta, pjevanje u nastavi muzičke kulture predstavlja, ključni element u razrednoj nastavi. Kod djece tog uzrasta se kroz pjesmu razvija obim glasa, ali u isto vrijeme učenici upoznaju izražajne elemente pjesme: dinamiku, tempo, karakter, izvođače, izvođačke sastave, instrumente. Djeca prvog razreda uče pjevati pjesmice isključivo **po sluhu**.

Metoda učenja pjesme po sluhu predstavlja savladavanje pjesme sa svim njenim elementima interpretacije: tekst, pravilna dikcija, disanje, fraziranje, ritam, melodija, tempo, dinamika i precizna intonacija o čemu će biti više rečeno nakon prikazanog metodskog postupka.

Uvodni dio časa služi za stvaranje raspoloženja i upjevavanje. U centralnom dijelu se obrađuje pjesmica a u završnom dijelu se poboljšava kvalitet interpretacije, dinamičko sjenčenje, ustaljuje se tempo. Dakle, završni dio časa će biti posvećen upotpunjavanju obrade pjesme.

Artikulacija časa:

Stvaranje raspoloženja:

- upjevavanje i kratak uvodni razgovor,
- slušanje i doživljavanje pjesme sa CD-a ili u interpretaciji nastavnika uz instrumentalnu pratnju,
- ilustracija koja opisuje i oslikava sadržaj pjesme.

Značajno je učenike upjevati na početku časa. Najčešći način upjevavanja, ali i stvaranja atmosfere, je ponavljanje neke već obrađene pjesme koja je sličnog sadržaja i karaktera. **Važno je da ta pjesma koja će poslužiti za upjevavanje bude u istom tonalitetu kao i pjesma koja se obrađuje radi stvaranja zvučne slike i prihvatanja boje tog tonaliteta.**

Za učenje pjesme potrebno je:

- da učenici/ce pažljivo slušaju pjesmu sa CD-a ili u interpretaciji nastavnika,

- jasno pročitati tekst, razgovarati o sadržaju i razjasniti eventualne nejasnoće i nepoznate riječi,
- pjesmu podijeliti na (dvotaktne, trotaktne ili četverotaktne) fraze,
- učiti dio po dio: nastavnik pjeva prvu frazu, učenici slušaju a zatim ponavljaju,
- postupak je isti pri učenju sljedećih fraza,,
- važan postupak je vezivanje dijelova pjesme u jednu cjelinu,
- pjesmu pjevati tokom učenja u približno naznačenom tempu.

Muzičko utvrđivanje i dotjerivanje pjesme, kao i izvođenje pjesme sa svim elementima interpretacije uz instrumentalnu pratnju ili dječijeg instrumentarija može se raditi na nekom drugom času muzičke/glazbene kulture.

Napomenimo da je u uvodnom izlaganju predloženo da čas muzičke/glazbene kulture traje 20-25 minuta. Tako organizovana nastava pruža mogućnost da učenici nedeljno/sedmično/tjedno imaju četiri puta muzičku/glazbenu kulturu u kombinaciji sa drugim predmetima.

Izražajni elementi interpretacije

Da bi pjesma bila pravilno i lijepo izvedena neophodno je voditi brigu o **pravilnoj dikciji**, odnosno, pravilnom izgovoru i akcentiranju riječi u tekstu što pospešuje brže otklanjanje govornih problema kod djece tog uzrasta i doprinosi boljem razumijevanju. Karakterističan primjer pravilnog naglašavanja riječi u tekstu je pjesmica „Dok mjesec sja“ u kojoj riječi „Pero“ i „pero“ imaju različite naglaske, o čemu treba voditi računa tokom pjevanja, te na to djeci skrenuti pažnju.

Već u prvom razredu učenike treba učiti **pravilnom disanju**. Za pravilno disanje postoje vježbe koje se sa učenicima izvode kroz igru.

Vježbe za razvoj grudnog koša⁹: potrebno je izvoditi na časovima tjelesnog odgoja.

Vježba br. 1: Stati mirno i ruke podići ustranu. Kada se dlanovi podignu do visine ramena, okreću se na gore i nastavlja se pokret dok se dlanovi ne sastave iznad glave. Tada se grudni koš prirodno širi. Udisaj se vrši kroz nos sa blago otvorenim ustima. Tokom spuštanja ruku u prvobitni položaj vazduh treba ispuštati ravnomjerno (*u Udžbeniku na str. 20*).

---

⁹ Đurković Branko: Osnovi horske vokalne tehnike, Fakultet muzičke umetnosti, Beograd, 1984., str. 30-31.

Vježba br. 2: Ruke ispružiti horizontalno naprijed dok se dlanovi ne dodirnu, a zatim ih jako zabaciti do ponovnog dodira. Grudni koš se tada širi i istovremeno uzima vazduh. Vraćanje u prvobitni položaj vrši se lagano uz vježbanje izdisaja (*u Udžbeniku na str. 37*).

Vježbe za ujednačeno pražnjenje pluća

Vježba br. 1: Dlanove zamišljamo kao zaleđen prostor. Vazduh iz pluća lagano izduvavamo kao da želimo otopiti led (*u Udžbeniku na str. 44*).

Vježba br. 2: Duvajući u „vrelu supu“, usne isturimo malo naprijed. Ravnomjerno i kontrolisano duvamo vazduh preko površine tanjira u kom se nalazi supa.

Vježba br. 3: Pjevač zamisli cvijet procvjetalog maslačka, pokušavajući da rasprši sve končice laganim duvanjem (*u Udžbeniku na str. 65*).

Vježba br. 4: Djeca zamisle pero ili list. Duvaju tako da ih zadrže u zraku.

Zaključimo! Vazduh treba udisati brzo, kroz nos sa poluotvorenim ustima, a izdisati postepeno, lagano i ravnomjerno.

Fraziranje je usko povezano sa pravilnim disanjem. Neophodno je stoga prvo definisati da je **fraza-dvotakt** najmanja metričko-formalna cjelina, odnosno, grupa od dva takta. Bitno je da dvotakt sadrži dva glavna naglaska (dvije teze). Ako je tempo brz, a takt prost ($2/4$, $3/4$, $3/8$), grupa od **četiri takta može** igrati ulogu osnovne metričko-formalne cjeline – fraze. Tada se takt doživljava kao dvotakt¹⁰. Za naš muzički folklor i naše područje karakteristične su i prisutne trotaktne fraze koje su rijetkost u evropskoj umjetničkoj muzici. Primjer dječije pjesme koja se dijeli u trotaktne fraze je Mama Kukunka.

Tempo (vrijeme) je brzina izvođenja neke kompozicije. Ono je jedan od elemenata muzičke interpretacije čije nepoštivanje može promijeniti karakter kompozicije. Osnovni zadatak tokom pjevanja pjesama, slušanja muzike, pjevanja i izvođenja muzičkih igara je da djeca razlikuju **brz** i **spor tempo**.

Dinamika (sila) je stupnjevanje jačine zvuka i tona. Učenike/ce prvog razreda treba osposobiti da uočavaju osnovne dinamičke pojave: **glasno** i **tiho**. Uz dinamičke kontraste tiho-glasno pjevanje će biti zanimljivije i izražajnije. Neka djeca sama kreiraju i predlažu mjesta koja se mogu pjevati tiho, a koja glasno. Na taj način doći će do izražaja i njihova kreativnost.

Intonacija je ton koji učitelj/učiteljica odsvira ili otpjeva prije učenja ili izvođenja pjesmice. Da bi to bilo moguće ostvariti potrebno je da u učionici

10 Skovran. D., Peričić. V.: Nauka o muzičkim oblicima, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1977, str. 27.

postoji instrument pomoću kojeg bi se davala intonacija (klavir, harmonika, sintisajzer, melodika itd.). Učitelj/učiteljica tokom učenja pjesme po sluhu ili muzičke igre sa pjevanjem insistira na preciznoj intonaciji što je bez instrumenta nemoguće. Svako novo pjevanje, ponavljanje pjesmice iziskuje ponovno davanje tačne intonacije. Svi učenici neće biti u stanju precizno intonirati melodiju pjesmice ali će zato vremenom njihov osjet za tačnu intonaciju biti suptilniji, a sposobnost vokalne reprodukcije sve uspješnija.

Veliki broj škola nije dovoljno opremljen potrebnim nastavnim sredstvima i pomagalicama. Neke od njih nemaju niti jedan od instrumenata pa je stoga važnost CD-a izuzetna. Pjesmice i muzičke igre su kratke te se mogu učiti i slušanjem sa CD-a. Na taj način će se pjevati sa preciznom intonacijom a i učitelj/učiteljica će imati potrebni oslonac. U suprotnom, učitelji/učiteljice pjevaju pjesmicu u tonalitetu koji odgovara njihovom obimu a učenici nisu u stanju da interpretiraju te tonove. Na taj način se oštećuju dječiji glasovi te bi od takve nastave bilo više štete nego koristi.

Napomena: U radu sa učenicima ovi pojmovi se ne pominju. Pojmovi koji su obavezni za učenike/učenice se nalaze u Udžbeniku.

3.2 Sviranje na ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija

Pjevanje pjesama, razbrojavanje brojalica i izvođenje muzičkih igara prati i sviranje na ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija – udaraljka.

Udaraljke su važan sastavni dio orkestra. Postoje udaraljke sa **određenom visinom** tona (timpani, ksilofon, tubafon, metalofon, vibrafon, celesta, velika zvona, zvončići, lira) i **neodređenom visinom** (bubanj, mali bubanj, tamburin, klepetuša, činele, triangl, kastanjete, zvečka – marakas, guiro, bič, čegrtaljka, praporci).

Za rad sa učenicima/ama prvog razreda koriste se ritmički instrumenti sa neodređenom visinom tona pa će o svakom od njih ukratko biti rečeno nekoliko riječi. **Potrebno je naglasiti da se u prvom razredu koriste: štapići, zvečke, činele, triangl, tamburin, praporci i kastanjete.** Ako škola nema Orfov instrumentarij moguće je tada koristiti one instrumente koji se mogu improvizirati/napraviti. Dječije igranje-instrumenti su u ovom slučaju takođe od velike koristi.

Ritam pjesmica i brojalica koje su predviđene da se izvode uz sviranje na ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija, instrumentima tijela ili napravljenim instrumentima je jednostavan (osminske i četvrtinske notne vrijednosti). Stoga su i aranžmani (prijedlozi) u Priručniku napisani što jednostavnije. U njima se od djece zahtijeva sviranje jedinica brojanja ili

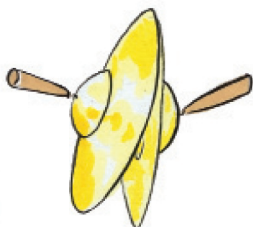
izvođenje ritma brojalice, te lakših pjesmica.

Ipak, uz nekoliko naslova dati su malo složeniji aranžmani. Oni se u Priručniku nalaze isključivo radi učitelja/učiteljice. U njima se nalazi veći izbor ritmičkih kombinacija koji će poslužiti učitelju/učiteljici tokom rada sa djecom. Ritmove iz složenijih aranžmana potrebno je raditi pojedinačno.

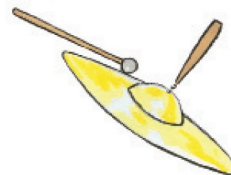
Mali bubanj (vojnički, mali doboš) proizvodi viši i svjetliji ton nego veliki bubanj. Uz mali bubanj idu dvije palice. Može se koristiti pri sviranju forte ali i piano. Koristi se za naglašavanje teških dijelova takta (teze).

Tamburin (daire, def) je prenešen sa istoka u Italiju i Španiju. Koristi se kao prateći instrument u narodnim pjesmama i igrama. Tamburin se najčešće tresu ili udara dlanom i prstima ruke. Koristi se i za ozvučavanje glavnih, teških dijelova takta.

Činele (tal. *piatti*) su dva tanjira od mesinga ili bronzine sa otvorom na sredini. Može se koristiti u paru ili pojedinačno. Ako se koriste u paru tada se na njima svira udaranjem jednog tanjira o drugi.

Kada se koristi jedan tanjir potrebno je uz njega imati i palicu kojom se o njega udara.

Triangl – savijena metalna šipka čiji se krajevi ne dodiruju. U obliku je trougla. Zvuk se dobije udaranjem metalne šipke. Ako se metalnom šipkom udara u donji dio trougla dobije se svijetao i zvonak zvuk koji može zbog svoje nježnosti označavati nenaglašene dijelove takta. Moguće je međutim na njemu dobiti i tremolo, zvukom koji se dobije udaranjem metalne šipke u gornji dio (ugao) trougla.

Klavs-štapići su izrađeni od drveta a zvuk se proizvodi udaranjem jednog štapića o drugi. Zvuk je svijetao i suh pa ga se može koristiti na nenaglašenim dijelovima takta.

Kastanjete (špan. *castanuelas*) dvije okrugle, izdubljene pločice od tvrdog drveta. Zvuk se proizvodi udaranjem jedne pločice o drugu.

Marakas (zvečke) se pravi od ploda kokosovog oraha i najčešće je ispunjen zrcima graška ili graha. Loptastog su oblika i postavljene na dršci. Koriste se u paru, u svakoj ruci po jedna.

Čegrtaljka je u stvari dječija igračka koja se svrstava u orkestarske instrumente radi obogaćenja zvuka. Radi raznih efekata i fenomena iz prirode i života u orkestru se upotrebljavaju i **fijuk pruta, zveket lanaca, mašina za grmljavinu i vjetar, pucnjevi, praporci**, svirale kojima se oponaša pjevanje ptica itd.

Praporci su takođe ritmički instrument i sastavni su dio dječijeg instrumentarija.

Korištenjem ritmičkih instrumenata kod djece ovog uzrasta razvija se osjećaj za dvodijelnu, trodijelnu i četverodijelnu mjeru i osjećaj za naglašeni (teza) i nenaglašeni (arza) dio takta. Pored toga korištenje instrumenata i sviranje na njima razvija dječiju maštu, kreativnost, razvija koordinaciju pokreta ruku i tijela.

Sviranje na ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija – metodski postupak:

Sviranje na ritmičkim instrumentima je najčešće sastavni dio časa na kom se uči ili ponavlja pjesmica, brojalica ili muzička igra. Stoga je najprimjerenije na početku časa najaviti šta učenici treba da rade na tom času, a iza najave pustiti snimak pjesmice ili brojalice koja se uči/ponavlja. Dječiji doživljaj ne treba previdjeti na bilo kom tipu časa.

Nakon slušanja učenici iskazuju svoje emocije koje je pokrenula slušana pjesmica, odnosno, ponavljaju šta su uočili ako je pjesmica već naučena. Odredili su karakter, brzinu izvođenja, uočili dinamiku, primjenjuju glasno i tiho pjevanje

itd. Kada su djeca sigurna u pjevanju pjesmice ili izgovoru brojalice prelazi se na sviranje ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija.

Uvođenjem ritmičkih instrumenata uz pjevanje, izvođenje muzičkih igara i brojalice, stvaranjem aranžmana¹¹, obogaćuje se i upotpunjuje doživljaj tokom izvođenja a čas postaje interesantniji i dinamičniji. Učenici/ice na ritmičkim instrumentima izvode:

- ritam brojalice,
- jedinice brojanja – dobe,
- jednostavnije aranžmane koje učitelj predloži,
- predlažu svoje ideje.

Ritam izvoditi:

- kucanjem olovke o klupu,
- tapšanjem rukama, instrumentima tijela,
- izvoditi ritam brojalice ili pjesme uz koračanje,
- štapićima, činelicama, zvečkama itd.

Već je bilo govora o tome da škole najčešće nisu dovoljno opremljene za ovakav vid rada i sigurno nemaju toliko instrumenata da svi učenici sviraju u isto vrijeme pa je stoga potrebno učenike podijeliti u više grupa i dati im različita zaduženja. Na taj način će svi učenici biti aktivni i fokusirani na to što čine. Prva grupa pjeva pjesmicu ili izvodi brojalicu, druga grupa svira štapićima, a treća grupa zvečkama. Kada otpjevaju pjesmicu ili izvedu brojalicu i odsviraju do kraja, zamijeniće uloge. Stvoriće se veliki broj mogućih kombinacija i rezultat neće izostati.

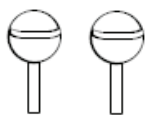
Napomena: Učenike treba učiti da se na času ponašaju disciplinovano kada koriste instrumente. Potrebno ih je navikavati da polože instrumente na sto, te da strpljivo sačekaju dok se svira na instrumentima.

---

11 Pojam "aranžman" ne treba ni u kom slučaju koristiti tokom rada sa učenicima.

Simboli za ritmičke instrumente Orfovog instrumentarija u aranžmanima

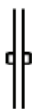
Zvečke
Marakas

Mali bubanj

Palice

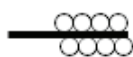
Činele
Pjati

Def, dajre ili
tamburin

Štapići
Klavs

Praporci

Triangl

Kastanjete

4. SLUŠANJE MUZIKE

Slušanje muzike je psihički proces u kojem je najvažnija komponenta emocionalni doživljaj. Tokom slušanja neophodna je misaona aktivnost slušaoca od kojeg se zahtijeva da uočava i upoređuje razne muzičke pojave. Cilj je razviti učeničku maštu, muzičku memoriju, razvijati ljubav prema muzici i razviti estetski sud.

Sadržaj slušanja muzike u nastavi muzičke kulture za **prvi razred** se bazira na raznovrsnosti ponuđenih kompozicija:

- poznatih dječijih pjesmica u dječijoj interpretaciji,
- izvornih narodnih pjesama,
- horskih kompozicija u izvedbi dječijeg hora,
- instrumentalne muzike za jedan instrument,
- programske instrumentalne muzike bazirane na različitim pričama,
- opere koja je po sadržaju bliska djeci,
- baleta,
- zabavne muzike.

U Nastavnom programu je za slušanje ponuđeno **28 kompozicija** od kojih je tokom školske godine potrebno **obraditi najmanje 15**. Kompozicije

su usklađene sa postavljenim zadacima: **vokalne (jednoglase i višeglasne), instrumentalne (za solo-instrument, za grupu instrumenata, orkestar), vokalno-instrumentalne (opera)** i na kraju **balet** kao plesna forma.

Navedeni pojmovi se ne upotrebljavaju tokom rada s učenicima/učenicama i ne zahtijeva se od njih da te pojmove usvajaju. Pamtiti trebaju samo naslov kompozicije, uočavati njene karakteristike (tempo, dinamiku, karakter itd.).

Slušanje muzike može biti **globalno** (kada se sluša djelo u cjelini) i **selektivno** (kada se iz nekog djela izdvaja jedna manja cjelina).

Čas slušanja muzike treba da ima uvodni, centralni i zaključni dio. Tok časa se ne razlikuje od koncepcije ostalih časova na kojima se obrađuje neka pjesmica, brojalica ili muzička igra. Prilikom slušanja, pored opšteg značaja pri slušanju muzike i njegovog estetskog doživljaja, moguće je više ili manje obratiti pažnju na neke komponente muzičkog djela koje se sluša: dinamiku, tempo, melodiju, ritam, izvođača itd.

Za čas slušanja muzike obavezno pripremiti snimak kompozicije koja se sluša (nalazi se na CD-u) i koristiti datu ilustraciju koja u toj dobi treba da sadrži što realnije prikaze sadržaja, bez ikakve apstrakcije (ilustracije se nalaze u Udžbeniku).

Pripremajući se za čas muzičke/glazbene kulture, neophodno je da učitelj/učiteljica presluša odabranu kompoziciju i pripremi zadatke koje učenici trebaju rješavati.

Metodski postupak – globalno slušanje:

Uvodni dio časa treba da posluži za stvaranje atmosfere. Učitelj/učiteljica animira učenike i uvodi ih u slušanje djela. Postoji veliki broj mogućnosti od kojih će biti pomenute neke značajnije:

- na početku časa, u uvodnom dijelu moguće je pročitati kratku priču ili neke stihove koji sadržajem odgovaraju djelu koje se obrađuje,
- kod vokalnih kompozicija prikladno je čitanje poetskog teksta pjesme koja se obrađuje, a za slušanje opernog odlomka kratko upoznavanje sadržaja.

Centralni dio časa – obrada započinje slušanjem djela, koje se tokom časa ponavlja nekoliko puta. Nakon **prvog slušanja** učitelj/učiteljica može pokazati nekoliko različitih ilustracija koje prikazuju različite sadržaje od kojih samo jedan odgovara slušanom djelu. Učenici će se opredijeliti za neku od ponuđenih ilustracija, najčešće ispravnu. Moguće je isto tako imati samo ilustraciju koja sadržajno odgovara kompoziciji koja se sluša, ali je treba istaknuti tek onda kada učenici izraze svoje emotivno stanje koje je uzrokovala slušana kompozicija.

Ilustraciju ne treba pokazivati ranije jer se na taj način sugerije učenicima stav o kompoziciji i tako sputava njihova mašta.

Danas se u nastavi muzičke kulture koriste udžbenici koji su bogato opremljeni ilustracijama. Ako učenici koriste udžbenike, čas slušanja ne treba početi najavom kompozicije koja se sluša i otvaranjem stranice na kojoj se nalazi ilustracija jer se tako sugerije sadržaj slušanog djela. Naprotiv, postupak treba biti isti kao u prethodno navedenim uputama, stvaranje atmosfere, slušanje – emocionalni doživljaj djela, razgovor, a zatim ilustracija.

Kada je kompozicija odslušana u cijelosti, sa učenicima porazgovarati o djelu i o njihovim utiscima. Doživljaj djela je individualan te će i komentari biti različiti.

Nakon obavljenog razgovora saopštiti naziv kompozicije.

Prije drugog slušanja učenicima postaviti zadatke. Ovisno o tome šta se želi istaknuti u pojedinom djelu zadaci mogu biti sljedeći:

- uočavanje izvođača (dječiji glas sa pratnjom ili bez pratnje, jedan instrument ili grupa instrumenata),
- uočavanje tempa (brz – spor),
- uočavanje dinamike (glasno – tiho),
- uočavanje karaktera: da li je kompozicija vedra, radosna, poletna, razigrana, sjetna, tužna, šaljiva, plesnog karaktera, odlučna i sl.

Na primjer: Prvi zadatak se može odnositi na uočavanje i prepoznavanje izvođača (glas sa ili bez pratnje, solo instrument itd.), drugi zadatak na uočavanje tempa, treći zadatak na uočavanje dinamike itd. Pri svakom novom slušanju skreće se pažnja učenicima na nove elemente muzičkog izraza te se na taj način održava učenička pažnja.

Poslije analize djela, odnosno uočavanja pojedinih komponenti muzičkog izražavanja obavezno je ponovno slušanje – **faza svjesnog doživljavanja muzičkog djela sa svim elementima interpretacije primjerenih učenikovom uzrastu i zauzimanja stava prema njemu.**

Posljednje slušanje treba da prati slobodno izražavanje učenika o njihovom doživljaju u cjelini: usmeno, crtežom i pokretom. Pismeno literarno izražavanje u prvom razredu je neprimjereno i ne treba insistirati na njemu jer učenici/ice još ne znaju čitati i pisati.

Završni dio časa služi za rezimiranje naučenog tokom slušanja i analiziranja djela. Ipak, najvažnije u ovom dijelu časa je sređivanje učeničkih utisaka o slušanoj kompoziciji koja se treba ponovo odslušati u cjelini. Učenici tada slušaju djelo sa više razumijevanja.

5. DJEČIJE STVARALAŠTVO

Programom je u prvom razredu predviđeno da učenici na časovima muzičke kulture nauče veliki broj brojalica, pjesmica, muzičkih igara, kompozicija za slušanje, ali i da nauče koristiti ritmičke instrumente Orfovog instrumentarija. Sve ove oblasti se razvijaju uporedo po sistemu koncentričnih krugova.

Međutim, nastava muzičke kulture ne bi bila potpuna bez dječijeg stvaralaštva. Njihova kreativnost i buđenje dječije mašte predstavljaju jedan od najznačajnijih zadataka muzičke kulture koji se može ostvariti na više načina:

- izmišljanjem novih brojalica na zadani tekst,
- komponovanjem pjesmice na zadani tekst,
- slobodnom improvizacijom na Orfovim instrumentima,
- slobodnom improvizacijom instrumentima tijela i napravljenim instrumentima uz pjevanje i izvođenje brojalica,
- improvizacijom pokreta u ritmu i plesu,
- likovnim izražavanjem doživljaja muzike,
- muzičkom dramatizacijom koja uključuje: pjevanje, sviranje, ples, govor, kostime, upotrebu lutaka koje pjevaju i govore, scenu itd.,
- prezentacijom rezultata samostalnog i grupnog rada.

Dječije stvaralaštvo, dakle, podrazumijeva kreativni rad učenika. U skladu sa zahtjevima u Nastavnom programu i postavljenim zadacima, u Udžbenik i Priručnik su uvršteni kratki i jednostavni tekstovi predviđeni **za stvaranje novih brojalica i komponovanje pjesmice na zadani tekst.**

Slobodna improvizacija na instrumentima Orfovog instrumentarija se primjenjuje tokom učenja brojalica (ritmički instrumenti) i uz pjevanje naučenih pjesmica tokom cijele školske godine. Na takav način improviziranje na ritmičkim instrumentima upotpunjuje čas na kojem se obrađuje nova brojalica ili pjesmica. Jedan od načina rada sa instrumentima je i stvaranje aranžmana za određenu brojalicu ili pjesmicu. Pošto je, po Nastavnom programu, potrebno obraditi 15 brojalica, u Udžbeniku i Priručniku je pripremljeno toliko aranžmana kako bi se olakšao rad učitelju/učiteljici. Potpuni aranžmani se nalaze u Priručniku kako bi se otklonile eventualne nedoumice oko rješenja. Aranžmani se isključivo baziraju na izvođenju jedinica brojanja (ravnomjerna pulsacija), izvođenju ritma (razvijanje osjećaja za dvodijelni, trodijelni i četverodijelni ritam), te izvođenju prve dobe bez obzira koji je ritam u pitanju (razvijanje osjećaja za naglašeni dio takta).

Improvizaciju pokreta u ritmu i plesu učenici iskazuju na svim časovima muzičke kulture, tokom pjevanja veselih pjesmica brzog tempa, slušanja muzike plesnog karaktera i tokom sviranja. Pokret uz slušanje, pjevanje ili sviranje je naročito karakterističan za učenike nižih razreda. Podijeliti razred u grupe. Jedna grupa neka svira, a druga pleše.

Literarno i likovno izražavanje se često koriste kao sredstva dječijeg

izražavanja doživljaja u svim oblastima nastave muzičke kulture: tokom slušanja muzike, učenja racionalnih brojalica, pjesmica, muzičkih igara. **Ne preporučuje se pismeno već usmeno literarno izražavanje jer učenici/učenice još ne znaju čitati i pisati.**

Na kraju školske godine učenici **prezentiraju najuspjelije radove** u odjeljenju, na roditeljskom sastanku ili školskoj priredbi.

Za **stvaranje novih brojalica** takođe su predviđeni tekstovi. U Priručniku su data rješenja na osnovu kojih učitelj/učiteljica vodi učenike kroz njihovo stvaranje.

Metodski postupak:

– izražajno pročitati poetski tekst, porazgovarati o sadržaju te najaviti cilj časa,

– učenicima skrenuti pažnju da **pravilno izgovaraju i akcentuju tekst** koji treba ponoviti nekoliko puta i naučiti napamet,

– kada je tekst naučen, učenici mogu **u parovima razbrojavati tekst** (okrenuti se jedno prema drugom izgovarajući tekst uz pokrete ruku kao što to rade kada se igraju u dvorištu), **utroje** ili **učetvero**, ovisno o tome da li je tekst brojalice u dvodijelnom, trodijelnom ili četverodijelnom taktu,

– novu brojalicu izgovarati uz obavezno tapšanje ruku (dlanom o dlan – dlanom o nadlanicu) – ovisno da li je ritam brojalice dvodijelni, trodijelni ili četverodijelni izvoditi odgovarajuće pokrete,

– svirati brojalicu na ritmičkim instrumentima.

Rješenja za stvaranje nove brojalice učitelj/učiteljica ima u Priručniku kako bi je na nekom od narednih časova (u trajanju od 20 minuta) učenici mogli ponovo izvoditi.

III NASTAVNI PROGRAM – MUZIČKA/GLAZBENA KULTURA I (68 časova)

1., 2., i 3. čas Oponašajmo zvukove

Već je rečeno da nastava muzičke/glazbene kulture počinje sa dječijom spoznajom o postojanju zvukova u njihovom okruženju koja je neophodna za shvatanje muzičkih/glazbenih pojava i sredstava izražavanja u muzici. Do takve spoznaje se ne dolazi verbalizmom u nastavi već predstavljanjem i demonstriranjem.

Stoga su na prvim stranicama Udžbenika predstavljeni neartikulisani (neodređeni) i artikulisani (određeni zvukovi).

Pošlo se od **zvukova u prirodi** (šuštanje lišća, šum vjetra, grmljavina, cvrkut ptica), preko **domaćih životinja** (mačka, pas, jagnje, koza, koka i pilići, guska, krava) i načina kako se glasaju. Nadalje, kroz igru, učenici oponašaju **zvukove saobraćaja** (automobila, voza, kola hitne pomoći, vatrogasnih kola, motora, bicikla), ali i sami predlažu i oponašaju zvukove iz okoline koji nisu prikazani u Udžbeniku.

Nadalje su prikazani **zvukovi tijela** (stupanje, tapšanje po koljenima, pucketanje prstima, tapšanje dlanom o dlan i dlanom o nadlanicu itd.). Nakon prikazanih zvukova iz dječije okoline i zvukova tijela prikazani su **zvukovi ritmičkih instrumenata** Orfovog instrumentarija, te **razredni hor/zbor i orkestar** (pjevanje i sviranje).

Preporučuje se, u svakodnevnom radu, poređenje zvukova iz okoline sa muzičkim zvukovima – tonovima.

Tokom učenja brojalica, pjevanja pjesama i muzičkih igara, potrebno je radi uočavanja dvodijelnog, trodijelnog i četverodijelnog takta, djecu naučiti kako da ih ozvuče ili taktiraju. U tu svrhu djeca će koristiti **instrumente tijela** (tapšanje rukama, pucketanje prstima, udaranje nogama o pod i tapšanje po koljenima) koji su već ranije navedeni u ovom priručniku, ali i ritmičke instrumente Orfovog instrumentarija. Ritmički instrumenti će se uvoditi postupno tokom prvog polugodišta.

Na kraju su prikazani artikulisani zvukovi: **govor, pjevanje i sviranje.**

Muzičko opismenjavanje na taj način započinje od prvog časa muzičke/glazbene kulture. Učenik uočava i saznaje šta je zvuk, razlikuje određene i neodređene zvukove, shvata da se muzika služi zvukovima (tonovima) a kroz slušanje i pjevanje saznaje da muzika može izraziti sva ljudska osjećanja, oslikati likove, oponašati zvukove iz prirode itd.

Sva iskustva koja učenik stiče od prvog razreda osnovne škole, razvijaju se

u njegovoj svijesti i kasnije služe za osvještavanje tokom uočavanja određenih pojava u muzici, tj. tokom svjesnog muzičkog opismenjavanja. **Ostvarivanje ovih zadataka se postiže isključivo putem organiziranih muzičkih igara.** Poslije igara prepoznavanja zvukova iz okoline, zvukova koje proizvodi ljudski glas ili muzički instrument može se **uvesti pojam zvuka** kojim bi djeca definisala sve šta čuju. Riječ „definirati“ ne bi trebalo značiti da učenici znaju definiciju tona već da su u svojoj svijesti stvorili sliku o postojanju različitih zvukova.

Sljedeći zadatak je **uočavanje osobina tona** (muzičkih zvukova): **trajanja** (dug – kratak), **visine** (visok-dubok), **boje** (prepoznavanje đaka koji pjeva kao i instrumenata tokom slušanja muzike) i **jačine tona** (glasno – tiho). Ove igre se mogu provoditi na svakom času muzičke/glazbene kulture kako bi učenici/učenice usvojili osnovne pojmove neophodne za izučavanje muzičke/glazbene umjetnosti. Da bi učiteljima/učiteljicama bilo moguće organizovati i realizovati ovakve igre na CD je snimljeno nekoliko serija tonova u nizu: prva serija tonova je namijenjena za prepoznavanje tonova **po visini**, druga serija za prepoznavanje tonova **po jačini** i treća serija za prepoznavanje tonova **po trajanju**. Igre za prepoznavanje **boje tona** izvodimo nakon naučene pjesmice ili brojalice (prozvati jedno dijete i okrenuti ga prema ploči, a drugom djetetu rukom dati znak da pjeva naučenu pjesmicu ili izgovara brojalicu). Prepoznavanje pjevača po boji glasa je interesantno svakom djetetu. Tokom slušanja muzike djecu učimo da prepoznaju pjevače (muški, ženski ili dječiji glas) ili instrumente po boji pa je i to jedan vid muzičke igre. Ove muzičke igre treba da budu utkane u svaki čas muzičke/glazbene kulture.

Napomena: Na prvom času muzičke/glazbene kulture učenike treba informisati o programu ovog predmeta. Pomoći će analiza prve ilustracije iz Udžbenika iz koje se uočava da će djeca pjevati, svirati, razbrojavati brojalice, izvoditi muzičke igre i slušati muziku.

Za predstavljanje zvukova iz Udžbenika i Priručniku planirana su tri časa.

4. Pjevanje i sviranje

Šta se u vrtiću radi

♩ 100 (P. Kanižaj) Zvonko Špišić

2.U

1.ŠTA SE U VR - TI - ČU RA - DI? ŠTA SE U VR - TI - ČU
VR - TI - ČU JOŠ SE I PJE - VA I DRU - GAR - STVO NAM SA - ZRI
3.U - JU - TRO SE I - GRA I U - ČI A PO - PO - DNE I - DE

RA - DI? PRI - JA - TELJ - STVO TU SE
JE - VA. CI - CI - BA - NA ČJE - LA
KU - ČI. SPRE - MA - JU SE DJE - CA ZA

SA - DI, PRI - JA - TELJSTVO TU SE SA - DI.
ČE - TA, A NA ČE - LU NA - ŠA TE - TA.
ĐA - KE, SPRE - MA - JU SE ZA PR - VA - KE.

Nije slučajno što se pjesmica „Što se u vrtiću radi“ našla na samom početku Udžbenika za prvi razred. Sadržaj pjesmice daje prikladan **uvod** u nastavu muzičke kulture i otvara mogućnost uspostavljanja kontakta između učitelja/ učiteljice i učenika. Shodno tome potrebno je povesti razgovor o vrtiću, pjevanju, druženju, teti iz vrtića.

U seoskim sredinama veliki broj djece ne pohađa vrtić. Razgovor treba voditi o dječijim igrama, pričama i pjesmicama koje slušaju u kući, od roditelja, braće i sestara.

Nakon uvodnog razgovora i stvaranja radne atmosfere učenicima se najavljuje da će slušati dječiju pjesmicu koja govori o vrtiću i na taj način se najavljuje cilj časa.

Cilj časa: Naučiti pjevati pjesmicu „Što se u vrtiću radi“.

Obrada – prvo slušanje pjesmice: Pjesmicu poslušati sa CD-a, a takođe je učitelj/učiteljica može izvesti na nekom od instrumenata. Uočava se da pjesmicu **izvode dva glasa** (muški i ženski) uz **instrumentalnu pratnju**. Tada treba razgovarati sa učenicima o pjesmi (kako su je doživjeli, da li im se dopada, odrediti karakter pjesme: **vesela, tužna itd.**).

Drugo slušanje: Tokom drugog slušanja djecu treba učiti da uočavaju brzinu izvođenja kompozicije. Ponuditi im pojmove koje mogu koristiti (**brzo – sporo**) jer tokom učenja pjesme koristi se približno tačan tempo. Nikako se pjesmica koja je u brzom tempu ne smije mnogo usporiti i obrnuto. Pjesmu u laganom tempu pjevati brzo.

Obrada pjesmice: Melodiju i tekst pjesme učenici uče istovremeno!

- pjesma se podijeli u manje cjeline – fraze,
- učitelj/učiteljica pjeva prvu frazu, učenici slušaju i ponavljaju,
- postupak treba ponoviti dva do tri puta,
- svaku frazu učiti na isti način,
- spajanje prve i druge fraze,
- spajanje treće i četvrte fraze,
- pjevanje pjesme u cjelini.

1. fraza

2. fraza

3. fraza

4. fraza

Naučenu pjesmu može pjevati cijeli razred, grupa učenika ili pojedinac/pojedinka. Podijeliti razred u tri grupe. Prva grupa pjeva prvu strofu, druga drugu strofu, a treća grupa treću strofu.

Ako osjetite da su djeca umorna, nakon spajanja fraza u cjelinu – pjesmicu, možete prekinuti dalje pjevanje (grupno i individualno), te ga odložiti za drugi dio časa (utvrđivanje). Tada će djeca pjesmicu pjevati sigurnije i izražajnije, u odgovarajućem tempu (umjereno brzo), dinami (glasno – tiho), uz pravilno disanje i fraziranje (frazе 4 x 4 takta).

5. Brojalica

Jedna vrana gakala

Jed-na vra-na ga - ka - la i po po-lju ska - ka - la.

U to do-de cr - ni kos i od-gri-ze vra-ni nos!

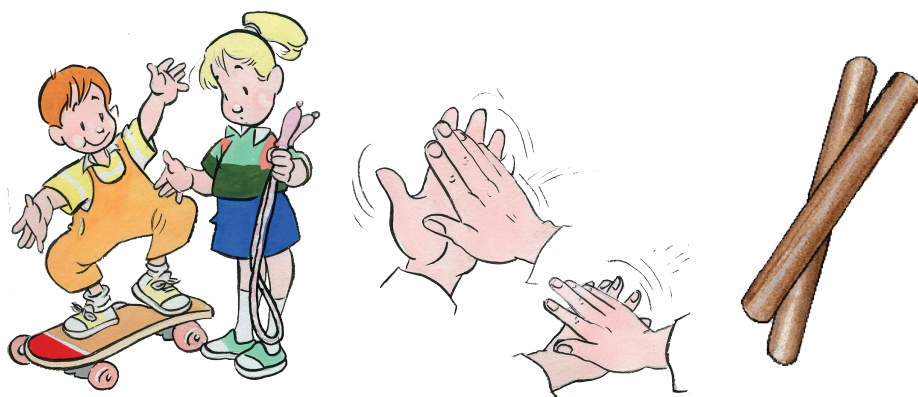
Brojalica „Jedna vrana gakala“ se ubraja u racionalne brojalice. Njen sadržaj ukazuje na određene radnje koje učenici mogu oponašati te se može izvoditi i kao dječija igra. Poslužiće za obradu **dvodijelnog ritma** i nesvjesno izvođenje **dužih i kraćih notnih trajanja**. Svakako je najznačajnije učenike naučiti da ravnomjerno i pravilno izgovaraju tekst brojalice.

Uvod: Ponoviti brojalicu naučenu u vrtiću ili dvorištu. Ako učenici imaju Udžbenik za muzičku/glazbenu kulturu u uvodnom dijelu časa, nakon slušanja brojalice radi doživljaja, može se analizirati ilustracija koja prikazuje sadržaj brojalice.

Cilj časa: Učenje nove brojalice „Jedna vrana gakala“.

Obrada:

- učenje nove brojalice treba početi slušanjem brojalice sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice,
- razgovarati o sadržaju i eventualno objasniti nepoznate riječi,
- učitelj/učiteljica izvodi brojalicu u cjelini nekoliko puta a učenici slušaju i pamte,
- djeca izvode brojalicu sa učiteljem/učiteljicom,
- izvoditi ritam brojalice **kucanjem olovke o klupu**,
- izvoditi ritam brojalice **koračanjem** u mjestu ili u koloni,
- izgovarati brojalicu sa razbrojavanjem **u paru** (djeca su okrenuta prema svojoj kolegici/ kolegi iz klupe),
- ozvučiti brojalicu izvođenjem teze **dlanom o dlan** i arze **dlanom o nadlanicu**,
- ozvučiti brojalicu sa dva pokreta: **klupa, pljesak** (izvoditi kretnje sa obje ruke),
- brojalicu izvodi jedan učenik, grupa učenika, cijeli razred.

Ponavljanje brojalice i sviranje na štapićima raditi na sljedećem času.

Napomena: Ovaj prijedlog se primjenjuje u slučaju da se učitelj/učiteljica odluči organizovati čas u trajanju od 20-25 minuta kao što autorica predlaže u uvodnom izlaganju.

Aranžman za djecu

JE - DNA VRA - NA GA - KA - LA I PO PO - LJLI SKA - KA - LA

U TO DO - ĆE CR - NI KOS I OD - GRI - ZE VRA - NI NOS.

Kada je brojalica dobro naučena i kada je djeca ravnomjerno izgovaraju, potrebno je učenicima predstaviti jedan od instrumenata Orfovog instrumentarija. Prikladno je početi sa **štapićima (klavs)** pa je u Priručniku dat jedan jednostavan primjer. Ukoliko djeca nemaju instrumente moguće je izvesti aranžman i pomoću dvije olovke čijim će se udaranjem jedne olovke o drugu bar približno doživjeti dvodijelni ritam i mjera.

Postupak tokom rada sa instrumentima: Podijeliti razred u dvije grupe od kojih prva izvodi ritam brojalice i istovremeno izgovara tekst, a druga grupa ravnomjerno izvodi ritam napisan u drugom linijskom sistemu (jedinice brojanja).

Obavezno skrenuti pažnju učenicima da prvu jedinicu brojanja (dobu) u taktu naglase, a drugu izvode nešto tiše (uvođenje pojmova **glasno** i **tiho**).

Napomena: Sve navedeno učenici/učenice uče po sluhu, oponašajući učitelja/učiteljicu.

Zadatak iz Udžbenika na str. 11. ■ „IZGOVARAJ DUGO“ se odnosi na tekst brojalice u kojem su duži slogovi obojeni crvenom bojom. Ovakvom formulacijom zadatka željela se izbjeći upotreba i uvođenje pojma **slogovi** prije nego što to djeca nauče na časovima bosanskog/srpskog/hrvatskog jezika.

JE-DNA VRA-NA **GA-KA-LA**
I PO PO-LJU **SKA-KA-LA**,
U TO DO-ĐE CR-NI **KOS**
I OD-GRI-ZE VRA-NI **NOS**.

6. Muzička igra

Pilići Slovačka pjesma

PI - LI - ĆI SU MA - LI ZR - NJE ZO - BAT STA - LI.
MA - LO NAS, MA - LO NAS DO - ĀI JAN - KO ME - ĀU NAS.

Ova muzička igra je igra s pjevanjem. Neophodno je da djeca prvo nauče pjevati pjesmicu uz tekst učenjem pjesme po sluhu, a zatim izvode igru. Kada je pjesmica naučena potrebno je tokom njenog izvođenja koristiti instrumente tijela i ritmičke instrumente, u ovom slučaju klavs-štapice.

Uvodni dio časa traje najduže 5 minuta. Može se različito organizovati:

- ponoviti neku muzičku igru koju su djeca učila u vrtiću ili u igri sa starijom djecom,
- objasniti šta su muzičke igre itd.

Za uvodni dio časa se koristi samo jedna od predloženih alternativa a nikad sve zajedno.

Cilj časa: Učimo novu muzičku igru „Pilići“.

Obrada:

- slušati melodiju muzičke igre sa CD-a (pjeva ženski glas uz instrumentalnu pratnju) ili u izvođenju učitelja/učiteljice uz instrumentalnu pratnju,
- naučiti muzičku igru pjevati po već ustaljenom postupku obrade pjesme

po sluhu,

- pjevati dvotaktne fraze,
- učenici slušaju i ponavljaju,
- spajanje prve i druge fraze,
- spajanje treće i četvrte fraze,
- spajanje dijelova u cjelinu i izvođenje pjesmice,
- izvođenje pjesmice tapšanjem dlana o dlan (teza) i dlana o nadlanicu

(arza),

- izvođenje pjesmice kucanjem olovke o klupu,
- pjesmica se izvodi uz sviranje na štapićima.

Primjer aranžmana: prva grupa pjeva pjesmicu a druga grupa svira na štapićima jedinice brojanja. U drugom primjeru grupe mijenjaju uloge: prva grupa pjeva pjesmicu, a druga grupa svira na štapićima ritam pjesmice.

Aranžman br. 1

PI - LI - ĀI SU MA - LI ZR - NJE ZO - BAT STA - LI.

MA - LO NAS, MA - LO NAS DO - ĀI JAN - KO ME - ĀU NAS.

Aranžman br. 2

PI - LI - ĀI SU MA - LI ZR - NJE ZO - BAT STA - LI.

MA - LO NAS, MA - LO NAS DO - ĀI JAN - KO ME - ĀU NAS.

Izvođenje igre može da se organizira na sljedećem času.

Muzička igra „Pilići“ nema utvrđena pravila igre. Djeca je izvode imitirajući piliće koji jedu (zoblju zrnje). Jedno dijete stoji sa strane. Kada djeca pjevaju „Dođi Janko među nas“ to dijete im prilazi i nastavlja da jede s njima. Ime „Janko“ se zamjenjuje imenom učenika u igri, pri sljedećem pjevanju i igranju.

Pjesma „Šta se u vrtiću radi“, brojalica „Jedna vrana gakala“ i muzička igra „Pilići“ čine jednu cjelinu. Sve će poslužiti nesvjesnom razvijanju dječijeg osjećaja za dvodijelni ritam.

7. Brojalica

Jedan, dva, tri

JE - DAN DVA TRI, I - GRAJ - MO SE MI! NA - ĀI GA BAŠ TI, JE - DAN DVA TRI!

Uvodni dio časa: Početi čas ponavljanjem brojalice „Jedna vrana gakala“. Izvoditi brojalicu tapšanjem ruku (dlanom o dlan i dlanom o nadlanicu).

Tada izgovoriti jednu od nekoliko **sintagmi** za vježbu (u trodijelnom ritmu) i pokazati kako se ozvučava trodijelni ritam: **dlanom o dlan, dlanom o nadlanicu, dlanom o nadlanicu**. Ako je potrebno da djeca sigurnije savladaju izvođenje „**sa tri pokreta**“ u daljem toku časa obraditi još neku sintagmu.

„Brz ka - o zec“

„I - de ka - o jež“

„Tu zec le - ži“

„A - ko Bog da“

„Ko ra - no ra - ni, dvi - je sre - će gra - bi“

Cilj časa: Učiti novu brojalicu „Jedan, dva, tri“.

Obrada:

- slušanje brojalice sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice,
- razgovarati o sadržaju i objasniti nepoznate riječi,
- učitelj/učiteljica izvodi brojalicu u cjelini nekoliko puta a učenici slušaju i pamte,
- djeca izvode brojalicu uz učitelja/učiteljicu,
- izvoditi ritam brojalice **kucanjem olovke o klupu**,
- izvoditi brojalicu tapšanjem rukama – **dlanom o dlan – dlanom o nadlanicu – dlanom o nadlanicu (glasno – tiho – tiho)**,
- izvoditi brojalicu sa tri pokreta: **klupa, pljesak, pucketanje prstima** (pokrete izvoditi sa obje ruke),
- brojalicu izvodi **jedan učenik, grupa od 3 učenika/učenice, cijeli razred.**

Brojalica „Jedan, dva, tri“ se može izvoditi kao igra skrivanja nekog sitnog predmeta i na taj način pospješiti dinamiku časa. Međutim, njena prvobitna i najznačajnija namjena je razvijanje osjećaja za trodijelni ritam u kojem je prva doba u taktu naglašena (teza), a druga i treća nenaglašene (arze). Trodijelni ritmovi su u programu za prvi razred zapostavljeni (samo ova brojalicu je u trodijelnom ritmu) pa se preporučuje korištenje raznih sintagmi¹² i sentenci¹³ koje mogu poslužiti za učvršćivanje trodijelne mjere. Neke od njih su navedene u uvodnom dijelu časa.

Slijedi **primjer aranžmana brojalice** u kojem jedna grupa učenika izgovara brojalicu (prvi red), druga grupa učenika izvodi na **štapićima** ritam brojalice (drugi red), a treća grupa **zvečkama (marakas)** ozvučava tezu – naglašenu dobu u taktu. Ukoliko škola nema Orfov instrumentarij moguće je na času improvizirati sviranje zvečki sa kutijom šibice ili nekom drugom kutijicom napunjenom zrnima suhog graška, graha ili riže.

¹² Sintagma (grč. “sastavljanje”), skup dviju ili više riječi u rečenici koje su organski vezane i predstavljaju jednu cjelinu.

¹³ Sentenc(ij) a (lat.), mudra pouka, izreka.

JE-DAN, DVA, TRI I- GRAJ-MO SE MI NA- ĀI GA BAŠ TI, JE-DAN, DVA, TRI!

Napomena: Izbjegavati izvođenje ove i drugih brojlica (trodijelni takt – ritam) u parovima! Izvoditi brojalicu isključivo u grupama od troje djece!

8. Pjevanje, sviranje i ples

Mali đaćki valcer

Nikola Hercigonja

U KRUG, U KRUG, U KRUG, UKRUG, I - GRA - MO VAL - CER JA I
 DRUG, U KRUG, U KRUG, U KRUG, U KRUG, I - GRA - MO VAL - CER
 JA I DRUG. I-GRA-JU SKU - PA KO-RA-KA LA - KA, IZ JE-DNE KLU - PE DVA MA-LA
 ZA O - VAJ VAL - CER, ZA O - VU I - GRU PJE-SMI-CU O - VU NE-KO JE
 ĀA - KA I MA-LO DE - SNO, I MA-LO LIJE-VO, I MA-LO DE - SNO I O-PET LIJE-VO.
 SPJE-VO. KA-KONAS VE-SE-LO NO - GE NO - SE KA-KONAM LE - TE KA-PE I KO - SE.

Uvodni dio časa: Radi upjevavanja ponoviti pjesmicu „Što se u vrtiću radi?“. Ponoviti neke od obrađenih sintagmi u trodijelnoj mjeri ili samo brojalicu „Jedan, dva, tri“ koja bi učenike podsjetila kako ozvučavamo trodijelni ritam.

Cilj časa: Učenje nove pjesmice „Mali đaćki valcer“.

Obrada: Radi **doživljaja pjesmicu** treba prvo poslušati sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice uz pratnju nekog instrumenta. Tada sa učenicima povesti razgovor o pjesmi (kako su je doživjeli, da li im se dopada, odrediti karakter pjesme: **vesela, tužna** itd.).

Drugo slušanje: Uočava se da pjesmicu izvodi jedan glas – pjevač uz instrumentalnu pratnju.

Treće slušanje: Tokom trećeg slušanja od djece zahtijevati da uočavaju brzinu izvođenja. Ponuditi im pojmove koje mogu koristiti (**brzo – sporo**) jer tokom učenja pjesme koristi se približno tačan tempo.

Nakon dva do tri slušanja preći na učenje pjesme po već ustaljenom metodskom postupku (istovremeno se uči notni i poetski tekst).

Obrada pjesmice:

- pjesma se podijeli u manje cjeline – fraze,
- učitelj/učiteljica pjeva prvu frazu, učenici slušaju i ponavljaju,
- postupak treba ponoviti dva do tri puta,
- svaku frazu učiti na isti način,
- spajanje prve i druge fraze,
- spajanje treće i četvrte fraze itd.,
- pjevanje pjesme u cjelini,
- izvođenje pjesme sa **tri pokreta ruku** (tapšanjem): dlanom o dlan, dlanom o nadlanicu, dlanom o nadlanicu.

Pjesma se dijeli u osam četverotaktnih fraza (ako se procijeni da učenici ne mogu pamtiti tako duge cjeline, može se preći na dijeljenje fraza na dvotakte koji su obilježeni slovom V).

Kada je pjesma naučena, učenicima objasniti da se uz pjevanje i slušanje ove pjesme može i plesati. Na ovom času ili na nekom od sljedećih časova ponavljanja objasniti djeci da se valcer pleše u krug i sa **tri koraka** (jedan veći korak i dva manja), a djeca će pokretom rado izraziti svoje osjećaje, naravno bez neke veće preciznosti.

Na ovom času **organizovati igre za prepoznavanje boje glasa**. Jedno dijete je okrenuto prema ploči i pogađa po boji glasa ko pjeva pjesmicu. Kada prepozna ko pjeva, bira se drugi učenik koji će nastaviti igru.

9. Slušanje muzike

Uspavanka

Jednoglasno pjevanje uz instrumentalnu pratnju

W. A. Mozart (1756 - 1791)

SPA-VAJ MIDJE-TEN-CE TI, ZNAŠLI DA OV-ČI-CA SPI U-SNU-O CJE-LI JE
DAV-NO JE NE-STA-O DAN, TI-HOJEDO-ŠA-O SAN. MIR-NA JE KU-ČI-CA

SVIJET U-TIH-NUPČE-LI-CA LET SRE-BR NOGMJE-SE-CA SJAJ
SVA: SPA-VA-JU MI-ŠE-KA DVA NE-KA TE NE BU-DE STRAH

GLE-DA UPO-LJE I GAJ SJA-JE TIZVJEZ-DI-CE TRI SPA-VAJ MIDJE TEN-CE
ČU-JEM IZ SO-BI-CE "AH" JOŠ NI SI U-SNU-O TI? SPA-VAJMI ČE-DO, AH

TI AH MIR - NO SPI!
SPI! SAD MIR - NO SPI!

Prva grupa kompozicija za slušanje je odabrana tako da se učenicima predstave vokalne kompozicije uz pratnju instrumenta i to, **jednolasno pjevanje, horska kompozicija**, a zatim kompozicija u kojoj se **izmjenjuju solista i hor**. Sve ovo podrazumijeva samo informativni rad sa učenicima, a ne uvođenje pojmova. Adekvatni termini su: **jedan pjevač i više pjevača**. Potrebno je naglasiti da su to **dječiji, ženski ili muški glasovi**.

Uspavanka je kratka pjesma mirnog i nježnog karaktera. Ritam je jednoličan a melodija jednostavna. Umjerenog je tempa i najčešće u taktu 6/8. Uspavankom se uspavljuje dijete.

Wolfgang Amadeus Mocart (Wolfgang Amadeus Mozart) je austrijski kompozitor. Rođen je u Salzburgu 1756¹⁴. godine, a umro u Beču 1791. Počeo je da svira klavir i komponuje kao dijete – čudo od djeteta. Prva zapisana i datirana kompozicija je „Alegro“ (Allegro) za klavir iz 1762. godine. Imao je tada samo šest godina kao učenici prvog razreda.

Uvodni dio časa: U uvodnom dijelu časa tokom slušanja kompozicije učitelj/učiteljica može pročitati kratku priču ili stihove po sadržaju slične kompoziciji koja se obrađuje. U ovom slučaju to može biti i tekst kompozicije koju djeca slušaju. Na taj način će biti stvorena atmosfera i dječija pažnja usmjerena na slušanje.

Obrada:

- učenici pažljivo slušaju kompoziciju sa CD-a,
- nakon prvog slušanja iskazuju svoje utiske i određuju karakter kompozicije (učitelj/učiteljica nudi pojmove koje učenici mogu koristiti: **tužna, radosna, mirna, nježna itd.**),
- navesti naziv kompozicije „Uspavanka“ i porazgovarati sa djecom o uspavankama koje im pjevaju njihove mame, tate, bake, majke itd.,
- analizirati ilustracije iz Udžbenika ili sa panoa,
- tokom drugog slušanja učenici/učenicice imaju zadatak da obrate pažnju na tempo kompozicije, a učitelj/učiteljica im nudi odgovore kroz pitanje (da li je kompozicija **brza ili spora**),
- uz treće slušanje se postavlja pitanje o dinamici („Da li je kompozicija izvedena **tiho ili glasno?**“),
- kod postavljanja zadataka učenike treba učiti da podignu ruku ako znaju odgovor,
- ne treba slušati kompoziciju uvijek do kraja ako su učenici već na početku

14 Podaci o rođenju i smrti Mozarta su namijenjeni kao informacija za učitelju/ici. Učenicima ih ne treba pominjati.

uočili šta se od njih traži i daju znak da znaju odgovor,

– sljedeće slušanje – odrediti izvođača (**jedan pjevač – solista uz pratnju klavira**).

Poslije analize djela, odnosno, uočavanja pojedinih komponenti muzičkog izražavanja obavezno je ponovno slušanje – **faza svjesnog doživljavanja muzičkog djela sa svim elementima interpretacije primjerenih njihovom uzrastu i zauzimanja stava prema njemu.**

Posljednje slušanje treba da prati slobodno izražavanje učenika o njihovom doživljaju u cjelini: usmeno, crtežom ili pokretom.

U završnom dijelu časa ponoviti da se uspavankom uspavljuje dijete. Pjeva se tiho i nježno, u laganom tempu a izvodi je jedan (ženski) glas uz pratnju klavira.

10. Pjevanje

Rođendanska pjesma

DA - NAS NAM JE DI - VAN DAN, DI - VAN DAN, DI - VAN DAN,
NA - ŠOJ HA - NI RO - ĐEN - DAN, RO - ĐEN - DAN, RO - ĐEN - DAN.

ŽI - VJE - LA, ŽI - VJE - LA, I SRE - TNA NAM BI - LA! BI - LA!

Djeca uče ovu pjesmicu kako bi je mogli koristiti za pjevanje pri proslavi rođendana svakog učenika/učenice iz razreda. Ime u drugoj strofi se zamjenjuje po potrebi pa umjesto „našoj Hani rođendan“ može se umetnuti ime bilo kog djeteta u razredu. Na taj način se djeca međusobno upoznaju, zbližavaju, a prijateljstvo postaje čvršće.

Kao i svaka pjesmica i ova će se prvo u cjelini čuti sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice. Učiće se po dijelovima (četverotaktnim frazama), dijelovi će se potom spajati i na kraju pjesmica pjevati u cjelini.

11. Muzička igra

Ovako se...

O - VA - KO SE RU - KE MI - JU, O - VA - KO, O - VA - KO,
O - VA - KO SE KA - PA SKI - DA, O - VA - KO, O - VA - KO,
O - VA - KO SE KNJI - GA ČI - TA, O - VA - KO, O - VA - KO,
O - VA - KO SE LIJE - PO PI - ŠE, O - VA - KO, O - VA - KO,
O - VA - KO SE RAV - NO STO - JI, O - VA - KO, O - VA - KO,
O - VA - KO SE LIJE - PO SJE - DI, O - VA - KO, O - VA - KO,

O - VA - KO SE RU - KE MI - JU, O - VA - KO, O - VA - KO,
O - VA - KO SE KA - PA SKI - DA, O - VA - KO, O - VA - KO,
O - VA - KO SE KNJI - GA ČI - TA, O - VA - KO, O - VA - KO,
O - VA - KO SE LIJE - PO PI - ŠE, O - VA - KO, O - VA - KO,
O - VA - KO SE LIJE - PO STO - JI, O - VA - KO, O - VA - KO,
O - VA - KO SE LIJE - PO SJE - DI, O - VA - KO, O - VA - KO.

Nakon kratkog uvoda u čas djeca slušaju muzičku igru sa CD-a ili u interpretaciji učitelja/učiteljice. Uče je **pjevati po sluhu** kao i sve dosadašnje obrađene pjesmice ili muzičke igre. Kada su melodija pjesme i njen poetski tekst naučeni, može se preći na izvođenje igre.

Muzička igra „Ovako se...“ je imitativna muzička igra. Djeca oponašaju sadržaj poetskog teksta koji se može učiti i uz pomoć ilustracija u Udžbeniku. Pogodna je i za **dječije stvaralaštvo**. Na već poznatu melodiju djeca predlažu novi tekst: „ovako se ruke peru“, „ovako se zubi peru“, „ovako se lice mije“, „ovako se kosa češlja“, „ovako se kuća čisti“ itd.

12. Slušanje

Ah, što volim

Dvoglasni hor uz instrumentalnu pratnju

J. S. Bach (1685 - 1750)

The image displays a musical score for a two-part vocal choir with instrumental accompaniment. The score is written in G major and 3/4 time. It consists of three systems of music. Each system includes a vocal line (treble clef) and an instrumental line (piano accompaniment, treble and bass clefs). The lyrics are written below the vocal line.

System 1:
Vocal: AH, ŠTO VO - LIM PJE - SME ZVUK, VO - LIM BLA - GENO - ČI TI - HI MUK.
VO - LIM I - GRE, ŠA - LE SVE AL' NE VO - LIM LJU - DE ZLE.

System 2:
Vocal: VO - LIM ŠU - MU RIJE - KU PO - LJE, JA SAM U - VJEK DO - BRE VO - LJE.
VO - LIM O - CA MAJ - KU MI - LU, DO BROGBRA - TA SE STRUČI - LU.

System 3:
Vocal: VO - LIM SUN - CE, VO - LIM GAJ, VO - LIM DRA - GI RO - DNI KRAJ.
VO - LIM CVIJE - ĆE, PTI - CA LET, VO - LI, VO - LIM ČI - TAV SVIJET.

Ponovimo još jednom da je **slušanje muzike** u rukopisima (Udžbeniku i Priručniku) tako organizirano da se učenici/učenice upoznaju prvo sa **vokalnom muzikom**: jednoglasno pjevanje uz instrumentalnu pratnju, dvoglasno pjevanje (više izvođača – hor/zbor), kompozicija u kojoj se izmjenjuju solista i hor,

pjevački duo, ženski glas – zabavna muzika, mješoviti hor (svi glasovi) – narodna tradicionalna muzika.

Djeca su slušala kompoziciju za jedan glas uz instrumentalnu pratnju a ovaj čas slušaju **horsku kompoziciju – dvoglasni dječiji hor/zbor.**

Na ovom času treba da se uoče: **izvođači, instrumentalna pratnja (klavir), tempo kompozicije (brzi), dinamika (glasno) i karakter kompozicije (vesela).**

Svaki čas slušanja muzike treba da prati slobodno izražavanje učenika o njihovom doživljaju kompozicije: usmeno, crtežom ili pokretom. Praktično je uvesti i rad sa plastelinom, lutkama od papira, pravim lutkama, lutkama napravljenim od krpica itd. Djeca na taj način modeliraju, oblikuju različite figurice kojima mogu oslikati svoj doživljaj.

Kompoziciju „Ah, što volim“, možemo čuti više puta i drugim danima, bez komentara. Tokom nastave likovne kulture pogodno je slušati kompozicije koje su obrađene na nekim ranijim satima muzičke/glazbene kulture.

Johan Sebastijan Bah (Johann Sebastian Bach) je rođen 1685. godine, a umro 1750. Njemački je kompozitor i orguljaš, najveći predstavnik barokne polifonije i jedan od velikih muzičkih stvaralaca svih vremena¹⁵.

13. Četverodijelni takt (ritam)

Pusti pužu rogove Brojalica

PU - STI PU - ŽU RO - GO - VE DA O - RE - MO DO - LO - VE,
DA O - RE - MO DO - LO - VE, PU - STI PU - ŽU RO - GO - VE.

Brojalica „Pusti pužu rogove“ će poslužiti razvijanju osjećaja za četverodijelni ritam. Tokom obrade trodijelnog ritma korištene su određene sentence koje je potrebno koristiti i tokom uvođenja četverodijelnog ritma. Evo nekoliko primjera¹⁶:

15 Popularna enciklopedija, Beograd, 1976., str. 93.

16 Vasiljević M. Zorislava: Teorija ritma, Univerzitet umjetnosti, Beograd, 1999., str. 174. Narodne poslovice i uzrečice iz zbirke Vuka Karadžića.

Što mi ve - liš nek' mi bu - de,

što mi že - liš, nek' ti bu - de!

Bi - ra me - đed di - vlje kruš - ke!

Konj ima četiri noge
Zec ima čet'ri noge
Koza ima čet'ri noge
I još roga dva¹⁷.

Učenici uče brojalicu po već pomenutom metodskom postupku, a zatim se kroz igru uvodi i sviranje na instrumentima tijela i ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija.

Sva djeca prvo izvode brojalicu **izgovorom i kucanjem olovke o klupu i to tako da se prvo otkucava svaki slog brojalice – ritam, a zatim se izvode jedinice brojanja.**

Zatim izvoditi brojalicu tapšanjem ruku kao na slici iz Udžbenika: **dlanom o dlan – dlanom o nadlanicu – dlanom o nadlanicu – dlanom o nadlanicu.**

Iako jedan četverodijelni takt ima naglašene prvu i treću dobu (jedinicu brojanja) od kojih je prva glasnija od treće, logičnije bi bilo da se četverodijelni takt izvodi na ovaj način: **dlanom o dlan – dlanom o nadlanicu – dlanom o dlan – dlanom o nadlanicu.**

17 Vasiljević M. Zorislava: Solfedo – ritam, Udžbenik za učenike I i II razreda škole za osnovno muzičko obrazovanje, Nota, Knjaževac, 1996., str. 11. Tekst je izdvojen iz dječje pjesmice autorice Zorislave Vasiljević.

Međutim, to bi svakako navodilo učenike na zaključak da je to i dalje dvodijelni takt (ritam) i u tom slučaju četverodijelni takt (ritam) uopšte ne bi bio obrađen. Stoga autorica Udžbenika i Priručnika predlaže da se četverodijelni takt ozvuči tapšanjem ruku na prvi način. Kao prilog ovakvom stavu dodajmo još i to da učenici prvog razreda usvajaju samo pojmove **glasno – tiho** a srednje glasno tek u drugom razredu.

Ozvučavanje četverodijelnog takta (ritma) se može postići i na sljedeći način: **koljena – klupa – pljesak – pucketanje prstima.**

Izvesti sada brojalicu razbrojavanjem učetvero. Podijeliti razred u grupe od četvero djece. Ponovimo! Ukoliko nema dovoljno djece za ovakve grupe mogu se uključiti u razbrojavanje i lutke.

Tokom sviranja instrumentima tijela (tapšanjem rukama, koračanjem, pucketanjem prstiju) izvode se ritmovi koje će učenici kasnije svirati na ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija.

Podijeliti tada djecu u grupe, objasniti im njihove zadatke i pokušati izvoditi kompletan aranžman.

Do sada su učenici imali priliku da **sviraju na štapićima i zvečkama** a ovaj čas će biti iskorišten za **uvodenje novog instrumenta – defa (daire ili tamburin)**. Na defu se može svirati udaranjem ruke po zategnutoj opni ili brzim trešenjem defa. Tada zvuk proizvode metalni tanjirići postavljeni na drvenom obruču (tremolo). Umjesto originalnih instrumenata mogu poslužiti i dječije igračke koje su dosta vjerno izgrađene.

Prijedlog aranžmana:

U prvom linijskom sistemu zapisana je brojalicu koju izgovara prva grupa, druga grupa na štapićima izvodi ritam brojalice, treća grupa učenika izvodi na

zvečkama ritam zapisan u trećem linijskom sistemu, četvrta grupa na defu izvodi samo naglašene dijelove takta (teze).

Napomena 1. Tokom izgovora teksta voditi računa da djeca pravilno akcentiraju riječ „oremo“ kako ne bi tokom izgovora brojlica izgubila smisao. Djeca su sklona izgovoriti tekst iz trećeg i četvrtog takta na sljedeći način: „dao remo dolove“. Potrebno je riječcu „da“ malo skratiti i izgovoriti tiše, a naglasiti prvi slog riječi „o-re-mo“.

Napomena 2. Ovaj čas se takođe može podijeliti na dva časa u trajanju od 20 do 25 minuta. Na prvom času se uči brojlica, a na drugom ponavlja i svira na ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija.

Napomena 3. Ne insistirati na izvođenju kompletnog aranžmana.

14. Muzička igra

Berem, berem grožđe Narodna pjesma

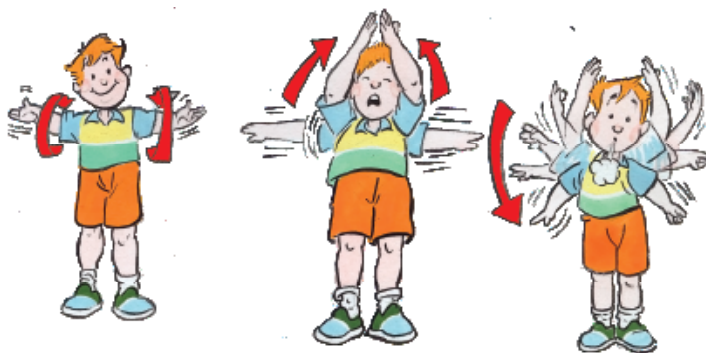
p BE - REM, BE - REM GRO - ŽĐE, DOK ČU - VAR NE DO - ĐE

f A KAD ČU - VAR DO - ĐE PRI - SJEŠ - ĆE TI GRO - ŽĐE.

Muzička igra „Berem, berem grožđe“ je u četverodijelnom ritmu kao i brojlica „Pusti pužu rogove“. Zato je ponavljanje ove brojlice pogodno za uvodni dio časa kako bi se djeca prisjetila na koji način ozvučavaju četverodijelne ritmove. Pored ponavljanja brojlice u uvodnom dijelu časa učenike treba upjevati. Za upjevavanje je pogodno prisjetiti se muzičke igre „Pilići“ jer je u istom tonalitetu kao i nova muzička igra. Dovoljno je otpjevati dva do tri puta i početi sa obradom nove muzičke igre nakon slušanja sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice. Kada su melodija i poetski tekst naučeni preći na izvođenje muzičke igre.

Opis igre:

Djeca formiraju kolo, pjevaju pjesmicu i oponašaju branje grožđa, penjući se na prstiće kako bi dohvatili grožđe, a u sredini kola stoji „čuvar“ koji čuva vinograd. Kada djeca otpjevaju „**prisješće ti grožđe**“ razbježe se, a čuvar ih hvata. Dijete koje bude uhvaćeno je novi čuvar.

U Udžbeniku, na str. 20 nalazi se i ova ilustracija koja upućuje djecu na vježbe za disanje.

15. Pjevanje i sviranje

Šaputanje

Nikola Hercigonja

OD KU-ĆE DO ŠKO-LE, OD ŠKO-LE DO KU-ĆE U - VJEK SE PO-NE-ŠTO ŠA - PU-ĆE, ŠA PU-ĆE
 ŠA PU-ĆU SE PI-SAM I ŠA - PU-ĆUTAJ-NE, ŠAPU-ĆU SE ZA-KLE-TVE VELI-KE I TRAJ-NE

U - VJEK SE PO-NE-ŠTO ŠA - PU-ĆE, ŠA - PU-ĆE TI - HO, TI - ŠE, TI - HO, TI - ŠE,
 ŠAPU - ĆU SE ZA-KLE-TVE VELI - KE I TRAJ - NE TI - HO TI - ŠE TI - HO TI - ŠE

TI - HO, TI - ŠE, TI - HO, TI - ŠE TI - HO TI - ŠE K'O PA - DA-NJE KI - ŠE.
 TI - HO TI - ŠE TI - HO TI - ŠE TI - HO TI - ŠE K'O PA - DA-NJE KI - ŠE.

U uvodnom izlaganju Priručnika dat je prijedlog da se na početku časa učenici upjevaju i to pjevanjem pjesmice koja je u istom tonalitetu kao i nova pjesmica radi stvaranja zvučne slike i prihvatanja boje tonaliteta. Shodno tome u uvodnom dijelu časa treba ponoviti pjesmicu „U krug“. Korisno je češće ponavljati ovu pjesmicu jer je mali broj pjesama, brojalica i muzičkih igara u trodijelnim ritmovima.

Nakon upjevavanja, učenike pripremiti za učenje nove pjesme. Učenici slušaju pjesmu sa CD-a, iskazuju svoje utiske o njoj, određuju karakter kompozicije (pojmove nametati kroz pitanja o čemu je već bilo govora), tempo i dinamiku te analiziraju ilustraciju iz Udžbenika.

Tokom učenja pjesmu dijeliti na dvotaktne fraze. Kada po određenom metodskom postupku učenici/učenice nauče pjevati pjesmu po sluhu, potrebno je

posvetiti više pažnje dinamici. Tekst „tiho, tiše, tiho, tiše“ pjevati sa postepenim opadanjem dinamike, sve tiše i tiše.

Na sljedećem času utvrđivanja (ako čas traje od 20 do 25 minuta), organizovati sviranje na instrumentima tijela i Orfovog instrumentarija. Voditi računa da je pjesma u četverodijelnom taktu (četiri pokreta ruku).

16. Slušanje

Djeca su ukras svijeta

Pjevanje soliste i hora

Muzika: Minja Subota

The musical score is written on four staves in G major (one sharp) and common time (C). The lyrics are written below the notes. The first staff begins with a repeat sign. The lyrics are: NE - MA SVE - TA NI PLA - NE - TE GDE NE MO - ŽE STI - ĆI DE - TE. The second staff continues: JER SVE DE - ČJE STA - ZE VO - DE OD I - GRE DO SLO - BO - DE. The third staff continues: CVE - ĆE JE U - KRAS BA - ŠTE, LE - PTIR JE U - KRAS CVE - TA A. The fourth staff concludes: DE - CA PU - NA MA - ŠTE, DE - CA SU U - KRAS SVE - TA.

Lepe pesme, tihe tajne,
Sve ljubavi dečje sjajne
Neka planu, nek' se rode
Od igre do slobode

Cveće je ukras bašte,
Leptir je ukras cveta,
A deca, puna mašte,
Deca su ukras sveta.

Slušanjem muzike do sada su obrađene dvije kompozicije. Tokom slušanja je bilo potrebno da djeca uoče u prvoj kompoziciji pjevanje jednog pjevača a u drugoj, više pjevača. Pjesmu „Djeca su ukras svijeta“ izvode naizmjenično solista (jedan pjevač) i hor (razred).

Nakon što učenici **odslušaju kompoziciju sa CD-a** potrebno je s njima porazgovarati o **sadržaju, dječjim utiscima, pročitati tekst kompozicije, razjasniti nepoznate riječi ukoliko ih ima, analizirati ilustraciju iz Udžbenika** pa ponoviti slušanje sa novim zahtjevom. Sada se može zahtijevati da učenici odrede **tempo** kompozicije. Ponoviti im da pažljivo slušaju, te da dizanjem ruke

daju znak ukoliko znaju tačan odgovor. Ako učenici/učenice reaguju prije kraja kompozicije, slušanje treba prekinuti i postaviti novi zahtjev. Sljedeći zadatak je vezan uz **dinamiku** kompozicije. Prije slušanja učitelj/učiteljica se dogovara sa učenicima da dizanjem ruke ukažu na glasno pjevanje, a da pri tihom pjevanju ruka ostane mirna. Sljedeće slušanje će poslužiti da djeca uoče **izvođače** (jedan pjevač – više pjevača) i **karakter kompozicije** (vesela, tužna itd.).

Prije posljednjeg slušanja kompozicije ponoviti sve zaključke (**vesela kompozicija, izvode je jedan pjevač – solista i više pjevača – hor/zbor, brzim tempom itd.**). Učenici/učenice sada slušaju kompoziciju sa mnogo više razumijevanja. Ne treba zaboraviti djeci ukazati na mogućnost kreativnog izražavanja tokom slušanja: crtanjem ili pokretom. Pismeno literarno izražavanje još uvijek nije primjereno.

Napomena br. 1: Pojam tempa ne pominjati tokom rada sa djecom!

Napomena br. 2: U Udžbeniku je izostavljen poetski tekst radi svoje dužine, ali i ilustracije kako bi djeca mogla imati više prostora za bojenje.

17. Pišemo novu brojalicu

Mir, mir, mir

Mir, mir, mir,
Niko nije kriv!
Ključ, ključ, ključ,
Nećemo se više tuć¹⁸!

Pjesmice, brojalice, muzičke igre i kompozicije za slušanje muzike u Nastavnom programu za prvi razred devetogodišnje osnovne škole pretežno su zapisane u dvodijelnom i četverodijelnom taktu (dvodijelni i četverodijelni ritam). U trodijelnom taktu ima svega nekoliko naslova. Pretežno su to kompozicije za slušanje muzike. Brojalica je samo jedna „Jedan, dva, tri“ kao i pjesma „Mali đaćki valcer“. U Program je uvršteno i nekoliko brojalice sa promjenom takta (ritma) u kojima se takođe pojavljuje trodijelni ritam.

Gore navedeni tekst predviđen za dječije stvaralaštvo je upravo prikladan da se zapiše u trodijelnom taktu, te da se na taj način barem djelimično riješi ukazani problem.

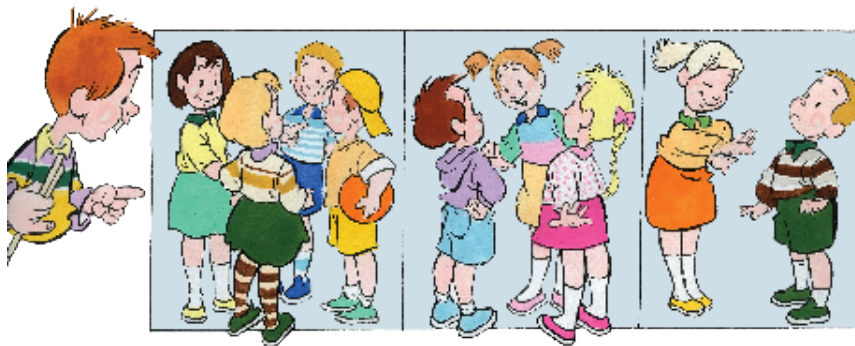
Do sada ste već obradili brojalicu u dvodijelnom taktu (ritmu) – razbrojavanje u paru, brojalicu u trodijelnom taktu (ritmu) – razbrojavanje utroje, te brojalicu u

---

18 Brojalica zapisana po kazivanju djece.

četverodijelnom taktu (ritmu) – razbrojavanje učetvero.

U Udžbeniku je učenicima upravo postavljen zadatak da odrede koja od sljedećih slika najviše odgovara izvođenju nove brojalice (**u paru, utroje ili učetvero**).

Djeca treba da dođu do zaključka da je izvođenje brojalice utroje najispravnije. Moguće je i posljednji stih izvesti učetvero kao u notnom tekstu.

Metodski postupak:

– izražajno pročitati poetski tekst, porazgovarati o sadržaju te najaviti cilj časa,

– učenicima treba skrenuti pažnju da **pravilno izgovaraju i naglašavaju tekst** koji treba ponoviti nekoliko puta i naučiti napamet,

– kada je tekst naučen, učenici mogu **u parovima razbrojavati tekst** (učenicima sugerisati da se okrenu jedni prema drugima, te izgovaraju tekst uz pokrete ruku kao što to rade kada se igraju u dvorištu); sada izvesti brojalicu **utroje**; zatim **učetvero**.

Sljedeći zadatak iz Udžbenika:

– svirati brojalicu ritmičkim instrumentima: **štapići, zvečke, def.**

Na nekom od narednih časova (u trajanju od 20 minuta) neka učenici ponovo izvedu brojalicu koju su stvarali sami i sviraju na ritmičkim instrumentima.

Primjer aranžmana¹⁹:

19 Pojam aranžman ne treba koristiti tokom rada sa djecom. Dovoljno je pitati: “Kako biste vi svirali uz ovu brojalicu?”

MIR, MIR, MIR, NI - KO NI - JE KRIV! KLJUČ, KLJUČ, KLJUČ, NE - ĆE - MO SE VI - ŠE TUĆ!

Aranžman je napisan za sviranje jedinica brojanja na štapićima uz izgovaranje brojalice. Isti postupak treba provesti za sviranje na zvečkama i defu. Naravno, ritam može biti isti ili drugačiji i složeniji od napisanog u aranžmanu. Zatim, treba kombinirati različite instrumente tijela i ritmičke instrumente, te na kraju izvesti brojalicu sa svim pomenutim instrumentima.

Podijeliti razred u grupe: prva grupa izgovara brojalicu, druga tapše rukama jedinice brojanja, treća grupa svira na štapićima, četvrta grupa sa zvečkama, a posljednja grupa na defu.

18. Ponavljamo dvodijelni i trodijelni takt (ritam)

En, ten, tini

EN, TEN, TI - NI SA - VA - RA - KA TI - NI, SA - VA - RA - KA
TI - KA, TA - KA, BI - JA BA - JA BUF! TRIF, TRAF, TRUF!

Brojalica „En, ten, tini“ je iracionalna, zapisana u dvodijelnom i trodijelnom taktu. Idealna je za uočavanje promjene mjere iz dvodijelnog u trodijelni takt u nekom višem razredu.

Za učenike/učenicke prvog razreda predviđeno je učenje brojalice po sluhu bez uočavanja ovih pojava u smislu definisanja pojmova. Potrebno je provesti ustaljeni metodski postupak u kojem bi djeca sama uočila različite kretnje (dva pokreta u dvodjelu – prva tri stiha, zatim tri pokreta u trodjelu²⁰ – dva posljednja stiha).

Zadatak iz Udžbenika je upravo postavljen tako da usmjerava učenike na razmišljanje: Da li se brojalice izvodi udvoje, utroje ili u kombinaciji jednog i drugog?

²⁰ U prvom razredu, naročito u početnom radu sa prvačićima treba očekivati nekoordinirane pokrete. Vremenom će koordinacija ruku biti skladnija.

Preporučuje se da ovu brojalicu djeca izvode u grupama sastavljenim od dvoje i od troje djece. Podijeliti razred u parove i grupe od troje djece. Djeca u parovima razbrojavaju samo prva tri stiha, a djeca u grupama od troje izgovaraju posljednja dva stiha. Na ovaj način se nesvjesno stvara zvučna slika promjene ritma.

Uvodni dio časa: ponoviti brojalice „Jedna vrana gakala“ i „Jedan, dva, tri“ kako biste učenike podsjetili kako se izvode i ozvučavaju brojalice u dvodijelnom i trodijelnom ritmu.

Cilj časa: Obrada brojalice „En, ten, tini“.

Obrada:

- slušanje brojalice sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice,
- razgovarati o sadržaju i objasniti da djeca često „svojim jezikom“ stvaraju brojalice čiji tekst nema smisleni sadržaj,
- učitelj/učiteljica izvodi brojalicu u cjelini nekoliko puta, a učenici slušaju i pamte,
- djeca izvode brojalicu uz pomoć učitelja/učiteljice,
- izvoditi ritam brojalice kucanjem olovke o klupu,
- izvoditi brojalicu u paru i utroje (posljednja dva stiha),
- brojalicu izvodi jedan učenik, grupa učenika, cijeli razred.

Prijedlozi aranžmana: U prvom primjeru su uvedeni samo štapići kojima se izvode jedinice brojanja, dok u drugom primjeru učenici/učenicke izvode ritam brojalice.

I prijedlog:

Musical score for 'I prijedlog' in 2/4 time. The score consists of two systems. The first system has a vocal line and a guitar line. The lyrics are: EN, TEN, TI - NI SA - VA - RA - KA TI - NI, SA - VA - RA - KA TI - KA, TA - KA, BI - JA BA - JA BUF! TRIF, TRAF, TRUF!

II prijedlog:

Musical score for 'II prijedlog' in 2/4 time. The score consists of two systems. The first system has a vocal line and a guitar line. The lyrics are: EN, TEN, TI - NI SA - VA - RA - KA TI - NI, SA - VA - RA - KA TI - KA, TA - KA, BI - JA BA - JA BUF! TRIF, TRAF, TRUF!

Nakon izvođenja navedenih aranžmana potrebno je svirati brojalicu i zvečkama (kratki i odsječni pokreti ruke). Tada podijeliti razred u tri grupe od kojih prva, veća grupa, izgovara brojalicu, druga grupa svira na štapićima ritam brojalice, a treća, zvečkama izvodi jedinice brojanja. Djeca će iza ovog postupka imati i svoje prijedloge.

19. Muzička igra

Koka i pilići

S. Korunović

PI, PI, PI, PI, PI, PI, PI, PI, MA - MA, MA - MA, GDJE SI TI?
PI, PI, PI, PI, PI, PI, PI, PI, GLA - DNI SMO TI, MA - MA MI.

KO, KO, KO, KO, KO, KO, DA, E - VO DJE - CO TU SAM JA,
KO, KO, KO, KO, KO, KO, DA, ME - NI ZR - NO VA - MA DVA.

Nakon kratkog uvodnog dijela časa od nekoliko minuta, slušanja muzičke igre sa CD-a ili u interpretaciji učitelja/učiteljice, razgovarati sa učenicima/učenicama o sadržaju muzičke igre. Razgovarati o njenom karakteru, tempu, dinamici, a zatim učiti melodiju i tekst po ustaljenom metodskom postupku obrade pjesme po sluhu. Melodija se dijeli na dvotaktne fraze. Učitelj/učiteljica pjeva prvu frazu, učenici slušaju, pamte i ponavljaju. Tada se spajaju prva i druga fraza, treća i četvrta i na kraju se pjesma pjeva u cjelini.

Kada je melodija muzičke igre naučena, izvodi se uz instrumente tijela, kucanjem olovke o klupu, tapšanjem sa dva pokreta ruku (dlanom o dlan i dlanom o nadlanicu).

Sviranje na ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija i izvođenje muzičke igre se može obrađivati na sljedećem času (ako čas traje 20-25 minuta). Na ovom času uvesti novi ritmički instrument – **triangl**.

Opis igre:

Muzička igra „Koka i pilići“ je imitativna muzička igra koja se izvodi u krugu. Djeca (pilići) odabiru jedno dijete koje se nalazi u sredini kruga (mama – koka). Kolo se kreće u pravcu kazaljke na satu. Za to vrijeme djeca pjevaju: „Pi, pi, pi, pi, pi, pi, mama, mama gdje si ti?“, tada djeca čučnu, a dijete u sredini se diže i odgovara pilićima: „Ko, ko, ko, ko, ko, ko, da, evo djeco tu sam ja“. Postupak se ponavlja i u drugoj strofi.

Na sljedećoj stranici je dat prijedlog malo složenijeg aranžmana za djecu ovog uzrasta. Pošto je ova muzička igra pogodna za izvođenje na nekoj školskoj priredbi, zadržaćemo se na njenoj pripremi malo duže. Moguće je igru pripremati i u saradnji sa djecom iz nekog drugog razreda.

Prvi zadatak: Formirati grupe učenika i podijeliti zaduženja prema opisu

igre. Prva grupa pjevači – pilići i solista – koka. Učenici ove grupe ujedno su i izvođači muzičke igre.

Drugi zadatak: Druga grupa učenika – razredni orkestar uvježbava sviranje na ritmičkim instrumentima.

Treći zadatak: Izrada kostima, maski ili lutkica koje pjevaju.

Prijedlog aranžmana:

The musical score is written in 2/4 time and consists of two systems. The first system includes a vocal line and three percussion parts. The second system continues the vocal line and percussion parts. The lyrics are written below the vocal line.

System 1:

Vocal line: PI, PI, PI, PI, PI, PI, PI, MA - MA, MA - MA GDJE SI TI?
PI, PI, PI, PI, PI, PI, PI, GLA - DNI SMO TI MA - MA MI!

System 2:

Vocal line: KO, KO, KO, KO, KO, KO, DA E - VO DJE - CO TU SAM JA.
KO, KO, KO, KO, KO, KO, DA ME - NI ZR - NO VA - MA DVA!

20. Pjevamo i sviramo

Veseljak

Z. Špoljar

1. JA SAM PTI - CA CR - NA A ŽUT MI JE NOS
2. VE - SE - LO JA ZVI - ŽDIM PO GRA - NI: HOJ, HOJ,
3. ČI - TA - TI VAM NE ZNAM, A - LI NI - SAM GLUP,
4. O - KO TR - NJA SKA - ČEM BEZ ČI - ZA - MA BOS,
SVA - KO D'JE - TE ZNA - DE DA SE ZO - VEM KOS.
ŠU - MI - COM SE O - RI ZVON - KI ZVI - ŽDUK MOJ.
ZA - TO DO - BRO SKA - ČEM PO VAZ - DAN CUP, CUP.
E - TO TA - KO ŽI - VI FRU - LAŠ CR - NI KOS.

U **uvodnom dijelu časa** radi upjevavanja učenika ponoviti melodiju muzičkih igara zapisanih u C-duru: „Pilići“ i „Ovako se...“. Ove pjesmice su ujedno u dvodijelnom ritmu kao i nova pjesmica, pa se može ponoviti i ozvučavanje dvodijelnog ritma pokretima ruku dlanom o dlan i dlanom o nadlanicu.

Nakon upjevavanja i stvaranja radne atmosfere, učenicima dati da poslušaju sa CD-a pjesmicu „Veseljak“, te da iskažu svoje utiske i razgovaraju o sadržaju. Pjesmicu treba odslušati još jednom, a tada preći na učenje pjesme po sluhu.

Pjesmica je u **brzom tempu** pa je treba podijeliti na četverotaktne fraze i tako učiti. Ipak, ako učitelj/učiteljica procijeni da su fraze preduge za pamćenje može se preći na učenje dvotaktnih fraza koje takođe čine zaokružene i smislene cjeline.

Kada je pjesmica naučena izvoditi je kucanjem jedinica brojanja olovkom o klupu, tapšanjem ruku sa dva pokreta, sviranjem na instrumentima tijela, ritmičkim instrumentima.

21. Slušanje muzike

Duet mačaka

Đoakino Rosini

(Za sopran i mecosopran)

Već je pomenuto da će učenici tokom slušanja muzike prvo upoznati vokalne oblike izražavanja. Tako im je prvo predstavljeno pjevanje soliste (jednog pjevača), zatim je drugu kompoziciju izvodilo više pjevača (razred –

hor), treću kompoziciju su izvodili solista i hor naizmjenično. Ove kompozicije se mogu poslušati (selektivno – samo dijelovi) u **uvodnom dijelu časa** kako bi se učenici podsjetili koje kompozicije su do sada slušali i ponoviti ko su izvođači tih kompozicija.

„Duet mačaka“ izvode dva glasa (duet: sopran i mecosopran).

Nakon što učenici odslušaju kompoziciju sa CD-a potrebno je s njima razgovarati o **njihovim utiscima, analizirati ilustraciju iz Udžbenika** i opisati karakter kompozicije (tužna, vesela, šaljivog sadržaja, uspavanka). Ponoviti slušanje zahtijevajući od učenika da odrede **tempo** kompozicije. Ponoviti im da pažljivo slušaju, te da dizanjem ruke daju znak kada znaju odgovor. Sljedeći zadatak je vezan uz **dinamiku** kompozicije. Prije slušanja sa učenicima se dogovorite da dizanjem ruke ukazuju na glasno pjevanje, a da pri tihom pjevanju ruka ostane mirna. Sljedeće slušanje će poslužiti da djeca uoče **izvođače** (jedan pjevač, dva pjevača, više pjevača).

Napomena: Pojam duet ne treba još uvijek koristiti. Uvešćete ga u kasnijim razredima.

Prije posljednjeg slušanja kompozicije ponoviti sve zaključke (**vesela i šaljiva kompozicija, izvode je dva ženska glasa, uočava se lagan tempo u prvom dijelu kompozicije i brz u drugom dijelu itd.**). Ne treba zaboraviti djeci ukazati na mogućnost kreativnog izražavanja tokom slušanja: **crtanjem, pokretom.**

Doakino Rosini (Gioacchino Rossini) je italijanski kompozitor, rođen u Pesarou, 1792. godine a umro u Pasiju, 1868. Pisao je komične opere, orkestarska, kamerna i vokalna djela. Najpoznatije djelo mu je komična opera „Seviljski brijač“.

Napomena: Podaci o kompozitoru su namijenjeni učitelju/učiteljici.

22. Ponavljanje četverodijelnog takta (ritma)

Pliva patka preko Save

PLI - VA PAT - KA PRE - KO SA - VE NO - SI PI - SMO NA VRH GLA - VE

U TOM PI - SMU PI - ŠE: 'NE VO - LIM TE VI - ŠE'

Brojalica „Pliva patka preko Save“ je racionalna brojalica, zapisana u četverodijelnom taktu (četverodijelni ritam).

U **uvodnom dijelu časa** ponoviti brojalicu „Pusti pužu rogove“ i sentence koje ste koristili tokom uvođenja četverodijelnog ritma. Izvoditi ih kucanjem jedinica brojanja, tapšanjem rukama, koračanjem, kucanjem olovke o klupu, izvođenjem ritma brojalice itd.

Jedinice brojanja u četverodijelnom ritmu se mogu ozvučiti i na sljedeći način: **koljena, klupa, pljesak, pucketanje prstima**. Izvoditi ove pokrete sa obje ruke

PUS - TI,	PU - ŽU,	RO - GO	-	VE,
DA	ORE - MO	DO - LO	-	VE,
DA	ORE - MO	DO - LO	-	VE,
PUS - TI,	PU - ŽU,	RO - GO	-	VE!

Potrebno je provesti ustaljeni metodski postupak u kojem bi djeca učila brojalicu po sluhu, sa snimke ili u interpretaciji učitelja/učiteljice. Nakon slušanja brojalice razgovarati o utiscima, sadržaju brojalice i analizirati ilustraciju iz Udžbenika.

Učitelj/učiteljica izvodi brojalicu u cjelini nekoliko puta a učenici slušaju, pamte i ponavljaju. Kada je brojalica naučena izvodi se ritam brojalice kucanjem olovke o klupu i koračanjem, a tapšanjem ruku izvoditi jedinice brojanja. Izvoditi brojalicu u grupama od četvero djece. Na kraju, brojalicu izvodi jedan učenik, grupa učenika, cijeli razred.

Izvođenje brojalice uljepšati sviranjem na instrumentima Orfovog instrumentarija koristeći pritom štapiće, zvečke, def i triagl.

Napomena: Štapići su najpogodniji za izvođenje ritma brojalice.

NAPRAVI ZVEČKE!

UZMI DVIJE
MALE KARTONSKE
KUTIJE...

... U NJIH UBACI ŠAKU
ZRNA SUHOG GRAŠKA
ILI RIŽE...

... KUTIJICE
ZATVORI ...

... I IMAŠ SVOJ
INSTRUMENT!

Kutijice mogu biti i plastične ili metalne. Zvukovi će tada biti različiti.

23. Pjevanje i sviranje

Kad si sretan

Pjesma iz Švedske

U - DA - RI DLAN O DLAN, U - DA - RIDLAN O
 PU - CKE - TAJ PR - STI - MA, PU - CKE - TAJ PR - STI
 KAD SI SRE - TAN TI PO - TAP - ŠI KO - LJE - NA, KAD SI SRE - TAN TI PO - TAP - ŠI KO - LJE
 U - DA - RI NO GOM POD, U - DA - RI NO GOM
 U - ZVI - KNI U - RA, U - ZVI - KNI U -
 PO - NO - VI O - VO SVE, PO - NO - VI O - VO

DLAN
 MA,
 NA,
 POD,
 RA,
 SVE,
 KAD SI SRE - TAN I KAD ŽE - LIŠŠ' DRU - GIM SRE - ČU D'JE - LIT' TU KAD SI

SRE - TAN TI U - DA - RI DLAN O DLAN.
 PU CKE - TAJ PR - STI - MA, KAD SI
 PO - TAP - ŠI KO - LJE - NA.
 U - DA - RI NO - GOM POD.
 U - ZVI - KNI U - RA.
 PO - NO - VI O - VO SVE.

U **uvodnom dijelu časa** upjevati učenike ponavljanjem pjesmice „Šaputanje“. Pjesmica je u četverodijelnom taktu (četverodijelni ritam) kao i pjesmica „Kad si sretan“. Ponoviti način ozvučavanja četverodijelnog ritma tapšanjem ruku. Nakon upjevavanja učenici slušaju sa CD-a novu pjesmicu, iskazuju svoje utiske, razgovaraju o sadržaju i karakteru pjesme. Navesti ih da uoče da tokom pjevanja, učenja melodije i poetskog teksta koriste instrumente svog tijela.

Pjesmicu treba odslušati još jednom a tada preći na učenje. Tokom učenja pjesmicu podijeliti na dvotaktne fraze koje su jasno odvojene pauzama osim u sedmom taktu gdje je kraj fraze naznačen znakom „V“.

Kada je pjesmica naučena izvoditi je kucanjem jedinica brojanja, olovkom o klupu, sviranjem na instrumentima tijela, ritmičkim instrumentima (štapići, zvečke, def, triangl). Pjesmica „Kad si sretan“ se izvodi kao imitativna muzička igra.

24. Muzička igra

Ringe raja

RIN - GE, RIN - GE RA - JA, DO - Š'O ČI - KA PA - JA,
PA PO - JE - O JA - JA, JE - DNO JA - JE MUČ A MI DJE - CO ČUĆI

Čas početi ponavljanjem brojalice „Pliva patka preko Save“. Na taj način se učenici/učenice podsjećaju kako ozvučiti četverodijelni takt (ritam) tapšanjem ruku sa četiri pokreta. Izvoditi istu brojalicu uz pokrete ruku: tapšanje po koljenima, udaranje o klupu, pljeskanjem ruku, pucketanjem prstiju. Potom ih je potrebno upjevati pjevanjem pjesmice – muzičke igre „Berem, berem grožđe“.

Poslušati snimak nove muzičke igre sa CD-a i porazgovarati sa djecom o sadržaju, te o karakteru pjesmice. Ponoviti slušanje još jednom kako bi učenici/učenice odredili tempo u kom se izvodi muzička igra, a zatim preći na učenje poetskog i notnog teksta istovremeno, po ustaljenom metodskom postupku (po sluhu).

Prije izvođenja muzičke igre djeca pjevaju pjesmicu uz snimku sa CD-a.

Opis igre:

Muzička igra „Ringe raja“ se izvodi u krugu. Djeca se drže za ruke i pjevaju, a kolo se kreće u pravcu kazaljke na satu. Kada djeca otpjevaju „a mi djeco ćuć“ – čučnu. Obavezno je mijenjati pravac kretanja kola pri ponovnom izvođenju. Na taj način se kod djece razvija osjećaj za muzičku cjelinu.

25. Slušanje muzike

Zemljo moja Kemal Monteno

Vidim polja što se žitom zlate
I na brijegu vidim rodni dom
Svakog trenu mislim na te
Zemljo moja, zemljo moja.

A u polju moja duša spava
Usred žita kao zlatan klas
Postelja joj meka trava
Zemljo moja, zemljo moja.

I dok ja nisam tu
Pokraj nje da predamo se snu
Svaku noć čujem glas
Koji zove: „Dođi, sreća čeka nas“.

Ovdje noći nisu tako plave
Ovdje sunce nema takav sjaj
Ovdje nisu takve trave
Zemljo moja, zemljo moja.
U tvom klasju nek' mi ljubav spava
Nek' me čeka, ja ću brzo doći
Nek' je ljubi tvoja trava
Zemljo moja, zemljo moja.

I dok ja nisam tu
Pokraj nje da predamo se snu
Svaku noć čujem glas
Koji zove: „Dođi, sreća čeka nas“.

Pored upoznavanja umjetničke literature stranih autora Nastavnim programom je predviđeno da učenici/učenice upoznaju bosansko-hercegovačku narodnu tradicionalnu i zabavnu muziku. Ovaj čas je posvećen slušanju zabavne muzike „Zemljo moja“.

U **uvodnom dijelu časa** porazgovarati sa učenicima o Bosni i Hercegovini, njihovoj domovini, o njihovim osjećajima prema njoj.

Poslušati sa CD-a pjesmu „Zemljo moja“, a nakon slušanja **porazgovarati o sadržaju, učeničkim utiscima, analizirati ilustraciju iz Udžbenika.**

Nakon drugog slušanja odrediti karakter kompozicije (rodoljubna pjesma) i najaviti zadatak za sljedeće slušanje: „U kom **tempu** se izvodi kompozicija?“

Nakon trećeg slušanja odrediti **dinamiku** kompozicije. Prije slušanja, sa učenicima se dogovorite da dizanjem ruke ukazuju na glasno pjevanje a da pri tihom pjevanju ruka ostane mirna. Sljedeće slušanje će poslužiti da djeca uoče **izvođače** (ženski glas uz instrumentalnu pratnju).

Prije posljednjeg slušanja kompozicije ponoviti sve zaključke (**ovo je pjesma u kojoj se ističe ljubav prema domovini, izvodi je ženski glas u laganom tempu itd.**). Ne treba zaboraviti djeci ukazati na mogućnost kreativnog izražavanja tokom slušanja: **crtanjem, pokretom.**

26. Ponavljamo trodijelni i četverodijelni takt (ritam)

Eci, peci, pec

Brojalica „Eci, peci, pec“ je racionalna brojalica. Sadrži kombinaciju trodijelnog i četverodijelnog ritma. U **uvodnom dijelu časa** ponoviti brojalice „Jedan, dva, tri“ (trodijelni ritam) i „Pliva patka preko Save“ (četverodijelni ritam). Podsjetiti djecu kako zvuči trodijelni, a kako četverodijelni ritam i kako ih treba ozvučiti.

Slušati pažljivo brojalicu sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice. Nakon razgovora sa učenicima/učenicama o sadržaju brojalice, odslušati je još jednom, pa preći na učenje.

Naučenu brojalicu izvoditi kucanjem olovke o klupu, koračanjem, tapšanjem rukama (sa tri i četiri pokreta), razbrojavanjem utroje i učetvero, te ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija.

Sljedeći aranžman je namijenjen isključivo učitelju/učiteljici:

Tokom sviranja na ritmičkim instrumentima poslužiti se nekim od navedenih ritmova iz aranžmana. U prvom redu je zapisana brojalica, u drugom njen ritam, u trećem jedinice brojanja, u četvrtom naglašeni dijelovi takta, a u petom nenaglašeni dijelovi takta.

Od učenika zahtijevati da izvode po jedan ritam iz aranžmana. Naravno, po sluhu. Prvo učitelj/učiteljica izvodi ritam, a zatim i učenici/učenice.

27. Slušanje muzike

Dom

Moderato cantabile Jakov Gotovac

Na prethodnom času slušanja muzike učenici su uživali u prekrasnoj muzici pjesme „Zemljo moja“. Pjesma „Dom“ je s njom tematski povezana, te je koristimo za stvaranje atmosfere za rad. Njenim ponovnim slušanjem pravimo kratak uvod za obradu nove kompozicije. Uz slušanje muzike učitelj/učiteljica čita prve stihove pjesme „Zemljo moja“:

Vidim polja što se žitom zlate
I na brijegu vidim rodni dom
Svskog trenu mislim na te
Zemljo moja, zemljo moja.

Povesti kratak razgovor sa učenicima o Bosni i Hercegovini, njihovoj domovini, o njihovim osjećajima prema njoj i prema domu.

Poslušati sa CD-a pjesmu „Dom“ a nakon slušanja **porazgovarati o sadržaju, njihovim utiscima, analizirati ilustraciju iz Udžbenika.**

Nakon drugog slušanja odrediti karakter kompozicije (**rodoljubna pjesma**) i najaviti zadatak za sljedeće slušanje: „U kom **tempu** se izvodi kompozicija?“

Pri trećem slušanju odrediti **dinamiku** kompozicije. Prije slušanja, sa učenicima se dogovoriti da dizanjem ruke ukazuju na glasno pjevanje, a da pri tihom pjevanju ruka ostane mirna. Sljedeće slušanje će poslužiti da djeca uočavaju izvođače (ženski glas uz instrumentalnu pratnju).

Prije posljednjeg slušanja kompozicije ponoviti sve zaključke (**ovo je pjesma u kojoj se ističe ljubav prema domu u kojem se živi, izvodi je ženski glas u laganom tempu itd.**). Ne treba zaboraviti djeci ukazati na mogućnost kreativnog izražavanja tokom slušanja: **crtanjem, pokretom.**

Napomena: Moderato cantabile – umjereno brzo i raspjevano.

28. Pjevanje

Carstvo-drugarstvo Branko Milićević

U SVE-TU PO-STO-JI JED-NO CAR-STVO U NIE-MU CA-RU-JE DRU
GAR - STVO U NIE-MU JE SVE LE-PO U NIE-MU JE SVE NEŽ-NO U
NIE-MU SE SVE RA-DU-JE U NIE-MU JE SVE LE-PO U
NIE-MU JE SVE NEŽ-NO U NIE-MU SE SVE RA-DU-JE.

Tamo su kuće od čokolade
prozori su od marmelade
tamo svako radi ono šta hoće
tamo raste svako voće
U svetu postoji jedno carstvo
u njemu caruje drugarstvo

U **uvodnom dijelu časa** poslušati pjesmu „Djeca su ukras svijeta“. Učenici/učenice će tokom slušanja pjevati pjesmu. Na taj način ćete učenike/učenice upjevati ali i stvoriti zvučnu sliku tonaliteta u kom su zapisane obje pjesme (u G-duru).

Cilj časa: Učenje nove pjesmice „Carstvo-Drugarstvo“.

Obrada:

Radi **doživljaja** pjesmicu treba prvo poslušati sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice uz instrumentalnu pratnju. Tada sa učenicima povesti razgovor

o pjesmi (kako su je doživjeli, da li im se dopada, odrediti karakter pjesme: vesela, tužna itd.).

Drugo slušanje: uočava se da pjesmicu izvodi **jedan muški glas** – pjevač i više pjevača – **dječiji hor** uz **instrumentalnu pratnju**.

Treće slušanje: tokom trećeg slušanja od djece zahtijevati da uoče brzinu izvođenja. Ponuditi im pojmove koje mogu koristiti (**brzo** – **sporo**) jer tokom učenja pjesme koristi se približno tačan tempo.

Nakon dva do tri slušanja preći na učenje pjesme po već ustaljenom metodskom postupku (istovremeno se uči notni i poetski tekst).

Obrada pjesmice:

- pjesmu podijeliti u manje cjeline – fraze (U ovoj pjesmi fraze se ne podudaraju sa taktnim crtama. Obratiti pažnju na znak „V“),
- učitelj/učiteljica pjeva prvu frazu, učenici slušaju i ponavljaju,
- postupak treba ponoviti dva do tri puta,
- svaku frazu učiti na isti način,
- spajanje prve i druge fraze,
- spajanje treće i četvrte fraze itd.,
- pjevanje pjesme u cjelini.

Kada je pjesma dobro naučena izvoditi je u grupama (prvi red, drugi red, treći red), takmičeći se „ko će bolje“! Izabrati tada solistu a ostali učenici iz razreda – razredni hor pjevaju horske dijelove, kao na snimci. Pri sljedećem ponavljanju pjesme mijenja se solista.

Svako pjevanje je potrebno nagraditi aplauzom.

29. Muzička igra

Kulina bana vojska je

Zapisala: Jelena Dopuda
narodna pjesma iz srednje Bosne

ČI - JA JE VOJ - SKA? NEK' I - DE, NEK' I - DE!

KU - LI - NA BA - NA VOJ - SKA JE.

Čas početi upjevavanjem. Ponoviti muzičku igru „Koka i pilići“, izvesti je uz koračanje, kucanjem olovke o klupu, tapšanjem sa dva pokreta ruku – dlanom o dlan i dlanom o nadlanicu, te se prisjetiti pravila igre.

Novu muzičku igru poslušati sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice uz instrumentalnu pratnju. Nakon kratkog razgovora i pojašnjenja sadržaja, odslušati muzičku igru još jednom. Pjesmu muzičke igre izvodi **jedan pjevač uz pratnju duhačkih/puhačkih instrumenata (brass – mesing – limeni duhači)** a obrađena je u formi **marša (koračnice)**. Prije sljedećeg slušanja učenicima/učenicama postaviti novi zadatak. Prvih nekoliko taktova uvoda (instrumenti) se izvode **glasno**, a ostali **tiho**. Zadatak je sljedeći: pokazati, dizanjem ruke, kada se kompozicija izvodi glasno, a mirovanjem ruke, kada se izvodi tiho. Ponoviti slušanje još jednom. Ovaj put učenici dižu ruku kada čuju tiho izvođenje muzike.

Sada preći na učenje pjesme po sluhu (dvije četverotaktne fraze). Kada je dobro naučen poetski tekst i melodija, izvoditi pjesmu muzičke igre uz koračanje (jedinice brojanja), kucanjem ritma melodije olovkom o klupu, sviranjem na ritmičkim instrumentima.

Učenje pravila muzičke igre i njeno izvođenje se organizuje na sljedećem času.

Opis igre:

Dvoje djece, okrenuti jedno prema drugom, drže se za ruke koso podigute prema gore “čuvari mosta”. Ostala djeca su poredana u koloni, jedno iza drugog, a na čelu kolone je kolovođa koji vodi svoju vojsku ispod mosta. Učenici/učenice se provlače ispod ruku čuvara mosta. Pjevanje počinju čuvari: „Čija je vojska? Nek’ ide, nek’ ide!“, a ostali odgovaraju: „Kulina bana vojska je!“. Tokom igre mijenjati uloge.

30. Slušanje muzike

Na Bentbašu Narodna pjesma

Slušanjem sefardske tradicionalne narodne pjesme „Na Bentbašu“ je zaokružena jedna faza slušanja muzike. Predstavljeni su svi vidovi vokalne muzike (dječiji glas uz instrumentalnu pratnju, dvoglasno pjevanje – dječiji glasovi, kompozicija u kojoj se izmjenjuju solista i hor, duet – ženski glasovi, zabavna muzika – ženski glas).

U uvodu časa poslušati dijelove već preslušanih kompozicija i ponoviti da

li ih izvode dječiji ili ženski glasovi. Tada poslušati kompoziciju „Na Bentbašu“ u izvođenju muških glasova. Poslije prvog slušanja sa učenicima razgovarati o sadržaju kompozicije, objasniti im nepoznate riječi i reći im da su slušali narodnu pjesmu.

Drugo slušanje: zahtijevati od učenika, ponovo sugerišući rješenja, da odrede tempo kompozicije (**lagan** – brz tempo) i njen karakter (vedra, radosna, poletna, razigrana, sjetna, **tužna**, šaljiva, plesnog karaktera, odlučna).

Treće slušanje: odrediti dinamiku (glasno – tiho) a učenici/učenicice će uočiti da se u ovoj kompoziciji **neki dijelovi pjevaju tiho a neki dijelovi glasno.**

Narednim slušanjem odrediti izvodače.

Napomena: Na CD-u se nalazi i snimka iste pjesme u jednoglasnom izvođenju (ženski glas). Pjesma se može poslušati i u ovoj varijanti.

KAD JAPO DOH NABEM-BA-ŠU, NABEM-BA-ŠU NAVO-DU JAPO-VE DOH BJE-LO JA-NJE
BJE-LOJA-NJE SASO-BOM. JAPO VE- DOH BJE-LO JA - NJE BJE-LOJA-NJE SASO-BOM.

Sve djevojke Bentbašanke
na kapiji stajahu,
samo moja mila draga
na demirli pendžeru.

Ja joj nazvah: „Dobro večē,
dobro večē, djevojčē!“
Ona meni: „Dođ’ do večē,
Dođ’ do večē dilberčē.“

Ja ne dođoh isto večē,
već ja dođoh sutradan.
Drugog dana, moja draga
Za drugog se udala.

Prije posljednjeg slušanja ponoviti učenicima/učenicama da su slušali **narodnu pjesmu koja se pjeva u laganom tempu a izvode je muški glasovi. U drugoj varijanti izvodač je ženski glas.**

31. Komponovanje pjesmice na zadani tekst

Ptice i gnijezdo

Lete, žure svuda ptice,
nose slamke i grančice.
Grade gnijezdo, novi dom,
u voćnjaku tvom i mom²¹.

U dosadašnjem radu na časovima muzičke kulture učenici/učenice su učili nove brojalice, pjesmice, muzičke igre, slušali vokalnu muziku uz instrumentalnu pratnju i upoznavali postupno instrumente Orfovog instrumentarija. Učili su kako se svira na ritmičkim instrumentima i usput davali svoje prijedloge. Njihova kreativnost najvećim se dijelom iskazivala crtežom i pokretom, dok je pismeno literarno izražavanje odloženo za period kada djeca nauče čitati i pisati. Radili su i na stvaranju nove brojalice.

Ovaj čas je posvećen komponovanju pjesmice na zadani tekst. Očekivanja ne smiju biti pretenciozna. Učenici samo informativno upoznaju ovakav način rada.

Metodski postupak:

- u uvodnom dijelu učitelj/učiteljica treba najaviti cilj časa,
- izražajno pročitati poetski tekst i porazgovarati o sadržaju i karakteru pjesme,
- tekst pročitati nekoliko puta dok ga djeca ne nauče napamet,
- učenicima treba skrenuti pažnju da pravilno izgovaraju i akcentuju tekst,
- kada je tekst naučen, učenici mogu u parovima izgovarati tekst kao brojalicu, kako bi u njihovoj svijesti tekst bio pretočen u ritam,
- izgovarati tekst uz tapšanje sa četiri pokreta (četverodijelni ritam),

Le - te, ju - re svu - da pti - ce, no - se slam - ke i gran - či - ce. Gra - de gnijez - do, no - vi dom
u voć - nja - ku tvom i mom. Gra - de gnijez - do no - vi dom u voć - nja - ku tvom i mom.

ili u tri poteza (trodijelni ritam) kao što je dato u primjerima kako bi se vidjelo da postoje različite mogućnosti ritmičkog i melodijskog oblikovanja ovog teksta,

21 Vesela sveska br. 16, Sarajevo, 15. 04. 1980., str. 26.

Le - te, ju - re svu - da pti - ce, no - se slam - ke i gran - či - ce.

Gra - de gnijez - do, no - vi - dom, u voć - nja - ku tvom i mom.

– učitelj/učiteljica može otpjevati svoj prijedlog za prvi stih a zatim učenici/ice daju svoje ideje,

- isti postupak ponoviti za sljedeće stihove,
- zapisati prijedloge ili snimati na diktafon, (ili mobitel),
- učenici odabiru melodiju koja im se najviše sviđa,
- na kraju časa otpjevati završenu pjesmicu i zaključiti da je pjesmica vesela, u brzom tempu, te da se pjeva glasno.

Napomena: Melodije komponovane na ovaj tekst su samo primjeri na osnovu kojih učitelj/učiteljica može temeljiti svoj rad. Moguće je koristiti samo prve taktove iz pomenutih primjera.

Vježbe za disanje na str. 37.

32. Pjevana brojalica

Igra kolo naokolo

Sedmica

Minja Subota

I-GRA KO-LO NA-O-KO-LO PO-NE-DE-LJAK MO-MAK JAK KO-LO-VO-DA LAK.

DO NJE-GA JE U-TO-RAK U SRE-DI-NI RE - DA SIT-NO VE-ZE SRE-DA.

ČE - TVR - TAK SE KLA - TI, NJE - GA PE - TAK PRA - TI
NA KRA - JU U VEN - CU NE - DE - LJA NA KE - CU

A SU - BO - TA SA - MA PRE - PLI - ĆE NO - GA - MA.
OD - KAD SU SE SA - STA - LI NI - SU SKO - LOM PRE - STA - LI.

U uvodnom dijelu časa upjevati učenike pjesmom „Kulina Bana vojska je“ i „Koka i pilići“. Ove pjesmice su zapisane u D-duru kao i pjevana brojalica „Igra kolo naokolo“.

Cilj časa: Učenje nove pjevane brojalice „Igra kolo naokolo“.

Obrada:

Radi doživljaja brojalicu treba prvo poslušati sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice uz instrumentalnu pratnju. Tada sa učenicima povesti razgovor o pjesmi (kako su je doživjeli, o čemu govori poetski tekst).

Drugo slušanje: uočava se da pjesmicu izvodi **jedan muški glas** – pjevač i **dječiji hor** – **više pjevača** uz **instrumentalnu pratnju**.

Treće slušanje: tokom trećeg slušanja od djece se zahtijeva da uočavaju brzinu izvođenja. Ponuditi im pojmove koje mogu koristiti (**brzo** – **sporo**) jer tokom učenja pjevane brojalice, kao i pjesme koristi se približno tačan tempo.

Nakon dva do tri slušanja preći na učenje brojalice po metodskom postupku obrade pjesme po sluhu (istovremeno se uči notni i poetski tekst).

Obrada brojalice sa napjevom:

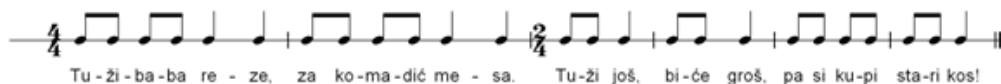
- brojalicu podijeliti u manje cjeline – dvotaktne fraze,
- učitelj/učiteljica pjeva prvu frazu, učenici slušaju i ponavljaju,
- postupak treba ponoviti dva do tri puta,
- svaku frazu učiti na isti način,
- spajanje prve i druge fraze,
- spajanje treće i četvrte fraze itd.,
- pjevanje brojalice u cjelini.

Kada djeca nauče melodiju i poetski tekst, preći na izvođenje brojalice sa razbrojavanjem **u parovima**, na način kao što to djeca rade tokom izvođenja govorenih brojalice. Dodati potom instrumente tijela: tapšanje ruku sa dva pokreta – **dlanom o dlan i dlanom o nadlanicu, koračanjem u koloni, stupanjem u mjestu itd.** Dvodijelnu mjeru možemo ozvučiti i na sljedeći način: **dlanom o dlan i pucketanjem prstima.**

Sviranje na ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija se može odložiti za sljedeći čas (ako čas traje 20-25 minuta), čas utvrđivanja.

33. Brojalica

Tužibaba reza

Brojalica „Tužibaba reza“ je racionalna brojalice. Pisana je u četverodijelnom i dvodijelnom taktu. U **uvodnom dijelu časa** ponoviti brojalice „Pusti pužu rogove“ i „Jedna vrana gakala“ koje su zapisane u četverodijelnom i dvodijelnom taktu (ritam). Podsjetiti djecu kako zvuči četverodijelni i dvodijelni takt i kako ih ozvučavamo (sa četiri i dva pokreta ruku). Brojalicu „Jedna vrana gakala“ izvesti razbrojavanjem u parovima, a brojalicu „Pusti pužu rogove“ razbrojavanjem učetvero.

Slušati pažljivo novu brojalicu sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice. Nakon razgovora sa učenicima/učenicama o sadržaju brojalice, odslušati je još jednom, pa preći na učenje po već ustaljenom postupku.

Naučenu brojalicu izvoditi kucanjem olovke o klupu, koračanjem, tapšanjem rukama, tapšanjem po koljenima, ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija. U radu, tokom sviranja na ritmičkim instrumentima, poslužiti se nekim od već navedenih aranžmana.

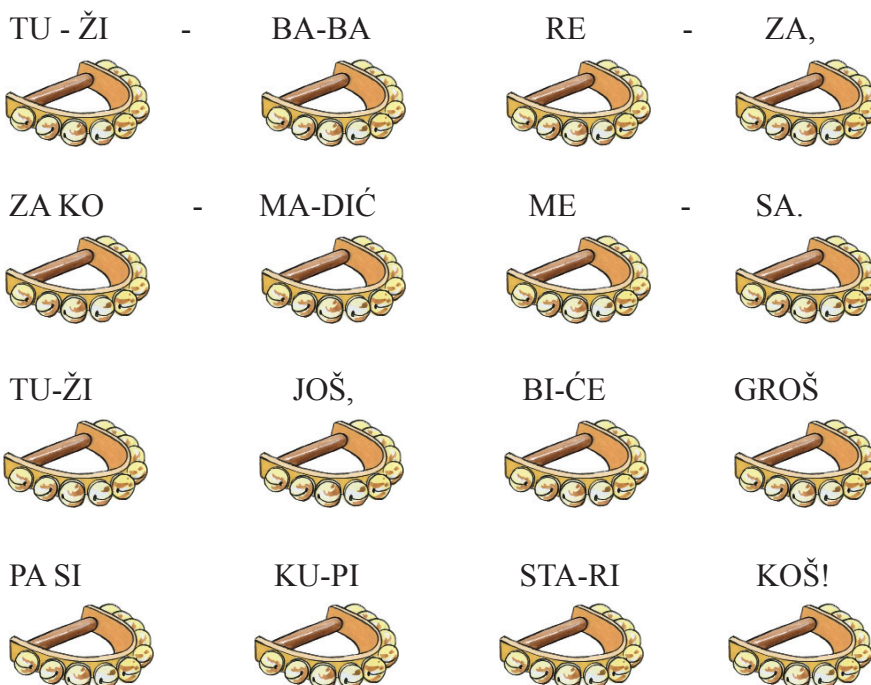
Izvoditi brojalicu u **parovima** i u grupama **od četvero djece**. Formirati u razredu nekoliko grupa od četvero djece, a preostala djeca iz razreda neka formiraju parove. Brojalicu izvoditi tako da parovi razbrojavaju i izgovaraju dijelove brojalice u dvodijelnom taktu, a grupe od četvero djece izvode dijelove brojalice u četverodijelnom taktu. Ni u kom slučaju ne pominjati pojmove takt ili muzičku mjeru. Djeca će samo uočiti da se neki dijelovi ove brojalice izvode u paru a neki učetvero. Učenik iz grupe koji razbraja brojalicu rukom uvijek polazi od sebe.

Na sljedećem času (koji traje 20-25 minuta) ponoviti brojalicu, svirati je na instrumentima Orfovog instrumentarija, te predstaviti učenicima novi ritmički instrument **praporce**.

Pored ritmičkih instrumenta iz aranžmana (praporci i def) koristiti i ostale ritmičke instrumente: štapiće, zvečke i trianگل. Izbor instrumenata prepustiti djeci.

Napomena: Ne moraju se na jednom času koristiti svi ritmički instrumenti. U Udžbeniku je za učenike brojalica prikazana sljedećim grafičkim prikazom:

34. Pjevamo i sviramo

Patak

J. Bitnec

I - DE, I - DE PA - TAK NA DA - LE - KI PUT.
RE - PIĆ MU JE KRA - TAK KLJUN JE NJE - GOV ŽUT.

KA - O VOJ - NIK STU - PA: TRA - TA RA - TA TA.
I - DE DA SE KU - PA, KVA, KVA, KVA, KVA, KVA.

Ponavljanjem muzičkih igara „Koka i pilići“, „Kulina Bana vojska je“ ili pjesmice „Rođendanska pjesma“²² i „Igra kolo naokolo“ (pjevana brojlica) upjevati učenike i ponoviti dvodijelnu mjeru (kucanjem olovke o klupu, koračanjem itd.), te na taj način pripremiti učenike za učenje nove pjesmice.

Slušati pjesmicu „Patak“ sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice, a zatim razgovarati sa učenicima o sadržaju. Odrediti karakter pjesmice pa je odslušati drugi put. Tokom drugog slušanja pjesmice učenici/ice će odrediti brzinu izvođenja (brzo – sporo) i instrumente koji se ističu u pratnji (truba i bubnjevi).

Preći na učenje pjesmice. Dijeliti je na dvotaktne fraze. Prva četiri takta se pjevaju dva puta sa različitim tekstom – znak repeticije. Druga četiri takta takođe se pjevaju sa znakom repeticije.

Kada je pjesmica dobro naučena izvoditi je kucanjem, taktiranjem, koračanjem, sviranjem na ritmičkim instrumentima (štapići, zvečke, def, triangl, praporci). Sviranje se može organizovati na nekom drugom času – času ponavljanja u trajanju od 20 do 25 minuta.

²² Navedene muzičke igre i pjesmica su zapisane u D-duru i u dvodijelnom taktu.

35. Muzička igra

Žabe i roda

Allegretto St. Korunović

KRE - KE - TA - LE ŽA - BE MA - LE: "KRE - KE - KE, KRE - KE - KE;
AL' KAD STI - ŽE RO - DA BLI - ŽE, PRE - STA GLAS, PRE - STA GLAS,
ŽU - RE O - NE DA ZA - RO - NE GDE JE VIR, GDE JE VIR,
NA - ŠA VO - DA, BA - BA RO - DA, ŠTA NAM SME, ŠTA NAM SME?"
IS - PRED BA - BE BE - ŽE ŽA - BE, TRA - ŽE SPAS, TRA - ŽE SPAS.
KO - JA O - STA RO - DI DO - STA SAD JE MIR, SAD JE MIR.

Kao i na svakom času gdje se uči pjesma ili muzička igra s pjevanjem, potrebno je učenike upjevati. Za upjevavanje na ovom času može se koristiti svaka pjesmica zapisana u D-duru, u tonalitetu u kojem je i muzička igra „Žabe i roda“. To su muzičke igre „Koka i pilići“, „Kulina Bana vojska je“ ili pjesmice „Rodendanska pjesma“ i „Igra kolo naokolo“ (pjevana brojlica).

Obrada: Nakon upjevavanja učenika/učenica poslušati snimak muzičke igre sa CD-a. Razgovarati o dječijim utiscima i sadržaju pjesmice. Poslušati muzičku igru još jednom sa zadatkom da djeca odrede tempo u kom se muzička igra izvodi (**brz – spor**).

Melodija muzičke igre se dijeli na dvotaktne fraze. Učitelj/učiteljica svira i pjeva prvu frazu, učenici slušaju, pamte i ponavljaju. Spajati sada prvu i drugu frazu, zatim, treću i četvrtu, te pjevati u cjelini.

Pjevati pjesmu kucanjem olovke o klupu, koračanjem, svirati na instrumentima tijela itd. Tokom pjevanja muzičke igre zahtijevati od djece da uočavaju razliku u jačini tonova (**tiho – glasno**) i primjenjuju ih tokom pjevanja. Dinamiku prilagoditi tekstu, na primjer: **glasno** pjevaju „Kreketale žabe male: kre, kre, kre, kre, kre, kre!“, a **tiho** „Al' kad stiže roda bliže, presta glas, presta glas“ itd.

Na sljedećem času ponoviti muzičku igru uz sviranje na ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija, te objasniti kako se igra izvodi. **Igra je imitativna**, što znači da će djeca svojim kretnjama prikazivati njen sadržaj. Tada će do izražaja doći njihova **kreativnost – dječije stvaralaštvo**. Djeca se mogu poslužiti **plastelinom**, oblikovati figurice rode i žaba, te ih staviti na olovke ili neke druge štapiće i figuricama izvoditi muzičku igru. U ovu svrhu mogu poslužiti i neke druge lutkice, lutkice-ruke, kao što je predloženo i u Udžbeniku.

Podijeliti razred u grupe: prva grupa pjeva, druga grupa izvodi igru, učenici treće grupe sviraju na instrumentima.

Alegreto (ital. *Allegretto*) – veselo

36. Slušanje muzike

Sanjarenje Robert Schuman

Slušanjem vokalnih kompozicija učenici/ice su naučili da razlikuju dječiji, ženski, muški glas, kao i pjevanje pojedinca – soliste i više pjevača – hora. Narednih časova će učenicima/učenicama biti predstavljena instrumentalna muzika: za jedan instrument (klavir, gitara, harmonika) i više instrumenata (duo: violina i klavir, grupe instrumenata i orkestarska muzika). Ove pojmove ne treba koristiti tokom rada sa djecom.

Prva vokalna kompozicija koju su djeca slušala je „Uspavanka“, u izvođenju soliste – jedan glas. Po karakteru je bliska „Sanjarenju“ Roberta Šumana.

U uvodnom dijelu časa poslušati „Uspavanku“. Očekuje se od učenika/učenica da prepoznaju slušano djelo. Podsjetiti učenike šta je uspavanka, ko je izvodi (jedan glas uz instrumentalnu pratnju klavira), u kom tempu (brzo – sporo), kojom dinamikom (glasno – tiho) itd.

1. Poslušati kompoziciju „Sanjarenje“ sa CD-a. Porazgovarati sa učenicima/učenicama o njihovim utiscima. Nakon iskazanih **dječijih utisaka** odslušati kompoziciju još jednom kako bi doživljaj bio što potpuniji. **Naslov kompozicije** učenicima otkriti nakon analize ilustracije iz Udžbenika.

Porazgovarati o značenju riječi „sanjarenje“. Odslušati kompoziciju drugi put i odrediti njen **karakter** (vesela, **nježna**, **tužna**, svečana).

Do sada su učenici prepoznali za koji instrument je kompozicija „Sanjarenje“ pisana (**klavir**). Potkrijepiti njihovu zvučnu spoznaju i vizuelnom (pogledati ilustraciji klavira u Udžbeniku na str. 49.).

Treće slušanje: odrediti **tempo** kompozicije (brz – **spor**). Učenici/ice podizanjem ruke daju znak da znaju odgovor. Slušanje se tada prekida, učenici daju svoje komentare i slušanje se ponavlja sa novim zadatkom za učenike. Kojom **jačinom** se izvodi kompozicija (glasno – **tiho**)?

Za Elizu

L. van Beethoven

2. Poslušati kompoziciju „Za Elizu“ sa CD-a. Ponoviti isti postupak kao pri slušanju kompozicije „Sanjarenje“. Učenici će zaključiti da li je ova kompozicija **vesela** ili tužna, da li se izvodi **brzo** ili sporo, **glasno** ili **tiho** i za koji instrument je pisana (**klavir**).

3. **Učenici upoređuju kompozicije i uočavaju sličnosti (instrument) i različitosti (dinamika, tempo, karakter).**

Kada su uočeni svi elementi interpretacije, učenici/ice slušaju kompozicije još jednom i tokom slušanja **crtežom ili pokretom izražavaju svoja osjećanja**.

NAPOMENA:

Za obradu ove dvije kompozicije potrebna su dva časa od 20 do 25 minuta. Na prvom času poslušati „Sanjarenje“, a na drugom „Za Elizu“. Vršiti komparaciju kada su obje kompozicije analizirane.

37. Brojalica

Padaj, padaj, sniježe

PA DAJ, PA DAJ SNIJE - ŽE, NEK'SEGO-RASLIJE-ŽE, NEK'ZE-ČI-ČIBJE-ŽE, JER SERA-ŽANJRE-ŽE.

U skladu sa nastavom bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti imalo se u vidu da djeca prvog razreda ne umiju čitati. Učenici su na nastavi jezika prošli fazu prepoznavanja onog šta čuju i šta vide (glasovi i zvukovi, predmeti i bića), kao što je slučaj i u nastavi muzičke kulture. Naučili su prepoznavati glas-slovo, riječ-slog, riječ-rečenicu te štampana slova. U skladu s programom nastave jezika, u udžbenik za muzičku kulturu do sada nisu unošeni svi poetski tekstovi, naročito tekstovi onih vokalnih kompozicija koje su namijenjene slušanju muzike. Učenici/učenice su ih jednostavno slušali sa CD-a.

Od polugodišta se od učenika zahtijeva da **postepeno u tekstu uočavaju ritam riječi, odnosno kraće i duže slogove**. Kao primjer naveden je prvi stih brojalice „Padaj, padaj sniježe“:

Pa - daj, pa - daj snije - že,

u kom se **na jedan pokret** ruke (dlanom o dlan ili dlanom o nadlanicu), na jedan otkucaj olovkom o klupu, razbrojavanja brojalice izgovaraju **dva sloga, kraća trajanja** a kada na jedan pokret izgovaraju jedan slog ili kraću riječ, **duža trajanja**.

Uočavanju dužih i kraćih slogova može pomoći i ovakav način izvođenja: **tapšanjem ruku – note osmine** a duža notna trajanja, **note četvrtine udarcem noge o pod**.

Takođe se od učenika/učenica zahtijeva (izvođeci sve po uzoru na snimak sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice) da pojedine slogove izgovaraju **glasnije**, a neke **tiše** (metar teksta).

Za prikazivanje glasnijih i tiših slogova u Udžbeniku je dat tekst brojalice u bojama. Ovako:

PA-DAJ, PA-DAJ SN'JE- ŽE,
NEK' SE GO-RA SLIJE- ŽE,
NEK' ZE-ČI-ČI BJE- ŽE,
JER SE RA-ŽANJ
RE- ŽE.

Brojalica „Padaj, padaj sniježe“ je racionalna brojlica, zapisana u četverodijelnom taktu. U **uvodnom dijelu časa** ponoviti brojalice „Tužibaba reza“ i „Pliva patka preko Save“. Ponoviti kako ozvučavamo i četverodijelni takt. Poigrati se na osnovu ovih brojlica, a zatim preći na obradu nove brojalice.

Odslušati brojalicu sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice. Razgovarati sa učenicima o sadržaju. Poslušati brojalicu sa CD-a još jednom, pa preći na učenje brojalice. Tekst ponoviti nekoliko puta, izgovarati ga jasno i sa pravilnim naglašavanjem. Voditi računa pri izgovoru teksta: „nek' zečići bježe“, naglasak neka bude na riječi „zečići“ a ne „nek'ze čiči“. Riječ „nek'“ skratiti i izgovarati tiho.

Kada djeca tekst nauče pravilno izgovarati preći na izvođenje brojalice **učetvero**, zatim **kucanjem olovke o klupu, koračanjem, instrumentima tijela**, kao i ritmičkim instrumentima (**štapići, zvečke, def, praporce, triangel**).

Nakon izvođenja brojalice sa učenicima porazgovarati o tekstu, riječima u tekstu kao i razdvajanju riječi na slogove. Potrebno je postepeno učenike/ice navoditi da razlikuju **duge** i **kratke** slogove prilikom izgovora teksta brojalice (trajanja).

PA-DAJ, PA-DAJ SNJ'E - ŽE,

NEK' SE GO-RA SLIJE - ŽE,

NEK' ZE - ČI-ČI BJE - ŽE,

JER SE RA-ŽANJ RE - ŽE.

Objašnjenje grafičkog prikaza iz Udžbenika: Slogove obojene crvenom bojom izgovarati glasnije! Činelama svirati jedinice brojanja!

38. Pjevanje i sviranje

Padaj, padaj snježiću

D. Basrak

PA - DAJ, PA - DAJ SNJE - ŽI - ČU, VR - TI SE U LE - TU, SA - MO NE - MOJ
PA - DAJ, PA - DAJ SNJE - ŽI - ČU, BE - ŠUM - NO SE KRE - ČI, KA - PU STA - VI

1. NO - SIĆ MOJ DA U - ZMEŠ ZA ME - TU, ME - TU.
BJE - LOM SNJEŠKU DA BU - DE JOŠ VE - ČI. VE - ČI.

2. ME - TU.
VE - ČI.

Brojalica „Padaj, padaj sniježe“ i pjesmica „Padaj, padaj snježiću“ su tematski vezane za zimu pa ih treba obraditi jednu za drugom. U **uvodnom dijelu časa** ponoviti brojalicu „Padaj, padaj sniježe“, poigrati se uz instrumente Orfovog instrumentarija i instrumente tijela, pa preći na obradu pjesmice „Padaj, padaj snježiću“.

Odslušati pjesmicu sa CD-a ili u interpretaciji nastavnika na nekom od instrumenata. Razgovarati sa učenicima o njihovim osjećanjima tokom slušanja. Analizirati ilustraciju iz Udžbenika. Drugo slušanje: odrediti karakter pjesmice (vesela, tužna) i tempo u kojem se izvodi (brz – spor).

Pjesmicu podijeliti na dvotaktne fraze. Učitelj/učiteljica svira i pjeva prvu frazu a učenici slušaju, pamte i ponavljaju. Fraze tada spojiti pa pjevati pjesmicu u cjelini. Izvoditi pjesmicu kucanjem olovke o klupu i taktiranjem.

U notnom tekstu se uočava znak repeticije (ponavljanje) , prima

volta (prvi put) i sekunda volta (drugi put) .

Poštujući ove muzičke znakove pjesmicu pjevati od prvog do osmog takta, prima volta, a zatim od petog takta do sekunda volte, ne pjevajući ovog puta takt obilježen prima voltom.

Pjevanje pjesmice uz instrumente tijela i ritmičke instrumente (štapići, zvečke, triangel, def, praporci) odgoditi za sljedeći čas – čas ponavljanja i utvrđivanja gradiva.

Na času utvrđivanja, u uvodnom dijelu, još jednom analizirati ilustraciju iz Udžbenika. Usmjeriti pažnju učenika na dječaka koji puše u ruke kako bi ih zagrijao.

Sa učenicima raditi „**vježbe za ujednačeno pražnjenje pluća**“.

Dlanove zamišljamo kao zaleđen prostor. Vazduh iz pluća lagano izduvavamo kao da želimo otopiti led (u Udžbeniku na str. 44).

39. Slušanje muzike

Zvončići, zvončići

J. Pierpont

7 DO-LO-VE I BRIJEG ZA-BIJE-LI-O JE SNJEG SA SA - O-NA KROZ NOĆ
12 NAŠ SE ČU-JE SMJEH. O - KI-ĆEN I PLAH NAŠ VRA-NAC JU-RI
18 SVUD A ZVO - NA DA-LEK ZVUK PO - KA-ZU - JE NAM PUT. ZVON-ČI-ĆI,
23 ZVON-ČI - ĆI ZVO-NE CIJE-LU NOĆ I O-STA-JU U SJE - ĆA-NJU ŠTO
28 NI - KAD NE - ĆE PROĆI HEJ! ZVON-ČI - ĆI, ZVON-ČI - ĆI, ZVO-NE NA SAV
GLAS KROZ TI-HU NOĆ I ĆI - TAV KRAJ ZVO - NE NA SAV GLAS.

Na prethodnim časovima učenici su naučili brojalicu „Padaj, padaj snježe“ i pjesmicu „Padaj, padaj snježicu“. Ova pjesma i brojatica su tematski povezane sa pjesmom „Zvončići, zvončići“. Stoga ih treba ponoviti u uvodnom dijelu časa radi stvaranja ugođaja. Ponoviti tada pjesmu „Kad si sretan“ koja se takođe može uklopiti u ovu tematsku cjelinu. Ponavljanjem pjesme „Kad si sretan“ stvoriće se zvučna slika tonaliteta u kom se obrađuje nova kompozicija za slušanje (F-dur).

Iako je nova kompozicija „Zvončići, zvončići“ predviđena za slušanje muzike djeca je rado i pjevuše. Prilagođena je i obimu glasa djece te dobi.

Poslušati sa CD-a pjesmu, a nakon slušanja **razgovarati o sadržaju, učeničkim utiscima, analizirati ilustraciju iz Udžbenika.**

Nakon drugog slušanja odrediti karakter kompozicije (**svečana, vesela, tužna**) i najaviti zadatak za sljedeće slušanje: „u kom **tempu** se izvodi kompozicija?“

Treće slušanje: odrediti **dinamiku** kompozicije. Prije slušanja sa učenicima se dogovorite da dizanjem ruke ukažu na **glasno** pjevanje, a da pri **tihom** pjevanju ruka ostane mirna. Sljedeće slušanje će poslužiti da djeca uoče **izvođače (ženski glas** uz instrumentalnu pratnju). Potom slijedi pitanje: „Koji instrument je najglasniji?“ Analizirati ilustraciju i skrenuti učenicima pažnju

kako izgledaju zvončići. Postaviti tada pitanje: „Da li zvončići proizvode duboke ili visoke tonove?“

Prije posljednjeg slušanja kompozicije, ponoviti sve zaključke (**pjesma je vesela, izvodi se brzo, pjeva ženski glas, ističu se zvončići** itd.). Ne treba zaboraviti djeci ukazati na mogućnost kreativnog izražavanja tokom slušanja: **crtanjem, pokretom.**

Napomena: Moderato cantabile (moderato cantabile) – umjereno brzo i raspjevano.

Zadaci iz Udžbenika:

OPIŠI PJESMU!

PODVUCI TAČNE DOGOVORE:

SVEČANA, TUŽNA, VESELA, BRZA, SPORA.

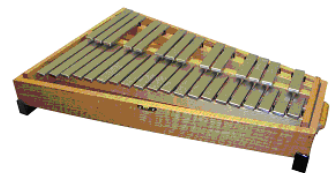
POGODI PO BOJI GLASA KO PJEVA!

KOJE INSTRUMENTE ČUJEŠ? KOJI INSTRUMENT JE NAJGLASNIJI?

DA LI ZVONČIĆI SVIRAJU DUBOKE ILI VISOKE ZVUKOVE?

zvončići

40. Muzička igra

A ko nam je u kolu

Presto Narodna iz Bosne i Hercegovine

A KO NAM JE U KO-LU?
ZLA-TO MA-RA U KO-LU!
NA MA-RI JE KO-ŠU-LJA, BI-RAJ, BI-RAJ MA-RE KO-GA TI JE
B'JE-LOM SVI-LOM ŠI-VE-NA,
A CR-VE-NOM VE-ZE-NA,
DRA - GO, SA - MO NE-MOJ O - NO - GA KO - GA NE-MAŠ RAD ŠTA,

U **uvodnom dijelu časa** ponoviti muzičke igre „Pilići“ i „Berem, berem grožđe“. Pjevati samo pjesme uz koje se igre izvode. Izvoditi ih uz tapšanje rukama ili kucanjem olovke o klupu.

Obrada: Nakon upjevavanja učenika/učenica poslušati snimak muzičke igre sa CD-a. Razgovarati o dječijim utiscima i sadržaju pjesmice. Poslušati muzičku igru još jednom sa zadatkom da djeca odrede tempo u kom se muzička igra izvodi (brz – spor).

„A ko nam je u kolu“ je muzička igra uz pjevanje. Stoga je neophodno naučiti pjevati pjesmu po metodskom postupku obrade pjesme po sluhu. Melodija muzičke igre se podijeli na četverotaktne fraze. Učitelj/učiteljica svira i pjeva prvu frazu (prva četiri takta), učenici slušaju, pamte i ponavljaju. Istim postupkom se uče naredne fraze, zatim se spajaju i melodija se pjeva u cjelini.

Pjevati pjesmu kucanjem olovke o klupu, uz koračanje, svirati na instrumentima tijela itd.

Na sljedećem času ponoviti muzičku igru uz sviranje na ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija, te objasniti kako se igra izvodi.

Opis igre:

Zatvoreno kolo se kreće u pravcu kazaljke na satu. U sredini kola je igračica (učenica) koja na riječi „biraj, biraj Mare“ prilazi nekom od igrača, pokloni mu se i tada s njim zamjenjuje mjesto. Ime „Mara“ se mijenja sa novoizabranim učenikom/icom. Koraci su sljedeći:

- lijeva noga jedan korak ulijevo,
- desna noga korak ispred lijeve,
- korak lijevom nogom ulijevo,
- desna noga ulijevo iza desne.

Igra se završava kada pjevači otpjevaju riječi „rad šta“. Završava se lijevom nogom uz privlačenje desne ka lijevoj.

Ova igra se može izvesti na školskoj priredbi ili na roditeljskom sastanku. Odabрати grupu učenika/učenica koji/koje lijepo pjevaju te oformiti razredni hor. Sa ovom grupom vježbati pjesmu. Druga grupa izvodi kolo.

Harmonika

Presto (ital.) – (veoma) brzo, hitro.

Zadaci iz u Udžbenika:

PRIKUPLJAJTE FOTOGRAFIJE NARODNIH NOŠNJI!
NAPRAVITE PANO!

41. Pjevana brojilica

Leptiriću, šareniću
Autor muzike nepoznat
Stihovi: Jovan Jovanović Zmaj

LE-PTI-RI-ĆU, ŠA RE-NI-ĆU HO-DIKME-NI A - MO E-VO I-MAM JED-NU RU-ŽU
7
PO-MI-RI-ŠI SA - MO E-VO I-MAM JED-NU RU-ŽU PO-MI-RI-ŠI SA - MO.

LEPTIRIĆU, ŠARENIĆU, HODI K MENI AMO,
EVO IMAM JEDNU RUŽU, POMIRIŠI SAMO.

JA BIH DOŠ'O, AL' SE BOJIM OD TE IGLE KLETE –
UBOŠĆE ME, PROBOŠĆE ME – ONDA ZBOGOM, SVIJETE!

REFREN:
LEPTIRIĆU, ŠARENIĆU .....

NEĆU, LEPKO, NEĆU, LEPKO, ŽIVOTA MI MOGA,
SAMO HOĆU DA IZBROJIM KOL'KO IMAŠ NOGA.

E, PA TO TI MOGU REĆI IZ DALEKA, BRAJKO,
LEPTIR IMA ŠEST NOŽICA, A SAD ZBOGOM, RANKO!

U Nastavnom programu za prvi razred devetogodišnje osnovne škole „Leptiriću, šareniću“ je svrstana u pjevane brojalice. Stoga je nju potrebno obraditi po istom postupku kao i pjevanu brojalicu „Igra kolo naokolo“. Prikladno je u uvodnom dijelu časa upjevati djecu pjesmama „Padaj, padaj snježiću“ i „A ko nam je u kolu“. Ove pjesme su u dvočetvrtinskom taktu (dvodijelni ritam) i zapisane su u C-duru kao i pjevana brojalica (brojalica sa napjevom) „Leptiriću, šareniću.“

Cilj časa: Učenje nove pjevane brojalice „Leptiriću, šareniću“.

Obrada:

Radi doživljaja brojalicu treba prvo poslušati sa CD-a ili u izvođenju učitelja /učiteljice uz instrumentalnu pratnju. Tada sa učenicima povesti razgovor o tome kako su je doživjeli, i o čemu govori poetski tekst.

Drugo slušanje: Uočava se da pjesmicu izvodi **jedan ženski glas** – pjevač uz **instrumentalnu pratnju**.

Treće slušanje: tokom trećeg slušanja od djece se zahtijeva da uočavaju brzinu izvođenja. Ponuditi im pojmove koje mogu koristiti (brzo – sporo).

Nakon dva do tri slušanja preći na učenje brojalice po metodskom postupku obrade pjesme po sluhu (istovremeno se uči notni i poetski tekst).

Obrada brojalice sa napjevom:

- brojalica se podijeli u manje cjeline – dvotaktne fraze,
- učitelj/učiteljica pjeva prvu frazu, učenici slušaju i ponavljaju,
- postupak treba ponoviti dva do tri puta,
- svaku frazu učiti na isti način,
- spajanje prve i druge fraze,
- spajanje treće i četvrte fraze itd.,
- pjevanje brojalice u cjelini.

Kada djeca nauče melodiju i poetski tekst, preći na izvođenje brojalice sa razbrojavanjem **u parovima**, na način kao što to djeca rade tokom izvođenja

govorenih brojalica. Dodati potom instrumente tijela: tapšanje ruku sa dva pokreta **dlanom o dlan i dlanom o nadlanicu, koračanjem u koloni, stupanjem u mjestu** itd. Dvodijelnu mjeru možemo ozvučiti i na sljedeći način: **dlanom o dlan i pucketanjem prstiju**.

Sviranje na ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija se može odložiti za sljedeći čas (ako čas traje 20-25 minuta), čas utvrđivanja. Na ovom času učenici/ice mogu od **plastelina** oblikovati leptiriće i ružu te figurice uključiti u izvođenje. Učenje će se odvijati kroz igru a nastava će biti zanimljivija. Umjesto figurica od plastelina u igru se mogu uključiti i lutke – prstići.

Zadaci iz Udžbenika:

NAUČILI STE LIJEPO PJEVATI PJESMU.

SADA SE POIGRAJTE! OPONAŠAJTE TEKST PJESME!

U IGRI ĆE VAM POMOĆI VAŠE LUTKE – PRSTI.

NACRTAJTE LEPTIRIĆA I RUŽU! STAVITE LUTKICE NA PRSTE!

PJEVAJTE I GLUMITE!

MOŽETE NAPRAVITI FIGURICE I OD PLASTELINA.

STAVITE IH NA OLOVKE!

42. Slušanje muzike

Sa unukom Janom

Avdo Smailović

Kompozicija „Sa unukom Janom“, stav iz svite „Sretanja“ pisana je za violinu i klavir. Izvode je kćerke kompozitora Avde Smailovića, violinistica Violeta i pijanistica Mejra.

U **uvodnom dijelu** časa poslušati „Sanjarenje“. Učenici/ice će prepoznati slušano djelo. Podsjetiti učenike kako se djelo zove, da je pisano za klavir, kompozicija se izvodi tiho i u sporom tempu.

Poslušati „Sa unukom Janom“ sa CD-a. Porazgovarati sa učenicima/učenicama o njihovim utiscima. Nakon iskazanih **dječijih utisaka** odslušati kompoziciju još jednom kako bi doživljaj bio što potpuniji. Navesti **naslov kompozicije** i porazgovarati s djecom o njihovim majkama, bakama i djedovima. Analizirati ilustraciju iz Udžbenika. Odslušati kompoziciju drugi put i odrediti njen **karakter (vesela, tužna, svečana)**.

Treće slušanje: odrediti **tempo** kompozicije (brz – spor).

Četvrto slušanje: kojom **jačinom** se izvodi kompozicija? Na kraju povesti razgovor o tome koji instrumenti se čuju u kompoziciji „Sa unukom Janom“? Pored toga što smo violinu i klavir predstavili zvučno, potrebno ih je prikazati i vizuelno u čemu će pomoći slike instrumenta iz Udžbenika.

Kada su uočeni svi elementi interpretacije (vesela kompozicija, brzog tempa, izvodi se glasno, pisana za violinu i klavir), učenici/ice slušaju kompoziciju još jednom i tokom slušanja kompozicije crtežom ili pokretom izražavaju svoja osjećanja.

43. Brojalica

Voli da se mazi

VO - LI DA SE MA - ZI VO - LI I DA PRE - DE, AL' NAJ - VI - ŠE VO - LI
MI - ŠE - VE DA JE - DE. I NA KRA - JU TA - ČKA, TO JE DJE - CO MA - ČKA!

Brojalica „Voli da se mazi“ je racionalna brojalica. Poslužiće za ponavljanje **četverodijelnog ritma** i nesvjesno izvođenje **dužih i kraćih notnih trajanja** sa tendencijom svjesnog uočavanja ovih pojava (**dugi slog – kratki slog**).

Uvod: ponoviti brojalicu „Padaj, padaj sniježe“, izvesti je kucanjem olovke o klupu, koračanjem, tapšanjem rukama sa četiri pokreta, te razbrojavanjem učetvero. Podijeliti tada razred u grupe i to tako da svaka grupa ima drugi zadatak. Prva grupa stupa u mjestu, druga grupa kuca ritam brojalice olovkom o klupu, treća grupa izvodi jedinice brojanja itd.

Obrada: Poslušati novu brojalicu sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice. Porazgovarati sa učenicima/učenicama o njihovim utiscima, a zatim o sadržaju brojalice. Tada najaviti cilj časa: učenje nove brojalice „Voli da se mazi“.

Učenje nove brojalice treba početi ponovnim slušanjem. Učitelj/učiteljica izvodi brojalicu u cjelini nekoliko puta, a učenici slušaju i pamte. Djeca izvode brojalicu uz učitelja/učiteljicu, izvode ritam brojalice kucanjem olovke o klupu, izgovaraju brojalicu, razbrojavanjem učetvero. Brojalicu izvodi cijeli razred uz tapšanje sa četiri pokreta ruku (ponoviti pokrete) a potom se izvodi u grupama i pojedinačno.

Kada je brojilica dobro naučena i djeca je ravnomjerno izgovaraju, preći na sviranje činelama. Pogledati ilustraciju iz Udžbenika (str. 50). Ukoliko škola ne može obezbijediti Orfov instrumentarij moguće je koristiti dječije igračke-instrumente i bar približno doživjeti četverodijelni ritam/takt. Pored ovog instrumenta potrebno je koristiti ostale instrumente na kojima su djeca već svirala (štapići, zvečke, def, triangel, praporci).

Postupak tokom rada sa instrumentima

Podijeliti razred u dvije grupe od kojih prva izvodi ritam brojilice na štapićima, a druga grupa izgovara brojalicu. Isti postupak ponoviti izgovaranjem brojilice i sviranjem na triangu, a zatim zamijeniti uloge tako da svako dijete prođe fazu sviranja. Sada ponoviti postupak svirajući činele. Obavezno skrenuti pažnju učenicima da prvu jedinicu brojanja (dobu) u taktu naglase. Napominje se još jednom da sve pojmove koji se nalaze u Priručniku učitelj/učiteljica ne koristi u radu sa djecom (takt, mjera, jedinica brojanja, aranžman).

Tokom sviranja služiti se sljedećim aranžmanom. Na kraju podijeliti razred u četiri grupe, te pokušati izvesti kompletan aranžman.

VO - LI DA SE MA - ZI, VO - LI I DA PRE - DE, AL' NAJ - VI - ŠE VO - LI

MI - ŠE - VE DA JE - DE I NA KRA - JU TA - ČKA TO JE DJE - CO MA - ČKA!

Napomena: Djeca uče ove ritmove isključivo po sluhu. Učitelj/učiteljica izvodi ritam na određenom instrumentu a djeca slušaju, pamte i ponavljaju.

44. Pjevanje i sviranje

Maca prede

PO - KRAJ PE - ĆI MA - CA PRE - LA DO NJE DO - BRA DJE - CA SJE - LA

PA JOJ TI - HO ŠAP - TAT STA - LA PRE - DI, PRE - DI MA - CO MA - LA

I mi ćemo platno tkati,
platno našoj mami dati,
mama će nam dobra biti,
novo ruho nam sašiti.

A kad tata dođe kući,
lijepo ćemo se obući,
tata će nam dobar biti,
sve nas redom zagrliti.

U **uvodnom dijelu časa** poigrati se sa djecom svirajući ili pjevajući neutralnim slogom (la-la-la, na-na-na) do sada naučene pjesme, muzičke igre. Djeca na osnovu melodije pogađaju koju pjesmicu čuju. Odabрати tri do četiri pjesmice („Igra kolo naokolo, „Pilići“, „Berem, berem grožđe“, „Leptiriću, šareniću“ itd.). Kada ih djeca prepoznaju, otpjevati ih i tako upjevati učenike/ice. Pomenute pjesmice i muzičke igre su u C-duru.

Pjesmicu obraditi već ustaljenim metodskim postupkom. Kada je pjesmica naučena svirati na instrumentima tijela i ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija (štapići, zvečke, def, triagl, praporci, činele).

Prijedlog aranžmana:

PO - KRAJ PE - ĆI MA - CA PRE - LA DO NJE DO - BRA DJE - CA SJE - LA

PA JOJ TI - HO ŠAP - TAT STA - LA PRE - DI, PRE - DI MA - CO MA - LA

U aranžmanu se teški dio takta (naglašenu dobu – tezu) svira na zvečkama i činelima jer imaju prodorniji zvuk, dok se laki dio takta (nenaglašenu dobu – arzu) svira na štapićima koji imaju kratak i suh zvuk.

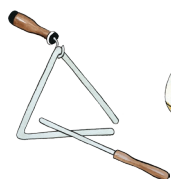
ZABAVI SE

PJEVAJ NAUČENE PJESME!

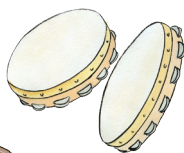
UMJESTO RIJEČI PJEVAJ SLOGOVIMA: LALALA

OSTALI UČENICI POGAĐAJU KOJA JE TO PJESMA.

KOJE INSTRUMENTE VIDISH NA OVOJ SLICI?

Triangl

Def, daire
ili tamburin

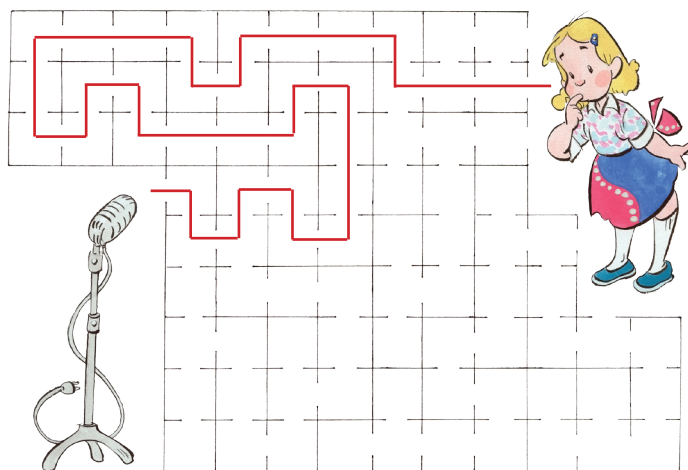
Zvečke

Štapići

KLAVIR
TRUBA
ŠTAPIĆI
ZVEČKE
DEF
GITARA
HARMONIKA
TRIANGL
VIOLINA

PRONAĐI PUT DO MIKROFONA!

45. Muzička igra

U šumici zeko

U ŠU-MI-CI ZE-KO SJE-DI SPI, SJE-DI SPI. JA-DAN ZE-KO ŠTA TI BI
PA NE MO-ŽEŠ SKO-ČI-TI, SKO-ČI SAD, SKO-ČI SAD, SKO-ČI SAD.

Od lovačkih pasa čuvaj se,
Čuvaj se.
Oni će te loviti,
Gospodaru nositi.
Skoči sad, skoči sad!

Uvodni dio časa iskoristiti za prepoznavanje naučenih pjesmica i muzičkih igara. Učitelj/učiteljica pjeva melodiju neutralnim slogovima (la-la-la, na-na-na), a učenici pogađaju kako se pjesmica zove. Ponoviti na ovom času, te ujedno iskoristiti za upjevavanje, sljedeće pjesmice i muzičke igre: „Pokraj peći maca prela“, „A ko nam je u kolu“ i „Padaj, padaj, snježiću“. Sve pjesmice su u C-duru kao i muzička igra „U šumici zeko“.

Naučiti pjevati pjesmu po sluhu. Tokom učenja dijeliti melodiju na **jedan trotakt** (prva tri takta) a zatim na **dvije dvotaktne fraze**. Dijelove pjesmice tada spajati u cjelinu – pjesmu. Kada je pjesma naučena, izvoditi je uz tapšanje ruku sa četiri pokreta, kucanjem svakog sloga olovke o klupu (ritam), stupanjem u mjestu, sviranjem na ritmičkim instrumentima.

Muzička igra „U šumici zeko“ je takođe imitativna igra kao i veliki broj do sada obrađenih igara. Izvodi se oponašanjem sadržaja. Izvođenje se može organizovati na sljedećem času u trajanju od 20-25 minuta ili na času tjelesnog odgoja.

46. Ponavljamo trodijelni i četverodijelni takt (ritam)

Brojalica

Od koga si ti

Ponavljanjem brojalica „Jedan, dva, tri“ i „Voli da se mazi“ pripremiti djecu za učenje nove brojalice. Podsjetiti učenike kako se tapšanjem rukama ozvučavaju trodijelni i četverodijelni takt (ritam). Izvesti (razbrojavati) brojalicu „Jedan, dva, tri“ utroje, a zatim ozvučiti na sljedeći način: klupa, pljesak, pucketanje prstima. Brojalicu „Voli da se mazi“ izvesti (razbrojavati) učetvero, a potom je ozvučiti: koljena, klupa, pljesak, pucketanje prstima. Poigrati se ritmičkim instrumentima uz izgovaranje brojalica pa preći na učenje nove.

„Od koga si ti“ je racionalna brojalica zapisana u trodijelnom i četverodijelnom taktu. Učiti je po ustaljenom metodskom postupku kao i brojalicu „Eci, peci, pec“ koja je takođe zapisana u trodijelnom i četverodijelnom taktu (promjena takta/ritma).

Tokom izgovora brojalice voditi računa o **pravilnom akcentiranju (naglašavanju) teksta**, npr.: u drugom taktu tekst „Od koga si ti“ često se izgovara „**odko gasi ti**“. Voditi računa da naglasak bude na riječi „**koga**“. Isti problem se javlja u četvrtom taktu. Stih „**Ja sam ruža od božura**“²³ se najčešće izgovara „**Jasam ruža odbo žura**“. Naglasak je na riječima „**ruža**“ i „**božura**“.

Tokom sviranja uz brojalicu koristiti neke od do sada korištenih ritmičkih instrumenata: štapići, zvečke, def, triangl, praporce i činele.

Kada učenici/ice nauče pravilno i ravnomjerno izgovarati brojalicu, skrenuti

23 Božur, rod polužbunastih biljaka sa lijepim cvijetom, sličnim ruži.

im ponovo pažnju na duže i kraće trajanje slogova. **Potrebno je dovesti ih u fazu svjesnog uočavanja ovih pojava (dugi slog – kratki slog).**

Učenici sada formiraju grupe od troje i četvero djece. Tada dati precizno objašnjenje kako da izvode brojalicu „Od koga si ti“. **Utroje** se izvode stihovi zapisani u trodijelnom taktu a **grupe od četvero djece** izvode stih zapisan u četverodijelnom taktu. Potrebno je dovesti učenike do zaključka da se razbrojavanje brojalice izvodi sa različitim grupama od troje i četvero djece.

JE-DAN,	DVA,	TRI,	
OD KO-	GA SI	TI?	
JA SAM	RU-ŽA	OD BO-	ŽU-RA,
BO-ŽU-	RO-VA	KĆI.	

 GLASNO   TIHO

Zadaci iz Udžbenika:

SVIRAJ SVAKI SLOG BROJALICE!

ODREDI SAM/A KOJI INSTRUMENT ĆEŠ SVIRATI!

KOJE KUĆICE IMAJU SAMO JEDAN SLOG?

DA LI TI SLOGOVI TRAJU DUGO? ILI TRAJU KRATKO?

SVIRAJ DO SADA NAUČENE BROJALICE ŠTAPIĆIMA!

TEKST BROJALICE GOVORI U SEBI. OSTALI ĐACI POGAĐAJU.

47. Pjevanje

Majka uz kolijevku

Jakov Gotovac

NA VJE-ĐE TI SA - NAK SJE - DA, PRE - VA - RI TI O - ČI GLE - DA,
TI - HO MJE - SEC NE - BOMBRO - DI, TI - HO SJE - NA ZE - MLJOM HO - DI,
MAJ - ČI - NO TE SR - CE GRI - JE, DA TI DU - ŠA SLA - ĆE SNI - JE,
ZVJE - ZDO MO - JA, LA - KU NOĆ, ZVJE - ZDO MO - JA, LA - KU NOĆ.
ZLA - TO MO - JE, LA - KU NOĆ, ZLA - TO MO - JE, LA - KU NOĆ.
BRI - GO MO - JA, LA - KU NOĆ, BRI - GO MO - JA, LA - KU NOĆ.

Pjesmica „Majka uz kolijevku“ je predviđena za obradu krajem februara kako bi je djeca mogla pjevati svojim majkama prigodom 8. marta, Dana žena. Tekst ove uspavanke je povod za uvodni razgovor o tom prazniku i za stvaranje atmosfere, pa je poželjno pročitati ga nakon kraćeg razgovora o majci i slušanja pjesme.

Učiti pjesmu po sluhu dijeleći je tokom učenja na dvotakte.

Kada je pjesma dobro naučena, svirati uz pjevanje na instrumentima tijela i ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija.

Pjesma „Majka uz kolijevku“ je uspavanika koju pjevamo tiho i u sporom tempu.

Zadaci iz Udžbenika:

KAKO PJEVAMO USPAVANKU?

GLASNO ILI TIHO? BRZO ILI SPORO?

PODVUCI TAČNE ODGOVORE!

KOJI INSTRUMENT ČUJEŠ? DOPUNI! ZVO__ČI__I! (ZVONČIĆI)

48. Muzička igra

Hodavka

Zapisala: Jelena Dopuđa
Sarajevo i oklica
Tekst zapisao: Alija Nametak

SA - RAJ - KA   DJE - VOJ - KA   MAJ - CI   PLA - KA - LA   PLA - KA - LA
NE DAJ ME,   NE DAJ ME,   MAJ - KO,   DA - LE - KO   DA - LE - KO
O - STA MI,   O - STA MI,   CVI - ĆE,   NE - JA - KO.   NE - JA - KO.

ČESTO GA MAJKO ZALIVAJ
U VEČER GROZNIM SUZAMA,
IZJUTRA ROSOM S PENĐŽERA!

Pjevanjem narodnih pjesama i izvođenjem narodnih kola učenici/ice razvijaju ljubav prema narodnoj tradiciji svog i drugih naroda, pa se stoga u Priručniku i Udžbeniku za prvi razred nalazi nekoliko takvih pjesama i muzičkih igara. **Ove igre se uče više informativno.** Od učenika/učenica se ne očekuju precizni pokreti.

U uvodnom dijelu časa ponoviti muzičku igru „Kulina bana vojska je“ i prisjetiti se pravila po kojima se igra izvodi.

Novu muzičku igru obraditi po istom metodskom postupku kao i prethodne. Naučiti po sluhu prvo pjesmu „Sarajka djevojka“, uz koju se igra izvodi. Kada je pjesma dobro naučena, preći na učenje pravila igre.

Opis igre: Hodavka

Kolo izvode djevojčice poredane u dva niza. Na jednoj i na drugoj strani ima jednak broj igračica a igru i pjesmu izvode naizmjenično. Igračice spoje ruke ispod laktova (ispod ruke) i podboče se.

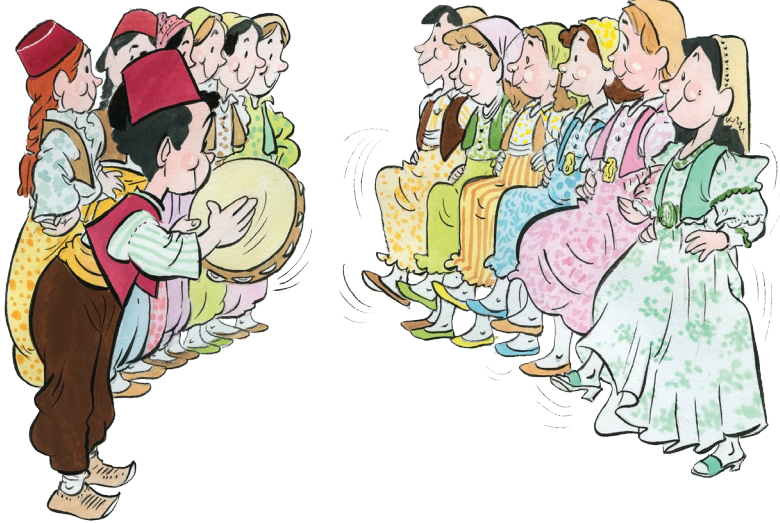
Prvi niz:

- 8 koraka naprijed (počinju desnom nogom),
- 8 koraka nazad – natraške (počinju desnom nogom), na kraju se desna noga priključi do lijeve, na mjesto,
- dok prvi red pjeva i pleše drugi niz stoji na mjestu i šuti,
- zamijeniti uloge: prvi niz stoji i šuti, a drugi niz pjeva i pleše.

Kako bi dječaci bili uključeni u igru, dati nekima od njih da sviraju na ritmičkim instrumentima (npr. def), a ostali neka pjevaju pjesmu „Sarajka djevojka“.

Ritam:
Sa - raj - ka   dje - voj - ka   maj - ci   pla - ka - la

Takt 4/4. Tempo umjereno polagani.

Zadaci iz Udžbenika:

SLUŠAJ PJESMU SA CD-a!

KOJI INSTRUMENT SI PREPOZNAO/LA?

NAPIŠI! ..... (HARMONIKA)

NAUČI KORAKE KOLA!

49. Slušanje muzike

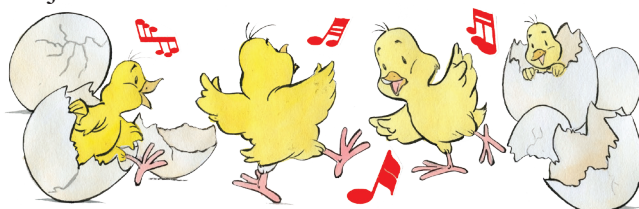
Ples pilića u ljuskama Stav iz djela „Slike sa izložbe“ Modest P. Musorgski

Modest Musorgski je ruski kompozitor. Rođen je 1839. u selu Karevu, a umro 1881. na svoj 42. rođendan.

Ciklus „Slike s izložbe“ za klavir (1874. g.) je nastao na temelju izložbe crteža i akvarela kompozitorova prijatelja i arhitekta V. Hartmanna. Musorgski je izabrao 10 karakterističnih likovnih radova i stvorio veoma privlačno muzičko djelo. Odabrani prizori su sljedeći: „Ples pilića u ljuskama“, „Gnomus“, „Koliba na kokošjim nogama“, „Igra djece u perivoju Tuilerija“, „Bydlo“, „Samuel Goldenberg i Schmuyle“, „Trg u Limogesu“, „Velika vrata u Kijevu“ itd. Na početku ciklusa se nalazi stav „Promenada“ („Šetnja“) koji se i kasnije javlja među pojedinim slikama te je element spajanja svih stavova u jednu cjelinu²⁴.

Nakon smrti M. Musorgskog, Moris Ravel je preradio kompoziciju za orkestar. Ove informacije su isključivo za učitelja/učiteljicu dok djeca pamte samo naslov kompozicije.

Dakle, „Ples pilića u ljuskama“ je stav iz djela „Slike s izložbe“, pisan je za solo klavir. Poslušati djelo te razgovarati o dječijim utiscima. Potrebno je kompoziciju poslušati nekoliko puta kako bi učenici/ice mogli uočiti sve karakteristike djela. Naslov kompozicije otkriti nakon drugog slušanja, te analizirati ilustraciju iz Udžbenika.

Tokom slušanja odrediti da je kompozicija „Ples pilića u ljuskama“ vesela, brza i da se izvodi glasno.

Tokom posljednjeg slušanja djeca izražavaju svoju kreativnost **pokretom** ili **crtežom**.

Zadaci iz Udžbenika:

DA LI JE MUZIKA VESELA ILI TUŽNA?

OPIŠI JE!

24 Andrejs, Josip: Povijest glazbe 2., Liber Mladost, Zagreb, 1976, str. 617.

NAPIŠI! KOJI INSTRUMENT ČUJEŠ?
 VEĆ STE UPOZNALI NEKOLIKO INSTRUMENATA.
 SAKUPLJAJ NJIHOVE FOTOGRAFIJE.
 DONESI IH UČITELJU/UČITELJICI!
 NAPRAVITE PANO!

NARODNE NOŠNJE NARODA BOSNE I HERCEGOVINE

50. Brojalica

Golub s krova guče

GO - LUB S'KRO - VA GU ĆE, GO - LU - BI - CU TU - ĆE.
 ŠTO NE - SLU - ŠAŠ STRI - NO KA - KO GU - ĆEM FI - NO?

Uvodni dio časa organizovati po uzoru na prethodne časove na kojima se učila brojalica. Ponoviti brojalice „Voli da se mazi“ i „Tužibaba reza“ uz ozvučavanje četverodijelne mjere. Izvesti ih svirajući na ritmičkim instrumentima, dozvoljavajući djeci širu slobodu u njihovom predlaganju aranžmana. Formirati grupe od četvero djece te razbrojavati brojalice učetvero.

Poslušati novu brojalicu sa CD-a, porazgovarati s djecom o njihovim utiscima, pa analizirati ilustraciju iz Udžbenika kako bi doživljaj bio potpuniji.

Učiti brojalicu po ustaljenom postupku dok je djeca ne nauče na pamet. Obraćati pažnju na pravilno izgovaranje i akcentovanje teksta, naročito u drugom taktu: „Golubicu tuče“. Česta je pojava da ove riječi djeca izgovaraju „golu-bicu tuče“.

Skrenuti djeci pažnju na **duga i kratka trajanja** slogova (dva sloga na jedan pokret ruke – kratka trajanja i jedan slog na jedan pokret ruke – duga trajanja). Učitelj/učiteljica izvodi brojalicu, a učenici/ice dizanjem ruke upozoravaju da su uočili duga trajanja ili obrnuto.

Kada je brojalicu dobro naučena izvoditi je uz sviranje na ritmičkim instrumentima, instrumentima tijela. Sviranje se može organizovati na drugom času u trajanju od 20 do 25 min).

GO-LUBSKROVAGU-ČE, GO-LU-BI-CUTU-ČE. ŠTONE SLUŠAŠ STRI-NO KA-KOGUČEM FI-NO?

Grafički prikaz brojalice iz Udžbenika:

GO-LUB	S KRO-VA	GU-	ČE,		GLASNO
GO-LU-	BI-CU	TU-	ČE.		TIHO
ŠTO NE	SLU-ŠAŠ,	STRI-	NO,		
KA-KO	GU-ČEM	FI-	NO?		

IZVEDITE BROJALICU U KOLONI – VOZIĆU!

SADA SE PODIJELITE U GRUPE:

 SVIRAJ NA DEFU ILI ZVEČKAMA! SVIRAJ ŠTAPIĆIMA!

51. Pjevamo i sviramo

Satić kuca

Umjereno brzo (Moderato) Zlatko Špoljar

SA - TIĆ KU - CA TI - KA TA - KA, TIK - TAK, TIK - TAK,
U - STAJ PA SE BR - ZO SPRE - MI, TIK - TAK, TIK - TAK,
A KAD BU - DE DVA - NAEŠT SA - TI, TIK - TAK, TIK - TAK,

SVA - KO JU - TRO BU - DI ĐA - KA: TIK - TAK, TIK - TIK - TAK!
I U ŠKO - LU ON - DA KRE - NI: TIK - TAK, TIK - TIK - TAK!
O - PET ČU TE TA - KO ZVA - TI: TIK - TAK, TIK - TIK - TAK!

Stvoriti atmosferu za rad ponavljanjem sljedećih pjesmica „Rođendanska pjesma“ i „Patak“. Ove pjesme su zapisane u D-duru kao i nova pjesmica, pa će učenici/ice na taj način biti upjevani. Podsjetiti ih kako se ozvučava dvodijelni takt, te pjesmice izvoditi uz tapšanje rukama sa dva pokreta, kucanjem olovke o klupu ritma pjesmica ili sviranjem na nekom od ritmičkih instrumenata.

Svakako da i na ovom času ne smije izostati slušanje pjesmice radi dječijeg doživljaja i stvaranja želje za učenjem i pjevanjem nove. Nakon slušanja pjesme sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice, razgovarati o dječijim utiscima. Tokom razgovora koristiti ilustraciju iz Udžbenika.

Potrebno je odrediti karakter kompozicije (**vesela**), tempo u kom se izvodi (**brz**) i dinamiku kojom se izvodi (**tiho – glasno**).

Tokom učenja, pjesmicu dijeliti na dvotaktne fraze, zatim ih spajati u četverotaktne i na kraju spajati pjesmicu u cjelinu – melodiju. Kada je pjesmica dobro naučena izvoditi je u grupama, pojedinačno, cijeli razred, i to uz instrumentalnu pratnju.

Sviranje na ritmičkim instrumentima i instrumentima tijela organizovati na sljedećem času, času utvrđivanja. (čas u ovom slučaju traje 20-25 minuta).

52. Slušanje muzike

Labud

Iz svite „Karneval životinja“
Kami Sen-Sans

Kami Sen-Sans (Camille Saint-Saens) je francuski kompozitor. Rođen je u Parizu 1835. godine, a umro u Alžiru 1921. godine. „Karneval životinja“ je zoološka fantazija – svita u **14 stavova, za dva klavira, gudački kvintet, flautu, klarinet, ksilofon i orkestar. Djelo je napisano 1886. godine.**

„Karneval životinja“ je djelo koje se kontinuirano sluša tokom sva četiri razreda, odnosno, u svakom razredu je predviđeno za slušanje nekoliko stavova iz ove kompozicije.

Tokom navođenja naziva pojedinih stavova iz ovog djela naznačeno je u kom razredu će se slušati neki od tih stavova. Zbog toga redosljed nije onakav kakav je u originalnoj kompoziciji.

Stavovi su:

Labud – I razred

Klokani – II razred

Kokoši i pijetlovi – II razred

Akvarij – II razred

Kavez / krletka – II razred

Fosili – II razred – fosili su okamenjeni ostaci
davnih životinja (ovdje je kompozitor koristio pjesmice:
„Kuca, kuca Pero“ i „Blistaj, blistaj, zvijezdo mala“).

Magarci – III razred

Pijanist – III razred

Kornjače – IV razred

Slon – IV razred

Uvod i kraljevska koračnica lavova

Kukavica u šumi

Antilopa (Brze životinje)

Finale.

Violončelo

Uvodni dio časa – pročitati Ezopovu basnu:

LABUD

Jednom, davno, imao čovjek gusku i labuda. Labuda držaše da mu pjeva, a gusku da je iznese na stol. Kada je došao čas da gusku snađe njena sudbina, bijaše noć. Bilo je teško razlikovati jednu pticu od druge. Tako vlasnik umjesto guske sveza labuda. Ovaj zapjeva pjesmu, te tako otkri da je labud. Zahvaljujući toj pjesmi se spasi neizbježne smrti.

Pustiti snimak sa CD-a i poslušati kompoziciju. Nakon slušanja porazgovarati o dječijim utiscima.

Drugo slušanje: tokom drugog slušanja djeca imaju zadatak da odrede tempo kompozicije (**spor**). Povezati lagano kretanje labuda po vodi sa tempom kompozicije.

Slušati kompoziciju ponovo sa zadatkom da djeca uoče dinamiku (jačinu) izvođenja kompozicije (tiho izvođenje) nudeći im mogućnosti, kompozicija se izvodi glasno ili tiho. Porazgovarati sa učenicima i o karakteru kompozicije (tužna, vesela, svečana).

Tokom sljedećeg slušanja učenici imaju zadatak da obrate pažnju na instrumente koji se čuju u kompoziciji: **klavir** (kao prateći instrument) i **violončelo**.

Violončelo, kao novi instrument za djecu treba predstaviti i vizuelno pa je stoga neophodno analizirati ilustraciju iz Udžbenika.

Prije posljednjeg slušanja ponoviti da se kompozicija izvodi u sporom tempu, tiho, i da je pisana za violončelo i klavir.

53. Brojalica

Preš'o Petar

PRE - Š'O PE - TAR PRE - KO PU - TA PI - TA PAV - LA PO PET PU - TA:
'PO - ŠTO PAV - LE PET PA - TA - KA?' 'PET PA - TA - KA, PET PE - TA - KA."

Do sada su učenici/ice naučili/e nekoliko brojalica zapisanih u četverodijelnom taktu: „Pusti pužu rogove“, „Pliva patka preko Save“, „Tužibaba reza“, „Padaj, padaj snježicu“, „Voli da se mazi“ i „Golub s krova guče“. Ponoviti u **uvodnom dijelu časa** neku od navedenih brojalica koju djeca najradije izvode. Brojalice izvoditi uz tapšanje rukama sa četiri pokreta, koračanje, tapšanje po koljenima, na instrumentima Orfovog instrumentarija. Ako su učenici raspoloženi da se zadrže na poznatim brojalicama može se organizovati takmičenje po grupama, gdje bi bili proglašeni najuspješniji izvođači.

Nakon stvaranja raspoloženja i atmosfere za rad, preći na slušanje nove brojalice sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice. Porazgovarati sa učenicima/učenicama o sadržaju brojalice, objasniti nepoznate riječi (pet petaka) pa odslušati brojalicu još jednom. Poslije drugog slušanja analizirati ilustraciju iz Udžbenika.

Brojalicu učiti po istom metodskom postupku kao i prethodno navedene brojalice. Naučiti je napamet, pravilno i ravnomjerno izgovarati uz taktiranje i kucanjem olovke o klupu.

PRE-Š'O PE-TAR PRE-KO PU-TA,
PI-TA PA-VLA PO PET PUTA:
"PO-ŠTO, PA-VLE, PET PA-TA-KA?"
"PET PA-TA-KA, PET PE-TA-KA."

Napomena: Tokom izvođenja brojalice pravilno naglašavati riječi petak (dan u sedmici – dugo e) i petak (novčanica od pet KM – kratko e).

Sviranje organizovati na sljedećem času, času ponavljanja i utvrđivanja. Odabrati za sviranje neke od poznatih ritmičkih instrumenata (štipiće, zvečke, def, triagl, činele, praporce) a u stvaranju aranžmana može poslužiti neki od primjera već navedenih brojalica iz Priručnika.

54. Pjevanje i sviranje

Dok mjesec sja

J. B. LILLY

Napraviti kratki uvod u čas slušanjem pjesmice „Djeca su ukras svijeta“. Djeca su tokom slušanja pomalo naučila pjevušiti pjesmicu. Sada će se prisjetiti ko je izvodi (**jedan pjevač – više pjevača**) i tokom slušanja i pjevušenja pripremiti za učenje nove pjesme.

Novu pjesmicu odslušati radi doživljaja, bilo da je nastavnik otpjeva uz pratnju nekog instrumenta ili da je učenici čuju sa CD-a.

Slijedi učenje. Pjesmicu učiti po dvotaktima ali tako da se nauče prva dva dvotakta i odmah spajaju u cjelinu (četverotaktnu). Ponoviti isti postupak sa trećim i četvrtim, petim i šestim, te sedmim i osmim dvotaktom. Spajati tada pjesmicu u cjelinu.

Kada učenici/ice nauče dobro poetski i notni tekst, pokušati primijeniti dinamiku u pjesmici. Neka djeca predlažu kojom dinamikom žele i trebaju izvoditi pjesmu „Kuca, kuca Pero“.

Pored doživljaja pjesmice i uživanja tokom njenog pjevanja učenicima obavezno treba ukazati na pravilan izgovor riječi „Pero“ i „pero“.

Sviranje na instrumentima tijela i ritmičkim instrumentima organizovati na sljedećem času.

55. Muzička igra

Zeko pleše

Josip Kaplan

ŠA - PI - CE MI ZE - KO DAJ, SA MNOMMA - LO PO - I - GRAJ. JE - DNOM A - MO, ZA - TIM TA - MO,
NA - O - KO - LO TO MI ZNA - MO, NA - O - KO - LO TO MI ZNA - MO.

2. ŠAPICAMA KLOP, KLOP, KLOP,
NOŽICAMA TOP, TOP, TOP.
JEDNOM AMO, ZATIM TAMO,
NAOKOLO TO MI ZNAMO.

4. PRSTIĆIMA PUC, PUC, PUC,
GLAVICAMA TUC, TUC, TUC.
JEDNOM AMO, ZATIM TAMO,
NAOKOLO TO MI ZNAMO.

3. NEKA VIDE DJECA SVA,
KAKO ZEKO PLESAT ZNA
JEDNOM AMO, ZATIM TAMO
NAOKOLO TO MI ZNAMO.

Josip Kaplan je hrvatski kompozitor koji je većinu svojih kompozicija za djecu ili hor pisao na teme iz prirode.

Muzička igra „Zeko pleše“ je imitativna muzička igra, igra sa pjevanjem.

U **uvodnom dijelu časa** ponoviti pjesmu „Kad si sretan“. Otpjevati je i izvoditi uz instrumente tijela. Na taj način je stvorena atmosfera za rad i djeca su upjevana u tonalitetu u kojem je nova muzička igra.

Pošto je poetski tekst muzičke igre sa pjevanjem nešto duži, za njenu obradu je potrebno i više vremena. **Planirati za obradu dva časa:**

- čas učenja pjesme,
- čas pjevanja sviranja i plesa (slobodni pokreti – kreativnost učenika),
- izvođenje muzičke igre sa pjevanjem na času tjelesnog odgoja.

Novu muzičku igru obraditi po istom metodskom postupku kao i prethodne: učiti prvo pjevati pjesmicu (po dvotaktnim frazama), spajati fraze u cjeline, učiti tekst sljedećih strofa, pa pjevati pjesmu u cjelini sa svim izražajnim elementima interpretacije: u brzom tempu i primjenjujući u dogovoru sa učenicima dinamiku, **glasno i tiho pjevanje**.

Čas pjevanja, sviranja i plesa izvoditi po ustaljenom postupku pri obradi muzičkih igara.

Kada je pjesma uz koju se izvodi igra dobro naučena, preći na učenje pravila igre. Već je rečeno da je igra imitativna. Treba je izvoditi slijedeći sadržaj teksta pjesme.

Prijedlog izvođenja igre: Podijeliti djecu u grupe te neka svaka grupa sačini kolo. Djeca se, držeći za ruke, kreću u pravcu kazaljke na satu. Kada pjevaju tekst „Jednom tamo, zatim amo“ naprave jedan korak udesno uz privlačenje lijeve noge desnoj („Jednom tamo“) i jedan korak ulijevo sa privlačenjem desne noge lijevoj („Zatim amo“), zatim nastave kretanje ulijevo (u pravcu kazaljke na satu).

Druga strofa: Dok pjevaju tekst druge strofe stoje u mjestu. Kada pjevaju „klop, klop, klop“ tapšu rukama; a kada pjevaju „Top, top, top“ udaraju nogama o pod. Kada pjevaju refren „Jednom amo, zatim tamo“ kolo se ponovo pokreće, ponavljajući korake iz prve strofe.

Treća strofa se izvodi kao i prva, a četvrta kao druga. Djeca pjevaju a kretanje kola se zaustavlja. Na riječi „Puc, puc, puc“ pucketaju prstima, a na riječi „Glavicama tuc, tuc, tuc“ lagano se dotaknu glavicama.

Napomena: Radi sigurnosti, oponašanje posljednjeg stiha bi trebalo izostaviti.

56. Slušanje muzike

Bumbarov let

Odlomak iz opere „Bajka o caru Saltanu“

Nikolaj Rimski Korsakov

Nikolaj Rimski-Korsakov je ruski kompozitor, pisac i pedagog. Rođen je 18.03.1844. u Tihvinu, a umro je 21.06.1908. u Ljubensku. Bio je jedan od članova grupe ruskih kompozitora/skladatelja **Petorice**. Nadahnut najčešće ruskim legendama, bajkama i historijskim događajima, Rimski-Korsakov je komponovao djela prema vlastitim libretima, a najpoznatije su opere „Sadko“, „Snjegoručka“, „Zlatni pijetli“, „Priča o nevidljivu gradu Kitežu“ i „Bajka o caru Saltanu“ iz koje će učenici/ice poslušati jedan dio opere „Bumbarov let“ prerađen za klavir i violinu.

Uvodni dio časa: Poslušati kompoziciju „Labud“ iz Karnevala životinja. Ova kompozicija **se izvodi u sporom tempu i tiho, a po karakteru je suprotna od kompozicije „Bumbarov let“**. Poslije slušanja razgovarati sa djecom o tome kako su ili na osnovu čega prepoznali već slušanu kompoziciju.

Slušati sada novo djelo sa CD-a. Nakon slušanja razgovarati sa djecom o utiscima i osjećanjima koja je pobudila slušana kompozicija, te porazgovarati o karakteru kompozicije. Učenici će sigurno odgovoriti da je kompozicija **vesela**, te da se izvodi u **brzom tempu**. Ponoviti slušanje sa zadatkom da djeca uoče dinamiku kompozicije. Primijetiće da se u kompoziciji pojavljuje **glasno i tiho sviranje**. Otkriti naslov kompozicije te analizirati ilustracije iz Udžbenika kako bi doživljaj bio potpuniji.

Učenici imaju zadatak da odrede da li je bumbar u kompoziciji **ljut** ili **veseo**!

Prije narednog slušanja učenicima dati zadatak da prepoznaju instrumente na kojima se izvodi kompozicija.

Ponoviti sve karakteristike kompozicije pa djelo poslušati posljednji put. Učenici/ice će se tokom slušanja izraziti **crtežom** ili **pokretom**.

Ne treba zaboraviti uporediti slušano djelo iz uvodnog dijela časa („Labud“) sa karakterom nove kompozicije („Bumbarov let“). Treba zaključiti da se muzikom mogu prikazati različita raspoloženja.

57. Brojalica

Lastavice, gdje si bila

LA - STA - VI - CE, GDJE SI BI - LA? U DA - LE - KOM SVJE - TU.
A ŠTA SI NAM DO - NJE - LA? PRO - LJE - ĆE NA RE - PU.

Na početku časa pročitati neku pjesmicu o proljeću koju su učenici učili na času bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika. Porazgovarati sa učenicima/ učenicama o sadržaju pjesmice.

Slušati brojalicu „Lastavice, gdje si bila“ sa CD-a ili u izvođenju učitelja/ učiteljice. Nakon slušanja razgovarati o dječijim utiscima i sadržaju brojalice. Ilustracijom iz Udžbenika upotpuniti dječiji doživljaj te odslušati brojalicu još jednom. Tada preći na učenje po ustaljenom metodskom postupku.

Učitelj/učiteljica nekoliko puta ponavlja brojalicu, pravilno (pravilno akcentiranje) i čitko izgovarajući tekst. Djeca slušaju, pamte i ponavljaju.

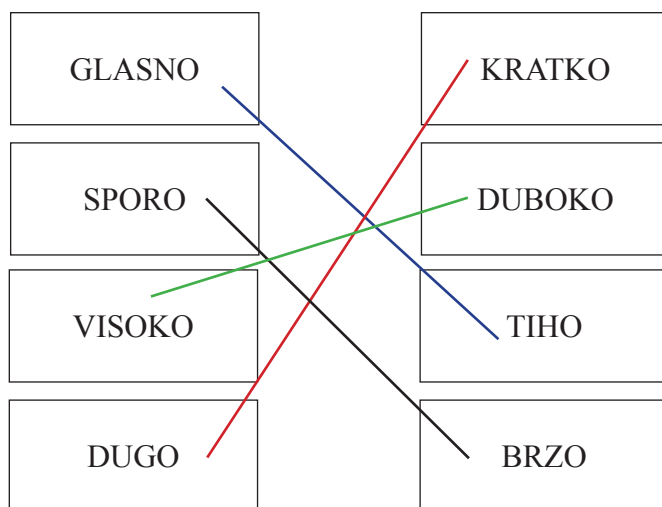
Kada je brojalica dobro naučena, izgovarati je uz tapšanje rukama sa **četiri pokreta** i ostale već navedene načine izvođenja: **razbrojavanjem učetero** i ozvučavanjem **koljena, klupa, pljesak, pucketanje prstima**.

Poetski tekst brojalice iz Udžbenika zapisan je u dvije boje. Svijetloplavom bojom su označeni duži slogovi:

LA-STA-VI-CE, GDJE SI BI-LA?
U DA-LE-KOM SV'JE-TU.
A ŠTA SI NAM DO-NI-JE-LA?
PRO-LJE-ĆE NA RE-PU.

Na sljedećem času, času ponavljanja, organizovati sviranje na instrumentima tijela i instrumentima Orfovog instrumentarija. Nakon sviranja rješavati postavljeni zadatak iz Udžbenika:

POVEŽI LINIJOM:

58. Pjevanje i sviranje

Proljeće

V. Astarđžijeva

VI - SI - BA - BA MA - LA ZVO - NI - TI JE STA - LA,
 CIN, CIN, CIN, DON, DON, DON, ČUJ - TE MA - LI ZVON.

TRATA, RATA, RATA,
 JAGLAC TRUBLJU HVATA,
 HO-JA, HAJ, HO-JA, HAJ,
 ZIMI SAD JE KRAJ.

MALA PTICA ŠEVA,
 VESELO NAM PJEVA,
 FIRULU, FIRULU,
 PROLJEĆE JE TU.

Ponoviti brojalicu „Lastavice, gdje si bila“, koja je tematski vezana uz pjesmicu „Proljeće“. Izvoditi je koračanjem i instrumentima tijela.

Poslušati pjesmu „Proljeće“ sa CD-a. Ustanoviti da se pjesma izvodi u brzom tempu i glasno, kako bi se muzikom oslikala radost zbog dolaska proljeća.

Poslušati pjesmicu još jednom, pa nakon slušanja, ilustracijom iz Udžbenika, predstaviti vizuelno novi instrument – **trubu**.

Nakon uvodnog dijela časa preći na **učenje pjesme**. Dijeliti je na dvotaktne fraze (učitelj/učiteljica pjeva, djeca slušaju pamte i ponavljaju). Spajati fraze u cjelinu te preći na pjevanje druge strofe. Isti postupak ponoviti tokom učenja (pjevanje) treće strofe.

Pjevati cijelu pjesmu i kucati olovkom o klupu svaki slog – ritam. Podijeliti razred u tri grupe od kojih prva pjeva prvu strofu, druga grupa drugu strofu, a treća grupa treću strofu.

Izvoditi pjesmicu kao muzičku igru sa pjevanjem oponašajući sadržaj pjesme. Na tekst „Cin, cin, cin, don, don, don“ **djeca** čine pokrete kao da u ruci imaju zvono itd.

Na času tjelesnog odgoja, učenike podijeliti u tri ili četiri grupe. Svaka grupa formira kolo držeći se za ruke. Pjevaju pjesmicu „Proljeće“ i kreću se u pravcu kazaljke na satu (prva strofa). U drugoj strofi promijene pravac kretanja, udesno, a u trećoj ponovo ulijevo.

Na kraju svake strofe djeca čučnu. **Ovakvim načinom izvođenja pjesmice učenike učiti da nesvjesno, svojim kretnjama, označavaju krajeve fraza ili muzičkih cjelina (u ovom slučaju kraj strofe).**

Zadatak iz Udžbenika:

KAKO SE ZOVE INSTRUMENT KOJI ČUJEŠ?
NAPIŠI! ..... (TRUBA)

VJEŽBE ZA DISANJE U PROLJEĆE:

Vježbe za ujednačeno pražnjenje pluća:

Vježba br. 1: Pjevač zamisli cvijet procvjetalog maslačka, pokušavajući da rasprši sve končiće laganim duvanjem (u Udžbeniku na str. 65).

Vježba br. 2: Djeca zamisle pero ili list. Duvaju tako da ih zadrže u zraku.

Za uvodni dio časa poslužiće ponavljanje pjesme „Proljeće“. Pjesma je u dvodijelnom ritmu, zapisana u C-duru ali i tematski povezana sa novom pjesmom „Lete, lete laste“. Izvoditi pjesmu „Proljeće“ kucanjem olovke o klupu (svaki slog – ritam), sviranjem na instrumentima tijela ili ritmičkim instrumentima.

Nakon stvaranja atmosfere za rad, odslušati novu pjesmicu sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice. Razgovarati sa djecom o njihovim utiscima i sadržaju pjesmice. Odslušati pjesmicu još jednom, odrediti karakter (**vesela**) i uočiti **brz tempo**. Tokom narednog slušanja učenici će odrediti ko izvodi kompoziciju, **dječiji, ženski ili muški glas**.

Učiti pjesmu po sluhu dijeleći je na dvotaktne fraze. Spajati fraze u veće cjeline (četiri takta), pa zatim pjevati cijelu strofu. Kada su poetski tekst i melodija prve strofe dobro naučeni, preći na učenje druge i na kraju treće strofe. Pjevati pjesmu u cjelini. Podsjetimo se da poetski tekst pjesme učenici/ice uče zajedno sa melodijom.

Pjevati pjesmicu po grupama i pojedinačno, kucanjem olovke o klupu, koračanjem, tapšanjem rukama i sviranjem na ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija.

61. Slušanje muzike

Arija iz svite br. 3

Johan Sebastijan Bah (Jochan Sebastian Bach)

Air (eng. i franc.) naziv za melodiju ili pjesmu. Arija je stav svite koji ne predstavlja neki određeni tip igre. Bahove svite obično imaju 6-7 stavova od kojih su preludijum, alemanda, kuranta, sarabanda i žiga sastavni dio svake svite.

Kompoziciju izvodi **gudački orkestar gdje dominantnu ulogu imaju violine**. U **sporom je tempu** a po karakteru **tužna i sjetna (sanjarska)**.

Slušati djelo više puta kako bi učenici tokom svakog slušanja mogli uočiti po neki element interpretacije.

62. Brojalica

Žari, žari žar

ŽA - RI, ŽA - RI ŽAR, VJE-TAR NO - SI ŽAR, VJE-TAR NO - SI ŽE - RA - VI - CU
NA ŠU - PI - CU, NA KLU - PI - CU. KR-ČAG VO - DE STAR, GO - TO - VA JE STVAR.

Uvodni dio časa: Ponoviti brojalice „Jedan, dva, tri“, „Jedna vrana gakala“ i „En, ten, tini“. Ponoviti kako se ozvučava dvodijelni a kako trodijelni takt, pa izvesti brojalice na različite načine.

Poslušati novu brojalicu i porazgovarati o dječijim utiscima.

Učenje brojalice: Učitelj/učiteljica izgovara brojalicu nekoliko puta a učenici slušaju, pamte i ponavljaju. Tokom izgovora paziti na pravilno akcentiranje teksta, naročito pri izgovoru riječi „Na šupicu, na klupicu“.

ŽA-RI, ŽA-RI ŽAR,
VJE-TAR NO-SI ŽAR,
VJE-TAR NO-SI ŽE-RA-VI-CU
NA ŠU-PI-CU, NA KLU-PI-CU.
KR-ČAG VO-DE STAV,
GO-TO-VA JE STVAR.

Crveno obojene slogove izgovarati glasno!

ŽA - RI, ŽA - RI ŽAR, VJE-TAR NO - SI ŽAR, VJE-TAR NO - SI ŽE - RA - VI - CU
NA ŠU - PI - CU, NA KLU - PI - CU. KR-ČAG VO - DE STAR, GO - TO - VA JE STVAR.

Djeca sada izgovaraju brojalicu zajedno sa učiteljem/učiteljicom kucanjem olovke o klupu, zatim koračanjem, tapšanjem rukama, tapšanjem po koljenima.

Kada djeca nauče pravilno i ravnomjerno izgovarati brojalicu, preći na sviranje ritmičkim instrumentima. Sviranje se može organizovati na sljedećem času, času utvrđivanja.

63. Slušanje muzike

Valcer cvijeća (iz baleta Krcko Oraščić) Petar Iljič Čajkovski

Tempo di valse P. I. Čajkovski

Petar Iljič Čajkovski je rođen 1840. godine u Votkinsu na Uralu, a umro 1893. godine. Uspješan je kompozitor na polju simfonijske, koncertne, kamernе/komorne muzike/glazbe, u operi, solo pjesmi i baletu. Napisao je tri baleta: „Labuđe jezero“ (1876), „Trnorožica“ (1889) i „Ščelkunčik“ (1891) koji je ujedno i najpopularniji. U baletima je postavljao težište na fantastici, pričama i legendama.

Sadržaj: Balet „Krcko oraščić“ Čajkovski je komponovao prema sadržaju bajke o maloj Maši koja je za Božić dobila na poklon drvenu krckalicu za orahe

u obliku lutka – „Kreko Oraščić“. Kada su svi zaspali, djevojčica je otišla da još jednom vidi svog lutka i poželi mu laku noć. Došla je u trenutku kada je Kreka Oraščića napala vojska Kralja miševa. Maša je tad lutku odmah priskočila u pomoć. U tom trenutku lutak se pretvorio u prekrasnog princa i odveo Mašu u Carstvo slatkiša kojim vlada Šećerna vila. Nastaje veliko veselje. Tada se Maša budi i shvata da je sve to samo bio san.

Kompoziciju treba slušati selektivno pošto slušanje kompozicije u cijelosti nije primjereno (traje nepunih sedam minuta). Orkestracija kompozicije je dosta kompleksna. Čuje se veliki broj instrumenata (ističu se: limeni duhači, harfa, klarinet, kao i kompletan gudački orkestar). U prvom razredu dovoljno je odslušati jedan dio u kom se čuje tema kompozicije.

U uvodnom dijelu časa pročitati ili prepričati ukratko sadržaj (libreto) na osnovu kojeg je pisan balet ne pominjući koji dio ovog djela će se slušati.

Odslušati djelo sa CD-a i porazgovarati sa djecom o utiscima koje je na njih ostavila slušana kompozicija. Teško je pretpostaviti da će djeca naslutiti naslov kompozicije ili šta muzika oslikava, ali će moći **osjetiti radost, veselje, vedrinu kompozicije i plesni karakter.**

Slušati djelo još jednom sa zadatkom da učenici/ice odrede tempo kompozicije. Uočiće na početku **spor tempo** (instrument – harfa) a zatim **brz tempo**. Tokom sljedećeg slušanja uočiće cijelu paletu dinamičkih nijansi i naglih prelaza iz jedne dinamičke oznake u drugu. Preporučuje se da učenici tokom slušanja podizanjem ruke daju znak kada se kompozicija izvodi **glasno** a kada **tiho**.

Ponovo poslušati kompoziciju. Poslije slušanja razgovarati sa učenicima o tome ko izvodi kompoziciju. Navesti učenike na zaključak da u izvođenju ove kompozicije učestvuje veliki broj instrumenata (orkestar). **Od učenika se očekuje da po boji prepoznaju violinu i trubu.**

Prije posljednjeg slušanja ponoviti šta su uočili tokom slušanja. **Kompozicija je plesnog karaktera – valcer, izvodi se glasno i tiho, u sporom i brzom tempu a izvodi je mnogo instrumenata.**

Sloboda pokreta tokom slušanja i dječije likovno izražavanje ne smije izostati kao i na prethodnim časovima slušanja.

64. Pjevanje i sviranje

Desilo se prekjuče

Allegretto

Muzika: M. Milić
Tekst: J. Lučev

DE - SI - LO SE PRE - KJU - ĆE, VJE - RUJ - TE BEZ ŠA - LE,
RJE - ŠI - LA SE STO - NO - GA DA KU - PI SAN - DA - LE.
DE - SI - LO SE PRE - KJU - ĆE, VJE - RUJ - TE BEZ ŠA - LE,
RJE - ŠI - LA SE STO - NO - GA DA KU - PI SAN - DA - LE.

I VEĆ ZNA SE KAKO TO
IZGLEDA USTVARI
PRODAVAC JE PROBAO
RAVNO TRISTA – PARI.

ON JE NOJ IZNOSIO
JOŠ SANDALE RAZNE
I NAJZAD SU OSTALE
SVE POLICE PRAZNE.

STONOGA JE NA TO SVE
REKLA KRATKO: „HVALA,
ČINI MI SE ZA MENE
DA NEMA SANDALA.“

Ponoviti pjesmicu „Lete, lete laste“. Pjesmica je u C-duru i dvodijelnom taktu. Izvesti pjesmu uz tapšanje rukama (dlanom o dlan i dlanom o nadlanicu) a zatim uz ponovno izvođenje pjesme svirati na ritmičkim instrumentima.

Preći na učenje nove pjesme „Desilo se prekjuče“. Odslušati pjesmicu sa CD-a ili u interpretaciji učitelja/učiteljice. Razgovarati sa učenicima o **utiscima** i **osjećanjima** koja je u njima pobudila pjesma. Poslušati pjesmu po drugi put i porazgovarati o sadržaju i karakteru pjesme (**vesela** i **šaljiva**).

Podijeliti pjesmu na dvotaktne fraze. Učiti prvu pa drugu frazu i odmah ih

spajati u cjelinu. Preći na učenje treće i četvrte dvotaktne fraze pa i njih odmah spojiti. Kada je dobro naučena prva strofa, preći na učenje druge, treće i četvrte strofe.

Izvoditi tada pjesmu u cjelini. Podijeliti razred u četiri grupe od kojih svaka grupa pjeva po jednu strofu. Pokušati na isti način izvesti pjesmicu ali sa četiri pojedinca. Za to vrijeme ostali učenici neka sviraju na instrumentima tijela ili ritmičkim instrumentima.

65. Slušanje muzike

INSTRUMENT ČAROBNJAK

muzička priča

Božidar Sakač

Već je odavno noćni čuvar u velikoj trgovini ugasio posljednja svjetla. Kroz velika okna trgovine nije prodirao ni tračak svjetla jer su bila dobro zastrta a i buka je u gradu bivala sve tišom i tišom. Posvuda je vladao mir. Ta ništa se nije zbivalo. U to zasje mjesec. Pojavio se iznad krova stare susjedne kuće i kao dobar prijatelj zavirio kroz gornje prozore u trgovinu da vidi što ima nova. A imao je i što vidjeti.

Upravo toga dana dopremili su u trgovinu nove, posve nove instrumente iz tvornice. Instrumente na kojima se moglo svirati tužno i veselo, tiho i jako, već kako je ko htio i kakav je instrument izabrao. Bilo je tu violina, bubnjeva, trublji, klarineta i još mnogo drugih instrumenata. Ko bi ih sve nabrajao.

Stajali su u redu poslagani jedan do drugoga šuteći u velikoj trgovini gdje im je sve bilo strano i nepoznato. Stajali su tako u mraku i bilo bi im, vjerujte mi veoma dosadno da se nije pojavio mjesec. Ali kad se veselo i nasmijano lice mjeseca pojavilo na prozoru i ugledalo nepoznate predmete, strese se jedan instrument sastavljen od samih drvenih pločica, protegne svoje udove, ustane i reče: „Dragi moji drugovi, kako je dosadno u ovoj trgovini. Ovdje, gdje su nas zatvorili nema nigdje igračaka, ...“. Predlažem da se sami pozabavimo. Hajde da odsviramo nešto našem prijatelju mjesecu.

Predstavili su se sljedeći instrumenti: ksilofon, violina, helikon, violončelo, kontrabas, truba, trompeta, pikolo, fagot, bubanj, oboa, klarinet. Na kraju sviraju svi zajedno „Bumbarov let“.

Zadaci za učenike:

PAŽLJIVO SLUŠAJ PRIČU! PREDSTAVIĆE TI SE NEKI INSTRUMENTI.

KAKO SE ZOVE PRVI? (KSILOFON).

KO SE POTOM JAVIO? (VIOLINA).

DA LI ZNAŠ KOJU MUZIKU SVIRA VIOLONČELO?

SLUŠAJ KRAJ PRIČE! KAKO SE ZOVE MUZIKA KOJU SVIRAJU SVI INSTRUMENTI? DOPUNI: **BUM__R_VL_T!**
NAPIŠI NAZIVE INSTRUMENATA IZ PRIČE!

....., ...

....., ...

....., ...

66. Pjevanje i sviranje

Djeca rastu

Asim Horozić

VI - SO - KO JE O - BLAK BJE - LI, VI - SO KO SU LA - STE A DI - JE - TE JE MA - LO
 NA O - BLA - KU O - BRUČ DU - GE O - GR - LI - CA S JAJ - NA TU SE NE - ŠTO ČE - DNOKRI - JE

AL' ČE DA PO - RA - STE. BR - ZO, BR - ZO DA PO - RA - STE O - DAV - DE DO LA - STE,
 NE - KADIV - NA TAJ - NA TAJ - NA NA - LIK PR - VOM CVJE - TU NAJ - LJEP - ŠA NA SVJE - TU,

BR - ZO, BR - ZO DA PO - RA - STE O - DAV - DE DO LA - STE. U - HVA - TIT ČE DJE - CALA - STU
 TAJ - NA NA - LIK PR - VOM CVJE - TU NAJ - LJEP - ŠA NA SVJE - TU,

SA - MODOK PO - RA - STU, DO - HVA - TIT ČE DU - GUŠJAJ - NU U - KRAS - TI JOJ TAJ - NU.

TAJ - NA NA - LIK PR - VOM CVJE - TU NAJ - LJEP - ŠA NA SVJE - TU,

TAJ - NA NA - LIK PR - VOM CVJE - TU NAJ - LJEP - ŠA NA SVJE - TU.

U **uvodnom dijelu časa** ponoviti pjesme „Desilo se prekjuče“ i „Lete, lete laste“. Ponavljanjem ovih pjesama upjevati učenike i ponoviti kako se ozvučava dvodijelni ritam (takt).

Slušati pjesmu „Djeca rastu“ sa CD-a ili u izvođenju učitelja/učiteljice.

Razgovarati sa učenicima/učenicama o sadržaju i karakteru pjesme (**vesela**). Prigodno je razgovarati i o tome da se tekst ove pjesme odnosi i na prvačiće, jer su i oni u međuvremenu porasli.

Slušati pjesmu još nekoliko puta, kako bi se uočilo da se pjesma izvodi **glasno** i u **brzom** tempu. Potrebno je uočiti i izvođače.

Nakon nekoliko slušanja, djeca će pjesmicu već pjevušiti. Tokom učenja pjesmu dijeliti na četverotaktne fraze (moguće i na dvotaktne, ali tako da se odmah spajaju u četverotaktne). Postupak ponavljati sa sljedećim frazama. Učitelj/učiteljica pjeva frazu a učenici/ice slušaju, pamte i ponavljaju.

Kada je pjesma dobro naučena izvoditi je kucanjem olovke o klupu, koračanjem u mjestu i sviranjem na ritmičkim instrumentima.

Napomena: Pri izgovoru riječi „dugu sjajnu“ voditi računa da se samoglasnik „u“ pjeva malo duže.

UPOTRIJEBLJENA LITERATURA:

1. Basrak, Dragutin: *Dječje pjesme za rad u nižim razredima osmogodišnje škole*, Sarajevo, 1957.
2. Basrak, Dragutin i Stevković, Borislav: *Zapjevajmo veselo-1/VII izdanje*, Zavod za izdavanje udžbenika, Sarajevo, 1973.
3. Bašić, Elli: **Sedam nota sto divota**, Zagreb, 1960.
4. Dopuđa, Jelena: **Narodni plesovi – igre u Bosni i Hercegovini**, Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske, Zagreb, 1986.
5. Franković, D. – Pregrad, Z.– Šimleša, P: **Enciklopedijski rječnik pedagogije**, Matica Hrvatska, Zagreb, 1963.
6. Ferović, Selma i Ćuković, Teodora: **Muzička kultura za 1., 2. i 3. razred osnovne škole**, Minex d.o.o., Zenica, 1996.
7. Ferović, Selma: **Muzička kultura za drugi razred osnovne škole**, Sarajevo Publishing, Sarajevo, 2003.
8. Ferović, Selma: **Muzička kultura za treći razred osnovne škole**, Sarajevo Publishing, Sarajevo, 2003.
9. Ferović, Selma: **Muzička zbirka 1**, Sarajevo Publishing, Sarajevo, 2005.
10. Ivanović, Mirjana: **Metodika nastave muzičkog vaspitanja u osnovnoj školi**, Nota, Knjaževac, Prvo izdanje 1981.
11. Kojov-Bukvić, Irena: **Metodika nastave muzičkog vaspitanja za II godinu studija Pedagoške akademije**, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1989.
12. Krneta, Lj. – Potkonjak, M. i N.: **Pedagogija**, Zavod za izdavanje udžbenika SR Srbije, Beograd, 1965.
13. Lekić, Đorđe: **Metodika razredne nastave**, Nova prosveta, Beograd, 1993.
14. Mirković, Radoš i Ksenija: **Psihologija muzike**, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1996.
15. **Muzička enciklopedija I, II i III dio**, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1974.
16. Pantović, Ljiljana: **Solfedо kroz pesmu za I i II razred škole za osnovno muzičko obrazovanje**, RO Dragan Srnić, Šabac, Beograd, 1986.
17. Poljak, Vladimir: **Didaktika**, Školska knjiga, Zagreb, 1970.
18. Požgaj, Joža: **Metodika nastave glazbene kulture u osnovnoj školi**, Školska knjiga, Zagreb, 1988.
19. Rot, Nikola: **Opšta psihologija, udžbenik za pedagoške akademije**, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1980.
20. Skovran, D. – Peričić, V: **Nauka o muzičkim oblicima**, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1977.

21. Stevanović, Borislav: **Pedagoška psihologija**, Zavod za izdavanje udžbenika narodne republike Srbije, Beograd, 1959.
22. Stojanović, Gordana: **Nastava muzičke kulture od I do IV razreda osnovne škole**, Priručnik za učitelje i studente učiteljskog fakulteta, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1996.
23. Šamić, Midhat: **Kako nastaje naučno djelo**, uvođenje u metodologiju i tehniku naučnoistraživačkog rada, Svjetlost, Sarajevo, 1990.
24. Šimleša, Pero: **Pedagogija**, Pedagoško-književni zbor, Zagreb, 1973.
25. Škarica, Ljiljana: **Početo muzičko vaspitanje**, „Nota“, Knjaževac, 1987 godine.
26. Teplov, B. M.: **Psihologija, udžbenik za srednje škole**, Nakladni zavod Hrvatske, Zagreb, 1949.
27. Trakilović, Desanka: **Muzička kultura sa metodikom u razrednoj nastavi**, Učiteljski fakultet u Bijeljini, Bijeljina, 2002.
28. Vasiljević, Miodrag: **Jednoglasi solfedo**, Prosveta, Beograd, 1961.
29. Vasiljević, M. Zorislava: **Metodika nastave solfedo**, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1978.
30. Vasiljević, M. Zorislava: **Muzički bukvar**, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2003.
31. Vidović, Ilijana i Kenjalović, Milorad: **Muzička kultura za prvi i drugi razred osnovne škole**, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Srpsko Sarajevo, 2002.

SADRŽAJ

I UVOD	3
1. Cilj i zadaci nastave muzičke kulture	4
2. Didaktičko – metodičke napomene.....	6
3. Metode i oblici u nastavi muzičke kulture	8
3.1. Metode	8
3.2. Oblici rada.....	10
II. DIO	
1. BROJALICE	11
2. MUZIČKE/GLAZBENE IGRE	14
3. PJEVANJE I SVIRANJE U RAZREDNOJ NASTAVI	17
3.1 Pjevanje pjesama.....	17
3.2 Sviranje na ritmičkim instrumentima.....	20
4. SLUŠANJE MUZIKE	24
5. DJEČIJE STVARALAŠTVO	27
III. NASTAVNI PROGRAM	
1,2,3 Oponašajmo zvukove.....	29
4. Što se u vrtiću radi	31
5. Jedna vrana gakala	33
6. Pilići	35
7. Jedan, dva, tri	37
8. Mali đaćki valcer.....	39
9. Uspavanka.....	42
10. Rođendanska pjesma.....	44
11. Ovako se	45
12. Ah, što volim.....	46
13. Pusti pužu rogove.....	47
14. Berem, berem grožđe	50

15. Šaputanje.....	51
16. Djeca su ukras svijeta.....	52
17. Pišemo novu brojalicu.....	53
18. En, ten, tini.....	55
19. Koka i pilići.....	58
20. Veseljak.....	60
21. Duet mačaka, Rossini.....	60
22. Pliva patka preko Save.....	61
23. Kad si sretan.....	63
24. Ringeraja.....	64
25. Zemljo moja, Kemal Monteno.....	65
26. Eci, peci, pec.....	66
27. Dom, J. Gotovac.....	67
28. Carstvo – drugarstvo, Branko Milićević.....	69
29. Kulina bana vojska je.....	70
30. Na Bentbašu.....	71
31. Komponovanje pjesme na zadani tekst.....	73
32. Igra kolo naokolo (Sedmica), Minja Subota.....	75
33. Tužibaba reza.....	76
34. Ide, ide patak, J. Bitnec.....	78
35. Žabe i roda, St. Korunović.....	79
36. Sanjarenje, R. Šuman.....	80
Za Elizu, L. Van. Beethoven.....	81
37. Padaj, padaj sniježe.....	81
38. Padaj, padaj snježiću, D. Basrak.....	83
39. Zvončići, zvončići, James Pierpont.....	85
40. A ko nam je u kolu.....	87
41. Leptiriću, šareniću.....	88
42. Sa unukom Janom, Avdo Smailović.....	90
43. Voli da se mazi.....	91
44. Maca prede.....	93
45. U šumici zeko.....	95
46. Od koga si ti.....	96
47. Majka uz kolijevku, J. Gotovac.....	98
48. Hodavka.....	99
49. Ples pilića u ljuskama, M. P. Musorgski.....	101
50. Golub s krova guče.....	102
51. Satić kuca, Z. Špoljar.....	104
52. Labud, C. S. Sans.....	105
53. Preš'o Petar.....	107

54. Dok mjesec sja, J. B. Lilly	108
55. Zeko pleše, Josip Kaplan	109
56. Bumbarov let, N. R. Korsakov.....	110
57. Lastavice gdje si bila.....	112
58. Proljeće, V. Astarđžijev	113
59. Tara, tara tačke	115
60. Lete, lete laste, J. Marić	115
61. Arija iz svite br. 3., J. S. Bach	116
62. Žari, žari žar	117
63. Valcer cvijeća, P. I. Čajkovski.....	118
64. Desilo se prekjuče, M. Milić.....	120
65. Instrument čarobnjak	121
66. Djeca rastu, Asim Horozić	122
Upotrijebljena literatura:	125

Vesna Kečalović: PRIRUČNIK ZA NASTAVNIKE UZ MUZIČKU KULTURU ZA 1. RAZRED
DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE – Izdavač: DJEČIJA KNJIGA, Sarajevo, Pijačna 94, tel.
033/768-545, fax 768-546, E-Mail: djecijaknjiga@bosanska-rijec.ba – Suizdavač: BOSANSKA RIJEČ,
Sarajevo – Za izdavače: Ivica Vanja Rorić – Prvo izdanje, 2011.